

Kl. 10.00 – 18.05

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 1 juni.

2 § Meddelande om svar på skriftliga frågor under sommaruppehållet

Förste vice talmannen meddelade att ett meddelande om svar på skriftliga frågor under sommaruppehållet delats ut till kammarens ledamöter.

3 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Kulturutskottets betänkande 2000/01:KrU8
Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden 2000/01:MJU15, MJU16 och MJU21

4 § Utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 2000/01:UU9
Utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa (prop. 2000/01:119).

*Utvecklingssamarbetet
med Central- och Öst-
europa*

Anf. 1 STEN TOLGFORS (m):

Herr talman! Det finns ett tydligt och beprövat recept för länderna i Central- och Östeuropa att följa för att omvandla sina ekonomier och därigenom nå välbstånd och utveckling. Det är att efter att ha klarat att möta EU:s Köpenhamnskriterier bli kandidatland och steg för steg uppfylla EU:s gemensamma regelverk, den s.k. akin.

Erfarenheterna visar tydligt att de länder i Central- och Östeuropa som verkligen satsat på politiska och ekonomiska reformer också är de länder som haft den mest positiva ekonomiska utvecklingen. Det hägrande EU-medlemskapet har fungerat som en drivkraft. Östersjöländerna Estland, Lettland, Litauen och Polen är konkreta exempel på detta.

Att länderna kandiderar för medlemskap i EU och de reformer som anpassningen drivit fram har redan bidragit till att vitalisera och modernisera kandidatländernas ekonomier, vilket ger både ekonomisk konkurrenskraft och tillväxt.

Polen var det land som på grund av reformer snabbast fick fart på tillväxten. Polen hade 1997–1999 en ekonomisk tillväxt på i snitt 5,2 % som sedan har sjunkit något. I fjol växte landets ekonomi med 4,1 %, i år med 3 %, och nästa år förutses en tillväxt på 4 %.

Sammantaget kan konstateras att Polens ekonomi nu är drygt 30 % större än vid frigörelsen år 1989. Det är desto mer imponerande med tanke på att den ekonomiska utvecklingen i kandidatländerna kan beskrivas som ett u.

Inledningsvis föll ekonomierna snabbt, och den gamla planekonomin bröts sönder för att sedan i takt med reformernas genomslag vända uppåt igen. Arbetslösheten i Polen är fortfarande hög, nära 16 %, och alltjämt i växande. Det man nu behöver ta tag i är just moderniseringen av marknadens funktionssätt, skattesystemet och den offentliga administrationen.

Estland fortsätter att vara ett av de framgångsrikaste kandidatländerna. Efter den ryska krisen har tillväxten tagit fart ordentligt. Den var förra året 6,4 %. Tillväxten beräknas nå 5 % i år och närma sig 6 % nästa år. Växande efterfrågan i landet gynnas av låga räntor och högre disponibla inkomster.

Lettland har också mycket hög ekonomisk tillväxttakt. Fjolårets 6,6 % tillväxt följs av 5 % i år och 5 ½ % nästa år. De inhemska investeringarna ökar, men konsumtionen avtar.

Litauens tillväxt har varit svagare än grannarnas. I fjol växte ekonomin med 3,3 % men väntas ta rejäl fart i år och nästa år. Ekonomin beräknas då växa med 4 % respektive 5 %. Arbetslösheten är dock alltjämt hög, ca 15 %, och håller tillbaka hushållens konsumtion. Åtgärder för att förbättra näringsklimatet är på gång.

Ryssland är ett särfall såtillvida att landet inte söker EU-medlemskap. Däremot har de senaste åren efter den stora krisen 1998 inneburit steg framåt för landet i ekonomiskt hänseende. Ekonomin växte med 7,7 % förra året och beräknas växa med 3–4 % de kommande åren. Arbetslösheten i Ryssland är nu nere under 10 %.

Hushållen driver tillväxten och efterfrågan i takt med stigande reallöner. Återhämtningen gör Ryssland intressantare som marknad. Ser man till den svenska exporten till såväl som från Ryssland ökade den med ca 20 % under år 2000.

De ryska statsfinanserna har förbättrats inte minst på grund av stigande oljepriser och andra råvarupriser men också på grund av ett bättre fungerande skattesystem. När priserna sjunker i takt med avtagande internationell konjunktur väntas dock statsfinanserna åter komma att försvagas.

Skattesystemet har som sagt effektiviserats och reformerats med en platsskatt. Investeringar från utlandet ökade med 15 % i fjol i Ryssland men är koncentrerade till storstäderna Moskva och S:t Petersburg. Landet har ännu att ta steget från råvaruberoende till en mer diversifierad ekonomi.

Statsledningens syn på demokratin och den fria pressen ger anledning till oro. Rättssystemet och utbildningen måste reformeras. De politiska

kraven från vår sida på Ryssland måste vara tydliga. Kränkningar av mänskliga fri- och rättigheter är fortfarande vanligt förekommande i Ryssland. Övergreppen mot civilbefolkningen i Tjetjenien fortsätter. Den svenska regeringens kritik av kränkningar av mänskliga fri- och rättigheter ska och får inte vara mildare än den som framförs från Europarådet och OSSE.

Herr talman! En av de största osäkerhetsfaktorerna för de baltiska staternas ekonomiska tillväxt är hur efterfrågan kommer att utvecklas i EU. De baltiska staternas beroende av konjunkturen i Västeuropa är ett nytt fenomen. Det är på sitt sätt ett lika talande som välkommet bevis för att de lyckats lägga om sina handelsmönster från Sovjettiden fullständigt.

Det ekonomiska beroendet är en effekt av ländernas tilltagande och redan djupgående integration i EU-ländernas ekonomi. Den inhemska efterfrågan har under avmattningen i Västeuropa fått ökad vikt för ländernas tillväxt.

Den ekonomiska krisen i Ryssland för ett par år sedan resulterade t.ex. i Litauen i ett kortsiktigt fall i BNP på 4 % under 1999 men också i långsiktigt omlagda handelsmönster. Två tredjedelar av exporten går numera till EU. I Polen går sju tiondelar av exporten till EU-området.

Förhandlingar om EU-medlemskap går bra för kandidatländerna kring Östersjön. Estland hade i mitten av maj stängt 18 kapitel av 31 och Polen 15. Värt att notera är att Litauen, som inledde konkreta förhandlingar ett par år efter de första kandidatländerna, då hade stängt 13 kapitel. Lettland hade i mitten av maj kunnat stänga 11.

Även om processen går bra och i flera fall mycket bra är ett gemensamt problem för kandidatländerna ännu den administrativa förmågan att tillämpa och upprätthålla gemenskapsreglerna. Jordbruket och miljökapitlet kvarstår.

Sedan Slovenien lyckades stänga miljökapitlet och nå en uppgörelse om övergångstider i gengäld för investeringsplaner och tidtabeller för uppnående av EU:s standarder kan genombrott också för andra kandidatländer vad gäller miljöområdet förväntas.

Det finns särskild anledning att poängtera att det knappast är rimligt att EU ska vara den part som kräver undantag i medlemsförhandlingarna. Tillträde till den fria rörligheten för personer bör erbjudas kandidatländer från medlemskapets första dag.

Det är därför djupt beklagligt att EU enats om att stänga sina gränser för kandidatländerna under upp till sju år. Det riskerar att leda till att stödet för EU-medlemskap i kandidatländerna minskar. Det är ett högt pris att betala. Sverige måste visa vägen mot den fria rörligheten.

Att Irland i folkomröstning sade nej till Nicefördraget riskerar också att sända signalen att EU-länderna inte är så intresserade av utvidgningen. Toppmötet i Göteborg måste bli en entydig signal om motsatsen.

Det finns också anledning att säga att EU-medlemskapet inte får komma att hämma handel och rörlighet med närområdet på ett orimligt sätt. Ett helt Europa byggs inte minst genom vardagliga kontakter och utbyte mellan människor.

Människor måste kunna besöka varandra över gränser, turista i varandras länder, bedriva småskalig handel och behålla alla de kontakter som funnits fram till utvidgningen. Det måste särskilt uppmärksammas,

eftersom EU förmodligen snart kommer att omfatta alla baltiska stater som har ekonomiskt utbyte med Ryssland och med varandra.

Den spontana ekonomiska integrationen mellan EU och närområdet måste fortgå. Det är viktigt att samarbetet utvecklas mellan Kaliningrad och Litauen respektive Polen. När Polen och Litauen blir EU-medlemmar måste deras öppna handel med Kaliningradområdet kunna fortsätta.

Länderna i Central- och Östeuropa är som små öppna ekonomier starkt utlandsberoende. Det gäller i alldeles särskilt hög grad länderna i Baltikum. Både importen och exporten är relativt sett mer betydelsefulla för dessa länder än för nuvarande EU-länder. De nya marknadsekonomierna är beroende av goda villkor för marknadsinträde. EU:s återstående handelshinder, särskilt vad gäller jordbruks- och tekoprodukter och stål, bör därför snarast och fullständigt avvecklas. Antidumpningsåtgärder måste även de avskaffas. Det är inte rimligt att EU å ena sidan bedriver omfattande stödprogram för att stödja de olika kandidatländernas ekonomiska utveckling, å andra sidan ännu inte ger dem fullt marknadstillträde.

Estland är ett av världens mest avreglerade länder vad gäller internationell handel, och EU bör därför låta Estland visa EU vägen i avregleringen av handeln.

Handel och investeringar, politisk samverkan och utbyte på alla områden är den långsiktigt naturliga grunden för samarbete med länderna i Öst- och Centraleuropa precis som med Sveriges västliga grannländer. Ländernas ekonomiska tillväxt och handelsmönstrens utveckling visar att dessa länders utveckling redan har kommit långt på väg. Stödet till Polen har därför nu i det närmaste upphört, och insatserna i Estland är också nära att fasas ut. I Lettland och Litauen har övergången till grannlandssamarbete inletts. Fokus i det svenska stödet flyttas nu österut, från Östersjöns östra strandstater till nordvästra Ryssland samt till demokratiska krafter i Vitryssland. Den utvecklingen bör fortsätta.

I takt med våra grannländers framsteg bör stödet flyttas österut till bl.a. de åtta regionerna i nordvästra Ryssland, t.ex. S:t Petersburg och Kaliningrad samt Vitryssland. I diktaturens Vitryssland ska stödet fokuseras på demokratin och gärna kanaliseras genom oberoende organisationer. På områden med speciell svensk kompetens ska dock möjligheten till svenskt stöd inte vara geografiskt begränsad utan även kunna omfatta länder som t.ex. Ukraina, södra Kaukasus och Centralasien.

I stödet bör kunskapsöverföring ges en betydande vikt. Kunskapsöverföring bör vara ett kvalitativt inslag i samtliga projekt och dessutom syftet för enskilda konkreta projekt. Vi har sett goda svenska exempel i form av handelshögskolan i Riga, juridikhögskolan i Riga och den privatfinansierade verksamhet som Handelshögskolan i Stockholm driver i S:t Petersburg.

Det är viktigt att utbyten mellan yrkesgrupper som journalister, domare, politiker, forskare, lärare och studenter fortsätter i stor skala som ett led i kunskaps- och erfarenhetsöverföring.

Herr talman! Det finns några särskilda problem som är värda att säga några extra ord om. I Östeuropa beräknas ända upp till 15 % av alla barn inte få chansen att gå i skolan. Inte sällan leder detta till att barnen hamnar i kriminalitet, eftersom det kortsiktigt kan vara det enda sättet att

överleva. Denna oroande utveckling har sin grund i sönderfallande system och i bristen på respekt för barns rättigheter. Att så många barn står vid sidan av samhället hotar demokratins utveckling och måste därför åtgärdas.

Sverige bör i öststödet, i bilaterala kontakter och inom ramen för EU verka för att utsatta barn i Östeuropa får gå i skolan och ges del av det välstånd som växer fram samt främja lagstiftning som ger skydd för utsatta barn.

Ett annat problem är att i fattigdomens och den bristfälliga sjuk- och hälsovårdens spår växer epidemier av svåra sjukdomar fram. Rapporterna om hur resistenta stammar av tbc sprids har varit många, inte minst i överfulla och undermåliga ryska fängelser. Detta är ett problem både för Ryssland och för omvärlden. När fångarna kommer ut riskerar sjukdomen att spridas i det omgivande samhället och till andra länder.

Ett särskilt problem gäller hiv och aids och spridningen av den sjukdomen i Ryssland och i delar av Östeuropa. Det är ett lika dolt som allvarligt problem. I Öst- och Centralasien och i Östeuropa är kanske en miljon människor hivsmittade, och enbart i Ryssland antas den årliga ökningen av antalet smittade uppgå till 50 000 personer. Orsakerna är till stora delar desamma som för tbc: fattigdom och brister i sjukvården. Virusets sprids främst vidare via drogmissbruk och prostitution. Barn drabbas vid födseln om mamman är smittad, men också genom att den sociala situationen slås sönder när föräldrarna blir sjuka och får svårt att ta hand om barnen.

Det är därför viktigt att svenskt östbistånd har en tydlig inriktning på att stödja smittskyddsarbete, särskilt vad gäller hiv/aids och tbc.

Avslutningsvis, herr talman, anser jag att det svenska suveränitetsstödet till Estland, Lettland och Litauen bör fortsätta. Det är en uppgift som inte hanteras inom ramen för EU:s förmedlemskapsstrategi eller stödprogram. Vid byggandet av både demokratiska försvarsmakter och civil säkerhet kan de nordiska länderna spela en viktig roll i regionens utveckling. Detta stöd bör inte automatiskt avvecklas när de baltiska staterna blir EU-medlemmar – som det anses i den proposition vi nu behandlar – utan fortgå så länge behovet kan bedömas kvarstå.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till den moderata reservationen nr 3 under mom. 6 i betänkandet.

Anf. 2 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Herr talman! För 40 år sedan, 1961, byggdes en mur upp i Berlin som skulle förhindra fri rörlighet för människor. Det var människor som levde under det kommunistiska förtrycket i diktaturstaten. Man räknade med att mellan 1949 och 1961, då muren byggdes, hade 2,7 miljoner människor flytt från öst till väst därför att de ville komma till friheten – till demokratin.

Mycket har hänt under de här 40 åren, men mycket återstår också att göra för att befästa demokratin. Nu är flera av de länder som låg bakom järnridån fria och demokratiska, och det gäller att med olika medel befästa den utvecklingen. Vi är inne i ett mycket viktigt skede för att så ska kunna ske.

I flera f.d. kommunistiska stater har övergången till demokrati och marknadsekonomi genomförts och en positiv ekonomisk utveckling ägt

rum. Samtidigt har de demokratiska landvinningarna stabiliserats. De tydligaste exemplen är Polen, Tjeckien, Ungern, Slovenien, Estland, Lettland och Litauen. Dessa länder ligger närmast till för att få ett medlemskap i Europeiska unionen. Även Slovakien och, som sagt, Litauen befinner sig på rätt väg även om en del saker återstår att göra.

I Vitryssland har dock inga övertygande försök gjorts att bryta med det gamla systemet. Privatiseringarna av näringslivet har kommit av sig, och ingen normal marknad har kunnat uppstå. Den gamla nomenklaturen kontrollerar fortfarande stora delar av samhällsutvecklingen. Yttrande- och pressfrihet sitter mycket trångt i Vitryssland. Demokratin har på inga sätt funnit sina former. Misären är fortfarande djup, och få tecken syns som kan antyda en vändning till det bättre. Vitryssland är i praktiken en diktatur.

Andra länder åter befinner sig någonstans mellan dessa två grupper. Några har delvis lyckats med ekonomiska reformer, men någon verklig, fungerande demokrati har inte uppstått.

I Ukraina syns oroväckande tendenser till ett förstärkt auktoritärt styre. Rumänien har hoppats kunna lindra de påfrestningar som omständigheterna innebär genom att ur statskassan ösa ut pengar som blir allt mindre värda. Detta har inte haft någon nämnvärd inverkan på problemen. Ana Maria Narti kommer senare, för att beskriva situationen, att berätta om en resa hon gjorde häromveckan till just Rumänien.

Bistånd i olika former kommer alltså att behövas under överskådlig tid till flera av de här länderna. Det är detta som det här betänkandet berör i dag – biståndet till Central- och Östeuropa.

I betänkandet skisserar och fastställer man vissa mål. Man har ett övergripande mål, sex huvudområden och tre riktlinjer.

Det övergripande målet är att främja en hållbar utveckling, fördjupad integration och partnerskap i Östersjöområdet och dess omgivningar utifrån behoven i samarbetsländerna och med utnyttjande av den svenska resursbasen.

Sedan kommer huvudområdena. De är gemensam säkerhet, demokratisk fördjupning, ekonomisk omvandling, social trygghet, miljö och utbildning. Dessutom finns ytterligare tre riktlinjer.

Allt som sägs om de här målen är bra. Det är en bra plattform för arbetet. Men Folkpartiet vill ändå lyfta fram det som vi anser vara det allra viktigaste och som jag började mitt anförande med här i dag, nämligen demokratiutvecklingen. Det övergripande målet, de sex huvudområdena och de tre riktlinjerna kommer inte att fungera om inte länderna får en demokratisk utveckling och om inte demokratin stabiliseras. Detta är ett resonemang som Folkpartiet för när det gäller biståndspolitik över huvud taget. Den ska koncentreras på just demokratiutveckling. Jag tycker att den historiska erfarenheten allt tydligare visar att vi ligger rätt. De länder som inför demokrati, marknadsekonomi och mänskliga rättigheter får en bra utveckling genom den fria handeln och genom det politiska systemet.

Jag ser här i betänkandet att det finns fler partier som börjar närma sig den här uppfattningen och lyfter fram just demokrati och mänskliga rättigheter och vill se det som huvudmålet för biståndsarbetet. I sin reservation 1 lyfter Kristdemokraterna fram just demokrati och mänskliga rättigheter och säger att det bör vara det övergripande målet. Det är gläd-

jande att fler anammar den här synen. Jag tror att det är otroligt viktigt för den framtida utvecklingen och för ett effektivt och bra biståndsarbete vare sig det gäller utvecklingsländerna söderut eller östbiståndet, som vi nu diskuterar.

Folkpartiet utvecklar detta i reservation 2, som jag härmed yrkar bifall till.

EU:s utvidgning är naturligtvis A och O för att nu föra in de här länderna i en stabil utveckling. De f.d. kommunistländerna måste få känna att de är med i den demokratiska familjen. Det är viktigt att detta lyfts fram på ett klart och tydligt sätt på Göteborgsmötet i slutet av veckan. Helst skulle man ju också vilja se att en tidtabell för de första ländernas inlemmande i EU skulle kunna bli verklighet. Nu verkar det som om det inte blir så, men arbetet måste fortsätta. De länder i öst som vill bli medlemmar i Europeiska unionen måste känna att EU verkligen vill ta emot dem och gör allt för att göra det snabbt och effektivt.

Därför var det som hände i förra veckan i folkomröstningen i Irland naturligtvis lite oroande. Den irländska befolkningen sade nej till utvidgningen. Det är också lite förvånande med tanke på att Irland har tagit emot en hel del miljarder från EU för utvecklingen av sitt eget land. Jag tycker att man då skulle kunna förvänta sig en solidarisk handling även från Irland.

Jag tycker att mänskliga rättigheter behandlas något kortfattat i själva propositionen. Det gjorde att Folkpartiet kraftfullt lyfte fram just mänskliga rättigheter i sin motion. Det är glädjande att utskottet har mycket bra skrivningar på det här området. Det är väldigt viktigt att man ständigt påpekar bristen på mänskliga rättigheter i de samarbetsländer vi har att göra med. Folkpartiet har i motionen lyft fram sådant som avskaffandet av dödsstraffet, minoriteters rättigheter, funktionshindrades rättigheter, människohandel, kvinnors rättigheter, barns rättigheter, homosexuellas rättigheter och situationen i fängelserna, och utskottet besvarar de här yrkandena. Det är värt att ta del av det som står i betänkandet på just de här områdena.

Det finns mycket jag skulle kunna ta upp här, t.ex. miljöfrågan och Östersjöproblematiken. Det lever 85 miljoner människor runt Östersjön. Det är ett av världens smutsigaste innanhav, kanske det allra smutsigaste. Nya larmrapporter kom i förra veckan om förökningen i Östersjön. Det nya liv som ska skapas där har inte de förutsättningar som krävs för detta. Risker är att det blir ett dött innanhav. Här finns mycket att göra även inom biståndsområdet.

Jag skulle också kunnat ha lyft fram kärnsäkerheten. Folkpartiet vill satsa ytterligare medel för att säkra den osäkra kärnkraft som finns i flera östländer.

Jag avslutar med att påpeka de enskilda organisationernas viktiga roll i biståndsarbetet även när det gäller kontakten med våra grannar i öst. Inte minst de politiska partierna gör ett mycket viktigt demokratiarbete i detta sammanhang genom sina internationella organ. Såvitt jag förstår kommer detta arbete att få fortsätta, och det är glädjande att pengar satsas på just den formen av demokratiarbete i biståndet till öst.

Anf. 3 BIRGITTA AHLQVIST (s):

Fru talman! Sveriges samarbete med Central- och Östeuropa syftar till att öka stabiliteten och stärka säkerheten och välståndet, i synnerhet i vårt närområde.

De övergripande målen för samarbetet ska vara att främja en hållbar utveckling, att fördjupa integrationen och partnerskapet. Genomförandet av det här arbetet har underlättats av att vi har haft en mycket bred förankring av det. Arbetet har skett på många nivåer i samhället, på såväl central som regional och lokal nivå, genom myndigheter, enskilda organisationer och näringslivet. Det här breda engagemanget är mycket betydelsefullt för ett framgångsrikt utvecklingssamarbete, och det bör också fortsättningsvis uppmuntras.

Jag har inte tänkt att närmare gå in på den utvidgningsprocess som just nu pågår mellan EU och många av de här länderna, eftersom vi nyss har debatterat det i kammaren. Jag ska bara säga att det här är ett, som vi alla vet, högt prioriterat område för oss i Sverige. Jag har inte heller tänkt att gå in på huvudområdena. Jag väljer i stället att kommentera ett område som måste förtydligas i texten. Det gäller handeln med kvinnor och barn, *trafficking*.

Vi vet alla, åtminstone vi som sitter i utrikesutskottet, att vi har haft stor enighet när vi har diskuterat det här betänkandet. Men det finns några saker som jag vill kommentera när det gäller reservationerna.

Handel med kvinnor och barn har utvecklats till att bli en av världens snabbast växande kriminella verksamheter. Central- och Östeuropa är mycket hårt drabbat. Enligt FN smugglas en halv miljon kvinnor varje år in i Europa. Vål inne tvingas de ofta under slavliknande förhållanden till prostitution på bordeller och på gatan. De är offer för våld, hot, miss-handel, inläsning och utpressning. De här aktiviteterna pågår i högre eller lägre grad i samtliga EU:s medlemsländer. Det är grova brott som begås mot dessa kvinnors mänskliga rättigheter. Kvinnorna är ofta oförmögna att göra sina röster hörda på grund av att de uppehåller sig illegalt i landet i fråga. Deras illegala vistelse och avsaknad av pengar och identitets-handlingar gör att det är svårt för dem att förbättra sin situation på egen hand. Bakom handeln ligger ofta välorganiserade kriminella ligor.

Eftersom kvinnor och barn från länder i centrala Östeuropa är särskilt drabbade av denna människoovärdiga och kriminella verksamhet måste kampen mot människohandel lyftas fram och ges en mer framskjuten plats i samarbetet.

Vi i utskottet utgår från att det sker ett stort arbete i praktiken. Sverige har bl.a. som ordförandeland i EU drivit frågan hårt. Därför menar vi att regeringen i den kommande redovisningen till riksdagen bör redogöra för det här arbetet, både det som är genomfört och det som planeras. Det är också viktigt att riksdagen får vetskap om under vilket huvudområde verksamheten bedrivs och även om det ingår i någon av riktlinjerna för samarbetet.

Så till de saker vi inte är så eniga om i utskottet, till reservationerna.

Vi har hört tidigare i debatten, fru talman, att Folkpartiet anser att demokrati bör prioriteras och utgöra det övergripande målet. Kristdemokraterna vill i en annan reservation lyfta fram andra prioriterade mål och riktlinjer. Man pratar om att höja levnadsnivån samt om att främja de mänskliga rättigheterna och en demokratisk samhällstradition. Majorite-

ten i utskottet tycker att de i propositionen framställda målen och huvudområdena samt riktlinjerna är både välbalanserade och relevanta och att de därför bör behållas. Samarbetets huvudområden förutsätter varandra. Det är svårt att lyfta fram det ena före det andra och prioritera. Alla behövs. Demokrati kan vara ett mål, men det kan också vara ett medel i samarbetet. Det bör därför inte överordnas övriga samarbetsområden. Demokratin liksom en hållbar ekonomisk omvandling utgör hörnstenar i det samarbete vi har med Central- och Östeuropa.

Vidare tar Moderaterna upp att stödet till Central- och Östeuropa bör föras över till Utrikesdepartementet. Utrikesdepartementets uppgift är ju att utarbeta en policy och att följa upp de mål som vi i riksdagen beslutar om. Sedan har Sida och Svenska institutet att hantera medelsfördelning till olika projekt. Sida har en otrolig landkännedom och vet hur det fungerar och hur situationen ser ut i de länder vi ska samarbeta med. Sida är naturligtvis bäst skickat att utföra arbetet. Det finns ingen anledning att ifrågasätta vad man gör.

Inom Sida handläggs huvuddelen av samarbetsinsatserna av en särskild avdelning, Sida-Öst. Sida-Östs organisation är både effektiv och ändamålsenlig. Det man kan ta upp är att det är viktigt att Sida vidareutvecklar den dialog och det samarbete man har påbörjat med svenskt näringsliv och enskilda organisationer och med statliga och kommunala myndigheter.

När det gäller Östersjömiljarden var ni moderater från början, liksom nu, emot att Sverige skulle avsätta pengar till det samarbetet. Vi som lever nära samarbetet vid gränsen vet att pengarna har stor betydelse för utvecklingen. Länsstyrelserna i Norrbotten och Västerbotten har t.ex. fått 30 miljoner till utveckling av näringslivssamarbete i Barentsområdet. De pengarna är faktiskt en förutsättning för att vi ska kunna få i gång samarbetet inom näringslivet i Barentsområdet.

I det här sammanhanget vill jag också ta upp behovet av ett Barentsinstitut i norra Sverige. Det skulle kunna bidra till att öka integrationsprocessen i norra Europa och främja ett gränsöverskridande arbete, på samma sätt som Östersjöinstitutet i Karlskrona stöder länder i södra regionen. Det skulle kunna stödja ledning och samordning av arbetet, tillhandahålla information och vara ett forum för visionärt och strategiskt tänkande och dessutom vara till hjälp för att utveckla nya projekt. Behovet av samordning och information i Barentsområdet är stort.

År 1996 beslutade Östersjöstaterna jämte Norge och Island att tillsammans med EU utvidga samarbetet runt Östersjön inom tre områden: mellanfolkliga kontakter, stärkande av demokrati och ekonomiskt samarbete och förbättringar av miljön.

Det var samma år som riksdagen beslutade om en miljard kronor till Östersjöområdet. Miljarden var avsedd som ett komplement till det ordinarie utvecklingssamarbetet med länderna i det östra närområdet.

År 1998 beviljade riksdagen ytterligare en miljard. Riksdag och regering menade att det är en mycket angelägen verksamhet för de berörda länderna och naturligtvis även för svenska småföretag. Men även här var ni moderater kritiska.

De brister som fanns i hanteringen av den första miljarden har åtgärdats i hanteringen av den andra. Målen är klara, och kriterierna för att bevilja medel likaså. Den andra miljarden ska användas för näringslivsin-

riktade insatser. Gränserna mellan utvecklingssamarbetet och Östersjömiljard 2 är nu mycket tydliga. Anslagen kompletterar varandra, och stor vikt har fästs vid samordnat agerande mellan de två verksamheterna. Både Sida och Östersjömiljardsekretariatet håller ständiga samrådsmöten. Östersjömiljarderna fyller sina syften, och det finns ingen anledning att avskaffa dem.

Folkpartiet och Moderaterna tycker att Sverige ska ge Estland, Lettland och Litauen sitt fulla stöd i deras strävan att bli Natomedlemmar. Också denna fråga har vi för inte så länge sedan haft uppe till debatt här i kammaren. Frågan om medlemskap i Nato är en angelägenhet mellan Atlantpaktens medlemmar och de länder som ansöker om medlemskap. Den grundläggande OSSE-principen är att alla stater har rätt att själva bestämma säkerhetspolitisk väg, och naturligtvis måste detta gälla även för de baltiska staterna.

Slutligen vill jag ta upp miljön. I en reservation framhåller moderaterna att Sverige använder stödet till Central- och Östeuropa för att begränsa sina egna ansträngningar när det gäller att uppnå Kyotoprotokollets intentioner. Eller låt mig vara riktigt tydlig: de anser helt enkelt att regeringen smiter undan från sina åtaganden.

Sverige tillhör faktiskt de mest pådrivande industriländerna i världen vid förhandlingar om utsläppsminskningar. Vi smiter inte undan. Målet för Sverige är att år 2050 ha minskat utsläppen med 50 % jämfört med nivån 1990. Enligt de senaste statistiska uppgifterna låg de totala utsläppen av växthusgaser i Sverige år 1999 mycket nära 1990 års nivå. Jag vill dessutom säga att Kyotoprotokollet tillåter att ett land tillgodoräknar sig utsläppsminskningar som görs i andra länder, bl.a. genom handel med utsläppsrättigheter eller genom olika projekt.

Jag ser att min talartid håller på att gå ut. Jag yrkar bifall till utrikesutskottets förslag i betänkandet UU9 och avslag på reservationerna och det särskilda yttrandet.

Anf. 4 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Jag måste tillstå att det nästan blev lite underhållande att höra Birgitta Ahlqvist tala om Östersjömiljarderna. Å ena sidan försöker hon säga att vi moderater hade så väldigt fel när vi var emot den första Östersjömiljardens införande och förutsåg problem med den. Å andra sidan erkänner hon från talarstolen att just de problem som vi förutsåg de facto också uppstod.

Socialdemokraterna tvingas ju nu medge att det finns problem. Det har gjorts utvärderingar av konstitutionsutskottet, i riksdagens revisioner och inte minst från Utrikesdepartementet, där det ges en svidande kritik mot hanteringen av Östersjömiljarden.

Birgitta Ahlqvist säger att det är bättre nu. Hur vet hon det? Det har inte gjorts några utvärderingar av den andra Östersjömiljarden, varken av dess enskildheter eller av helheten. Jag skulle bra gärna vilja få besked om faktagrunden för det påståendet från Birgitta Ahlqvist. Och även om så skulle vara är det väl ingen ursäkt att man nu har åtgärdat problem som har förelegat under väldigt många år. De är lika allvarliga ändå.

Problemen med den första Östersjömiljarden blev precis de som vi förutsade. Jag är ledsen att behöva konstatera att vi fick rätt. Stödet missköttes under väldigt många år. Varför lyssnade ni inte, Birgitta

Ahlqvist, på alla de varningar som oppositionen framförde? Varför lät ni det gå så snett under så många år?

Det resonemang som Birgitta Ahlqvist vidare för om projekt som enskilda länsstyrelser driver med hjälp av Östersjömiljardspengar är ett totalt sidospår. Goda projekt kommer alltid att rymmas inom det ordinarie öststödet och samarbetet och kräver inte särlösningar. Det ordinarie öststödet har en handläggning som kvalitetssäkrar de projekt som bedrivs och departementets egen hantering. Man vet att det i detta öststöd sker en samordning med utvecklingssamarbetet i dess helhet och inte, som när det gäller Östersjömiljarden, förekommer "frispel" vid sidan av de ordinarie rutinerna och brister i utvärdering och hantering av medel.

Medge att vi hade rätt, Birgitta Ahlqvist, och lär av misstagen!

Anf. 5 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik:

Fru talman! När man inför ett nytt stöd finns det i början alltid saker och ting som man kanske inte har tänkt på. Sådana fanns också när det gällde den första miljarden. Det fanns inte klara riktlinjer, och kriterierna för ansökningarna om stödet var inte heller vad de borde ha varit. Men för den skull var inte Östersjömiljarden bortkastad eller dålig. Tvärtom är det precis så, som jag sade i mitt anförande, att vi som lever nära det här samarbetet och har tagit del av de här resurserna vet hur oerhört viktigt det är att de finns.

Östersjömiljarden skulle dessutom inte vara ett tillägg till det här samarbetet utan ett komplement. Det anges nu också mycket tydligt vad gäller den andra miljarden att det handlar om näringslivets utveckling.

Anf. 6 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Det är alldeles utmärkt att Birgitta Ahlqvist medger att Östersjömiljarden inte är ett öststöd. Man kan då fråga sig varför den av Socialdemokraterna behandlas som om den vore ett sådant. Det sker inte minst i dagens betänkande.

Birgitta Ahlqvist sade att man när man inför nya stöd inte kan tänka på allt, men det gjorde oppositionen. Socialdemokraterna fick år efter år varningar om att hanteringen av Östersjömiljarden inte var bra, men likväl valde man att blunda och körde vidare.

Fru talman! Vi fick inte något som helst stöd för de påstående som Birgitta Ahlqvist nu har gjort om att nu allting är frid och fröjd och att alla problem är borta. Jag tycker att Birgitta Ahlqvist ska medge att det inte har gjorts någon utvärdering av den andra Östersjömiljarden som ger grund för sådana påstående.

Det är slutligen så att hela tanken med Östersjömiljarderna är felaktig alldeles oavsett hur de hanteras. De infördes för att öka sysselsättningen i Sverige, inte för att stödja sysselsättningen i andra länder, vilket ju ska vara tanken med ett bistånd. Det för med sig konkurrenssnedvridningar när man stöder svenska och inte t.ex. baltiska företag, och det är av principiella skäl lika fel nu som tidigare.

Så till en annan fråga. Jag undrar om Birgitta Ahlqvist anser att statsministern hade fel när han under sitt första besök i Baltikum uttryckte att Sverige skulle stödja de baltiska ländernas strävan efter att nå medlemskap i Nato. Är det så att utrikesutskottets majoritet nu försöker skriva statsministern på näsan att han inte kan utrikespolitik? Det som

han då sade är nämligen precis vad oppositionen säger i dagens reservation: Det är i de baltiska ländernas intresse att vi stöder deras Natomedlemskap, det ligger i Östersjöregionens intresse att vi stöder deras Natomedlemskap och det ligger i Sveriges intresse att vi stöder deras Natomedlemskap.

Hade statsministern fel, eller vad vet Birgitta Ahlqvist som inte han visste?

Anf. 7 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik:

Fru talman! När det gäller den första Östersjömiljarden sade Moderaterna bara nej. De hade inga förslag till förbättringar, utan de sade bara nej till pengarna. Det var likadant när det gällde den andra Östersjömiljarden. Också då sade Moderaterna nej. Jag tycker inte att det är ett konstruktivt sätt att arbeta i politiken, utan man måste försöka hitta vägar, se möjligheter och kunna genomföra förändringar om saker och ting inte blev så bra från början.

Fru talman! Sten Tolgfors vet också mycket väl varför vi behandlar denna fråga i det här betänkandet. Det beror på att Moderaterna har väckt en motion om detta vilken hänvisats till utrikesutskottet. Att detta tas upp i betänkandet beror alltså inte på Socialdemokraterna, utan det tas upp på grund av en moderat motion.

Sedan gäller det Natofrågan. Återigen vill jag säga att detta om ett land ska gå med i Nato eller ej är en angelägenhet mellan landet och Nato, inte mellan andra länder och Nato eller mellan det blivande medlemslandet och Sverige. Detta är alltså en sak som man själv ska kunna bestämma i Nato och i det ansökande landet.

Anf. 8 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Som Birgitta Ahlqvist påpekade är vi i stor utsträckning – kanske till 80 % – överens om tagen. Dock finns det, som har framkommit här, en del skiljaktigheter. Folkpartiet har varit med och reserverat sig beträffande det sista som Birgitta Ahlqvist tog upp och som rör Nato. Det är givet att länderna själva ska bestämma om de vill bli medlemmar eller inte. Något annat vore en orimlig tanke. Vi säger bara att vi ger vårt positiva stöd till detta. Vi ser nämligen detta i samband med det säkerhetspolitiska koncept som vi stöder.

Vidare gäller det reservationen om kärnkraftssäkerheten. Vi vill satsa mer pengar och tycker att detta är viktigt. Det är bättre att behålla svensk säker kärnkraft och att satsa de pengar som det kostar att lägga ned svensk kärnkraft på att öka säkerheten i öst.

Vad jag framför allt skulle vilja ta upp gäller synen på själva utgångspunkten för vårt bistånd. Som bekant lyfter vi fram demokratin. Sett till målen och huvudområdena samt de riktlinjer som utskottet ställer sig bakom gäller det ju främjandet av hållbar utveckling, gemensam säkerhet, social trygghet, miljö, jämställdhet osv.

Finns det ingen gradering kring de olika målen och riktlinjerna, som ju är väldigt många, eller anser Birgitta Ahlqvist att alla dessa är likvärdiga?

Anf. 9 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik:

Fru talman! Jag börjar med kärnsäkerheten eftersom jag inte kommenterade den biten i mitt anförande. Folkpartiet anser att regeringen bör utöka sina insatser för att förbättra kärnsäkerheten och ta pengar från Östersjömiljarderna till detta. Men vi i Sverige har ju under en lång period, under en tioårsperiod, satsat enorma pengar – 500 miljoner – i bilateralt stöd just på det här området. Det är inte så att det på något sätt är för mycket pengar, utan problemet är att det måste till ett juridiskt ramverk för att vi ska kunna fortsätta det här arbetet.

Våren 1999 framförde 13 stater, bl.a. Sverige, ett önskemål om ett multilateralt ramverk för att underlätta de här insatserna i Ryssland. Sedan dess har man jobbat med detta avtal. Vi har hört, och även fått information i utskottet om, att man har gjort enorma framsteg. Vid toppmötet i våras mellan EU och Ryssland gjordes ett gemensamt uttalande där ambitionen fanns att underteckna ett sådant här avtal den 1 juli i år. Det tycker vi är mycket bra, för det här är ett viktigt område.

Detta med prioriterade mål, huvudområden, riktlinjer osv. tycker vi inte ska prioriteras, utan alla de sakerna är viktiga och behövs. Det är en samordning mellan dessa som arbetet går ut på.

Anf. 10 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! I det här med kärnsäkerheten finns det, som vi i Folkpartiet resonerar, två delar. Dels måste vi få ned det totala koldioxidutsläppet. Vi menar att det är vansinnigt att lägga ned svensk kärnkraft, något som i sig betyder större utsläpp av koldioxid. Dels gäller det att i stället använda mer pengar för att öka säkerheten i öst – men nog om det.

Sedan gäller det prioriteringarna. Birgitta Ahlqvist och majoriteten i utskottet säger att det inte finns någon prioritering i detta avseende. Det är det som jag menar är en felsyn. Man borde ha en prioritering, nämligen demokratin.

Ju mer vi talar om detta och ju fler som inser att demokratin är en förutsättning för alla de andra huvudområdena, riktlinjerna etc., desto mer blir det nog så att trycket på att få en säker demokratiutveckling blir så stort att chansen att säkra demokratin – kanske aldrig hundra procentigt, men ändå – är det viktiga. Jag ser att även Kristdemokraterna nu är inne på samma tankegångar. Också de talar om vikten av demokrati och mänskliga rättigheter som ett huvudmål för biståndet. Vi kommer alltså att fortsätta att tala om detta. Jag blir ledsen när jag hör Birgitta Ahlqvist säga att det över huvud taget inte är någon prioritering, utan allt är likasom likvärdigt. Så ser inte vi på detta, utan jag tror, som sagt, att vi i en förlängning kommer att få rätt även på den punkten.

Anf. 11 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik:

Fru talman! Jag vill inte ta upp diskussionen om kärnkraften i Sverige eftersom jag tycker att den hör hemma i ett annat sammanhang. Men när det gäller att öka säkerheten, vilken nu brister, i de här länderna vill jag säga att vi där har ett allvarligt miljöhot mot hela den europeiska kontinenten. Detta tycker vi alltså är mycket viktigt. Vi kommer att fortsätta med det arbetet. Det avtal som diskuteras är en förutsättning för att kunna fortsätta det här arbetet. Vi hoppas att Sverige klarar av att få det undertecknat innan ordförandeskapshalvåret går ut.

Apropå att Kristdemokraterna också vill ha prioriterade mål vill jag säga att där talar man inte i första hand om demokratin, utan man talar om att höja levnadsnivån och om att främja de mänskliga rättigheterna. Men om varje parti plockade fram det man så att säga vill ha först på listan skulle vi kanske få sju olika listor. Därför kan man inte prioritera här. Alla dessa saker är viktiga och behövs, men det är en samordning mellan dessa saker som gör att vi får ett effektivt samarbete med de här länderna och även en utveckling.

Anf. 12 MURAD ARTIN (v):

Fru talman! Vänsterpartiet anser att det betänkande som förelagts kammaren och som handlar om utvecklingssamarbete med Öst- och Centraleuropa på det hela taget är bra. Därmed yrkar vi bifall till utskottets förslag till riksdagsbeslut.

Alldeles särskilt uppskattar vi att regeringen föreslår att en av huvudpunkterna i riktlinjerna för detta samarbete ska präglas av ett jämställdhetsperspektiv. Ett sådant perspektiv ska vara vägledande för de insatser som Sverige gör i Öst- och Centraleuropa.

Sedan det sovjetiska sammanbrottet har samhällets sociala service snabbt eroderat, vilket drabbat kvinnorna speciellt hårt. Kvinnornas sociala villkor försämrades mycket snabbt. Det finns dock ett speciellt område där situationen är som allra svårast för kvinnorna. Det handlar om prostitution och handel med kvinnor och barn, s.k. *trafficking*. Utskottet konstaterar mycket riktigt att detta är den snabbast växande kriminella verksamheten i världen. Kvinnor och barn betraktas och behandlas som varor på en marknad.

I den kapitalism som vi känner i västvärlden är vi vana vid att betrakta människors arbetskraft som en vara på en marknad, arbetsmarknaden. I den råa kapitalism som vuxit fram i Ryssland, i Öst- och Centraleuropa efter Sovjets sammanbrott inskränker man sig inte enbart till att betrakta människors arbetskraft utan människan i sin helhet som en vara på en marknad. Den adekvata termen för detta är slaveri och en djup och allvarlig kränkning av de mänskliga rättigheterna.

Det gläder mig att utskottet uppmärksammar detta i sitt betänkande och menar att regeringen ska återkomma till riksdagen med en redovisning av de åtgärder man avser att vidta på området när det gäller vårt utvecklingssamarbete med Öst- och Centraleuropa.

Jag anser att den här frågan är av alldeles speciell vikt, eftersom det rör just grundbulten för mänskliga rättigheter. Skulle vi ha det minsta överseende med företeelser som människohandel, *trafficking*, är vi snart ute på det sluttande planet när det gäller mänskliga rättigheter över huvud taget. *Trafficking* berövar kvinnor och barn deras människovärde, förvandlar dem till ting, objekt, till varor som kan köpas och säljas på en kapitalistisk marknad.

Fru talman! Det kanske kan kännas en smula egendomligt att jag som tillhörande ett EU-kritiskt parti ställer mig bakom detta betänkande när det gäller vad som sägs om öst- och centraleuropeiska länders EU-anpassning. Vårt parti är kritiskt till svenskt medlemskap i EU – det är en sak. En annan sak är andra länders medlemskap i unionen. Deras ställningstagande är deras och inte mitt. Jag kan uttala mig kritiskt om EU som organisation, men jag kan och bör inte säga något om hur andra folk

och stater ska ställa sig till sitt medlemskap i EU. Det beslut som de fattar måste jag respektera oavsett om det består av ett ja eller ett nej till EU. Det enda jag kan kräva är att beslutet är fattat på demokratisk väg.

Detta sätt att hantera andra länders beslut borde vara en självklarhet, dvs. att man respekterade andra folks och staters integritet. Därför blir jag förvånad när jag tar del av Folkpartiets och Moderaternas reservationer. I sin första reservation skriver Karl-Göran Biörsmark ganska bra om att demokratin medför positiva effekter på ekonomin. På ett allmänt plan kan jag hålla med honom på den punkten. Han skriver också att en demokratisk utveckling gör att krigsriskerna minskar. Jag är enig med honom på den punkten.

Men jag blir lite förvirrad senare när Karl-Göran Biörsmark och Folkpartiet börjar tala sig varma för de baltiska ländernas Natomedlemskap. Som jag ser det skulle ett Natomedlemskap medföra upprustning i Baltikum. Vi vet också att Ryssland i dag är en försvagad stormakt. I militärt avseende har Ryssland hamnat rejält efter, även om man fortfarande besitter kärnvapen. Det finns dock chauvinistiska och odemokratiska krafter som hyser en stark längtan tillbaka till den sovjetiska stormaktstiden. En upprustning i Rysslands omedelbara närhet av den gamla motståndaren från det kalla kriget skulle snart få dessa krafter att vädra morgonluft.

Fred och demokrati hänger ihop men knappast upprustning och demokrati, och utvidgade militärallianser och demokrati gynnar knappast demokratin.

För övrigt är de militära strukturerna per definition inte demokratiska. De bygger på orderlydnad. De är inte demokratiska utan auktoritära. I svaga demokratier eller demokratier under uppbyggnad är starka militära strukturer inte av godo, inte någon bra konkurrent.

Detta är några allmänna synpunkter på förhållandet mellan militär upprustning och demokratisk utveckling. Annars anser jag att vi i Sverige inte ska ha några synpunkter på eller tala om att ”det är av svenskt intresse” att de baltiska staterna blir medlemmar i Nato.

Sådana uttalanden kan uppfattas som påtryckningar på en självständig nation. De baltiska staterna gör som de vill. De bestämmer själva, och vi har bara att rätta oss därefter och visa vederbörlig respekt för deras självständiga beslut. Vi ska inte blanda oss i och tala om svenska intressen i fråga om balternas beslut. Det är lite av storebrorsattityd, tycker jag.

Jag tycker i korthet att Karl-Göran Biörsmark borde iaktta samma respekt för de östeuropeiska ländernas medlemskap i Nato som jag försöker göra när det gäller deras EU-medlemskap. Han gör samma fel när han lyfter fram Irland och säger att Irland röstade mot utvidgningen. Jag har förstått att Irland har röstat mot Nicefördraget, som bl.a. innebär nej till militariseringen.

Fru talman! Jag vill avsluta med att säga något om Ryssland och Tjetjenien, Vitryssland och Ukraina. Vi vet alla att det förekommer brott mot mänskliga rättigheter i varierande grad i dessa länder. Yttrandefriheten och pressfriheten är kringskurna i Vitryssland men också i Ukraina, även om landets ledare Kutjma, såvitt jag förstår, kallar sig socialdemokrat. Lukasjenko har skaffat sig i det närmaste diktators ställning i Vitryssland. Ryssland för krig i Tjetjenien, där omfattande och grova MR-brott begås mot civilbefolkningen. I östsamarbetet prioriteras Ryss-

land. Samarbetet avser att stärka demokrati, ekonomi och mänskliga rättigheter. Men vad gör vi, och vad gör den svenska regeringen om kriget i Tjetjenien inte upphör och de mänskliga rättigheterna även fortsättningsvis kränks? Hur hanterar vi ett sådant problem? Det är egentligen en fråga till regeringen, men regeringen har inte någon här i dag, och då frågar jag Birgitta Ahlqvist: Vad gör vi om Ryssland fortsätter att begå brott mot mänskliga rättigheter i Tjetjenien?

Anf. 13 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Murad Artin börjar med att säga att han respekterar andra länders beslut. Sedan övergår han till att kritisera Natoutvidgning och inte respektera de baltiska staternas vilja och beslut. De har nämligen sagt mycket tydligt vad de vill. De vill vara med i alla delar av en europeisk säkerhetsordning, inklusive Nato.

Murad Artin har, fru talman, fullständigt fel när han talar som om en Natoutvidgning skulle öka utrymmet för de rödbruna krafterna i Ryssland. Det är precis tvärtom. Efter en Natoutvidgning skulle de inte längre ha möjlighet att hota de baltiska staterna, vilket man nu kan göra för att vinna inrikespolitiska poäng i Ryssland, för alla skulle veta att ett sådant hot saknade trovärdighet. Det är alltså bra för Rysslands demokratiska utveckling med grannar som stabilt hör hemma i den västeuropeiska säkerhetsordningens alla delar.

Murad Artin pratar också som att en Natoutvidgning inte skulle vara demokratisk. Man häpnar! Tvärtom har Nato svarat för det yttersta försvaret av demokratin under decennier. Jag tycker att Murad Artin borde fråga politiker från de baltiska länderna vad som har hänt i deras länder när man har saknat ett tillräckligt starkt försvar för sina gränser och sina politiska system.

Nato har också i decennier varit det yttersta försvaret för den frihet som både Murad Artin och vi alla i den här kammaren åtnjuter, vare sig det har erkänts eller inte.

Nu har man en ny roll i krishanteringsuppdrag för freden i Europa. En Natoutvidgning skulle öka stabiliteten i Baltikum och rimligen också i Ryssland, i Östersjöområdet och i Sverige. De baltiska länderna har klart och tydligt sagt vad de vill. Då är frågan om Sverige ska vara passivt eller om vi ska medverka och säga att detta är oerhört bra också för oss, vilket jag anser att vi borde göra. Allt annat vore att svika.

Man kan inte välja bort att Nato existerar, Murad Artin. Det gör det, och Nato är viktigt för freden.

Anf. 14 MURAD ARTIN (v) replik:

Fru talman! Sten Tolgfors och Moderaterna tolkar det som jag har sagt helt fel. Sten Tolgfors har helt fel. Det är inte jag som har fel. Sten Tolgfors tolkar det som han vill.

Jag har sagt att vi ska respektera de beslut som fattas i Baltikum om man vill vara med i Nato eller inte, på samma sätt som vi ska respektera beslut om EU-medlemskap eller inte. Det är utgångspunkten. Det är det som jag har sagt, och jag kan läsa upp det en gång till om Sten Tolgfors inte har förstått det.

Vi skriver i betänkandet: Sveriges samarbete med Central- och Östeuropa syftar till att öka stabiliteten och stärka säkerheten och välbefindet i

Europa i allmänhet och i vårt eget närområde. Vidare skriver vi: Att förebygga konflikter inte minst i närområdet har varit och förblir en av de viktigaste uppgifterna för svensk utrikes- och säkerhetspolitik.

Det är utmärkt. Det är det förebyggande arbetet som vi ska koncentrera oss på, inte utvidgade militärallianser. Vi ska inte lösa problem i våra närområden med bomber och granater.

Anf. 15 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Jag tror att det vore av godo om Murad Artin uttryckte sig tydligare. Först talade han om att man ska respektera andra länders beslut, och sedan ägnade han sitt anförande åt att kritisera effekterna av andra länders beslut. Han räknade också upp skäl mot en Natoutvidgning.

Jag noterar också att Murad Artin inte bemötte något av de argument som jag anförde mot hans synpunkter. Det handlar bl.a. om att en Natoutvidgning tar bort utrymmet för rödbruna revanschistiska krafter i den ryska inrikespolitiken att vara aggressiva mot demokratierna i Baltikum. Därför medverkar en Natoutvidgning snarare till att stabilisera den ryska inrikespolitiken än motsatsen.

Jag hörde inte heller ett enda argument mot mitt påstående att en Natoutvidgning vore till fördel för de baltiska ländernas säkerhet, till fördel för stabiliteten i Östersjöregionen och därför också till fördel för Sverige.

Jag hörde inte heller något argument mot att det vore bra om de baltiska länderna kom med i Nato och det gemensamma försvaret för demokrati, fri- och rättigheter i Europa eller i krishanteringen.

Jag tror att det är dags för Vänsterpartiet att göra sig av med den gamla världsbilden och hyllandet av en neutralitet som avskaffades i Sverige 1992. I dag är det samarbete som ligger till grund för säkerhet och stabilitet. Det gäller även i Nato. Det vore bra för Sverige att föra en annan debatt. Nu handlar det om ifall det vore bra för de baltiska staterna.

Jag är övertygad om att det entydigt vore till fördel för de baltiska staterna och också för Östersjöområdet. Dessutom har de uttryckligen sagt vad de vill. Varför skulle vi då inte stödja dessa länder i deras ansträngningar?

Det finns nu ett historiskt fönster. Om Murad Artin bemödade sig att tala med politiker i de baltiska staterna skulle han se hur angelägna de är om att säkra sina demokratiers överlevnad långsiktigt genom att komma med i en europeisk säkerhetsordnings alla delar, och det inkluderar Natomedlemskap.

Anf. 16 MURAD ARTIN (v) replik:

Fru talman! Jag är övertygad om att vi inte säkrar demokratin över huvud taget om vi söker oss till militärallianser. Det är min analys och Vänsterpartiets analys. Moderaterna har en annan analys.

Vad jag också har sagt när det gäller militära strukturer är att de inte är demokratiska. Det är självklart eftersom de bygger på ordergivning. De är auktoritära. Så är det enligt vår analys.

Det finns sådana chauvinistiska och odemokratiska krafter, precis tvärtemot vad som sägs i Sten Tolgfors och Moderaternas analys. Jag

anser att dessa skulle stärkas, och det innebär en tillbakagång till det kalla kriget.

Vi ska respektera de baltiska staternas beslut om de ska vara med i Nato eller inte. Ibland verkar det som att Moderaterna och andra borgerliga partier tycker synd om människorna i Baltikum. De stackarna kan inte göra någonting själva, och därför måste vi hjälpa dem. Låt dem bestämma själva! Det är deras beslut om de vill gå med i Nato eller i EU. Det är det som vi ska respektera.

Anf. 17 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Murad Artin tar sin utgångspunkt i sin kritik mot Folkpartiet i vår reservation som gäller demokratimålet. Men jag förstår att Murad Artin ändå i stort delar uppfattningen att demokratier skapar en stabilare värld och minskar krigsriskerna.

Sedan gör Murad Artin en tankekullerbytta, såsom jag upplever det. Han säger att när ett land har fattat ett demokratiskt beslut ska vi acceptera det och inte kritisera det. Jag menar att vi mycket väl kan göra det. Ordet är väl fortfarande fritt. Vi kan ha vår syn på hur vi ser på saker och ting.

Murad Artin tog Irland som exempel. Det är klart att vi accepterar vad det irländska folket säger, men det är inte säkert att vi delar den uppfattningen. Då måste vi kunna framföra det, eller hur?

Att inte kunna kritisera ett demokratiskt beslut är fel enligt hela den demokratiska processens tankegång. Man ska naturligtvis ha en öppen dialog.

Sedan vill jag ställa en fråga till Murad Artin på samma tema: Anser Murad Artin att Sydafrika är ett demokratiskt land? Anser Murad Artin att ett demokratiskt beslut har fattats om att köpa svenska JAS-plan? Skulle det betyda att Murad Artin inte skulle kunna kritisera detta beslut? Jag har uppfattat att Vänsterpartiet är väldigt kritiskt mot detta demokratiskt fattade beslut. Hur går det ihop egentligen?

Anf. 18 MURAD ARTIN (v) replik:

Fru talman! Jag har sagt att vi inte ska lägga oss i deras beslut, utan det ska vi respektera. Jag har inte sagt att vi inte ska vara kritiska och inte föra en dialog och en debatt.

Men jag kritiserar Karl-Göran Biörsmark och Folkpartiet för att man säger att Irland har fattat ett felaktigt beslut mot utvidgningen som inte stämmer med verkligheten, eftersom man har sagt nej till Nicefördraget. Jag tycker att Karl-Göran Biörsmark och Folkpartiet ska respektera Irlands beslut.

Man har sagt nej till militarisering och till den ökade makten för de stora länderna i EU. Jag kritiserar Karl-Göran Biörsmark när han säger att man har fattat ett felaktigt beslut.

Självklart har Karl-Göran Biörsmark rätt till sin kritik och analys. Vi ska debattera också Natofrågan. Moderaterna säger precis samma sak, att det är av svenskt intresse att de baltiska staterna ska komma med i Nato. Jag anser inte det, och jag anser att Folkpartiet gör fel analys.

Anf. 19 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Nu har Murad Artin svängt 180 grader. Nu säger han att visst ska vi kritisera om vi inte delar den ståndpunkt som landet har tagit i ett demokratiskt beslut. Det gör han antagligen mot bakgrund av att jag tog exemplet Sydafrika och JAS, där Vänsterpartiet har varit otroligt aktivt. Man kan bara dra två slutsatser av detta, antingen att Vänsterpartiet anser att Sydafrika inte är ett demokratiskt land eller att man, som sagt, svänger och säger att man kan kritisera detta beslut.

När det gäller Irland har jag inte sagt att det är ett felaktigt beslut, för folket där kan ju inte ha fel i sig. Vad jag säger är att jag anser att det är en olycklig utveckling för Europa om man säger nej till utvidgningen. I så fall är det ett dåligt beslut, och den uppfattningen kommer vi naturligtvis att fortsätta att hävda.

När det sedan gäller Nato tycker jag att Murad Artin något ska sänka rösten och se tillbaka historiskt. Vad hade egentligen hänt under det kalla krigets tid – då vi här i väst låg under skyddet av ett Natoförsvar av våra demokratiska värderingar, värderingar om mänskliga rättigheter osv. – om vi inte hade haft det stödet gentemot de expansionistiska förslag som kom från öst där kommunisterna skulle göra hela världen kommunistisk? Där fanns en otrolig expansionslusta att vi alla skulle komma in under detta fantastiska kommunistiska beskydd. Vad hade hänt med vår frihet egentligen? Fundera lite över detta, Murad Artin, innan ni så hårt kritiserar vad Nato står för.

Det är alldeles riktigt att vi naturligtvis välkomnar det baltiska folkets beslut att gå in i Nato, eftersom vi har uppfattningen att också Sverige ska göra det.

Anf. 20 MURAD ARTIN (v) replik:

Fru talman! Det är egentligen det som är utgångspunkten för Folkpartiet, att tala för medlemskap i Nato för Sverige. Vad man vill är att först Baltikum och sedan Sverige ska komma med i Nato.

Vad jag har sagt är att det uppfattas som att vi i Sverige utövar påtryckningar gentemot staterna i Baltikum för att de ska gå med i Nato. Att vi ska respektera deras beslut är självklart, och det gör jag också när det gäller deras ansökan om medlemskap i EU och deras vilja att vara med i EU. Blir det ett ja eller ett nej får jag respektera det, på samma sätt som jag respekterar om de ansöker till Nato, oavsett om de blir medlemmar eller inte. Det har jag sagt att jag har respekt för.

Jag har inte heller sagt något om ifall Sydafrika är icke-demokratiskt när de där fattar sina egna beslut. Vad jag kritiserar är att förebygga konflikter med bomber, granater och JAS-plan. Konflikter ska förebyggas med politiska medel. Det är det jag menar. Jag är i grunden pacifist. Jag tror inte att man löser problemen med bomber och granater, som Folkpartiet vill genom att vidga sådana allianser.

Först skriver man om hur viktigt det är med demokrati, och sedan svänger man. Det är inte Vänsterpartiet som svänger. Det är just Folkpartiet som svänger och vill att Sverige och sedan också Baltikum ska vara med i Nato.

Jag tror att vår analys är riktig.

Anf. 21 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik:

Fru talman! Sverige måste i alla sammanhang fördöma Rysslands agerande mot mänskliga rättigheter i Tjetjenien, såväl inom EU och FN som i andra internationella sammanhang. Det måste vi alla göra som över huvud taget kommer i närheten av sådan information. Om inte detta hjälper, som Murad Artin säger från talarstolen, ska vi fortsätta att fördöma. Vi kan inte ta till, som Murad Artin säger i ett annat sammanhang från talarstolen, bomber, granater och JAS-plan. Det hjälper inte, utan vi måste agera på annat sätt.

Då skulle jag vilja ställa frågan: Har Murad Artin något annat förslag när det gäller agerandet i den här frågan?

Anf. 22 MURAD ARTIN (v) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är bra att Birgitta Ahlqvist tar upp just inskränkningarna i mänskliga rättigheter för civilbefolkningen i Tjetjenien. Jag tycker också att det är bra att man i betänkandet lyfter fram att man ska fördöma Ryssland och dess agerande i Tjetjenien. Men jag är försiktig när det gäller att använda biståndet eller stödet som påtryckningsmedel. Kan Socialdemokraterna tänka sig att använda det som påtryckningsmedel gentemot Ryssland om mänskliga rättigheter kränks och kriget inte upphör?

Anf. 23 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik:

Fru talman! Det är möjligt att man kommer i ett sådant läge att man får diskutera en sådan sak, men i dagsläget gäller det att i alla internationella sammanhang fördöma alla brott mot mänskliga rättigheter i Tjetjenien.

Anf. 24 MURAD ARTIN (v) replik:

Fru talman! Det är vi ense om. Jag har ingenting att tillägga.

Anf. 25 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till Folkpartiets reservation 2 under mom. 2.

Sedan ska jag göra något som är lite ovanligt. Jag ska be en bön:

Tack gode Gud för EU:s närvaro i världspolitiken. Tack för det inflytande som denna union har över utvecklingen i mitt före detta hemland.

Jag var för några veckor sedan i det rumänska parlamentet, i den pampiga plenisal som Ceaucescu byggde för att höra på sig själv och där ljudet faktiskt inte cirkulerar – det är bara ett bad av eko. Där har jag sett hur det extremnationalistiska Storumänska partiet hålls i schack tack vare strävan att komma in i EU. Det är därför som den ungerska politiska unionen spelar en mycket viktig roll i parlamentet. Det är därför som minoriteternas representanter har ett antal särskilt vikta platser i parlamentet. De kan också spela en viktig roll i motverkan av extremnationalismen. Detta skulle inte ha varit möjligt om inte både Ungern och Rumänien strävat ordentligt efter medlemskap i unionen.

Vi får komma ihåg att det finns en mycket gammal konflikt där och att det inte har varit möjligt att skriva en enkel pakt om god grannsamja

mellan Rumänien och Ungern under många, många decennier. Denna pakt kom till 1996 därför att båda länderna ville komma in i EU.

Strävan att komma in i EU utgör ett fantastiskt redskap för demokratisering. Man måste uppfylla de krav som vi alla känner till, och därför spelar kraven en viktig roll i inrikespolitiken i de här länderna.

Just nu tycker jag att det är väldigt viktigt att påminna om att oberoende medier i ansökarländerna, i kandidatländerna, är ett oerhört viktigt villkor för demokratisering. *Public service* ska i alla demokratier stå i allmänhetens tjänst – inte i en viss regerings tjänst, inte i ett visst partis eller en gruppering av partiers tjänst. I Rumänien finns det faktiskt försök att manipulera tillbaka en sådan situation.

Jag vill också än en gång påminna om att demokrati inte bara är en fråga om institutioner, regler och lagar. Demokrati är i högsta grad en fråga om attityd, tänkande och handling, och där har vi fortfarande väldigt mycket kvar att göra.

Anf. 26 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Under Sveriges ordförandeskap i EU har regeringen lagt ned ett stort arbete på att driva utvidgningsprocessen framåt. Flera mycket svåra kapitel har kunnat avslutas under våren. Detta har väckt kandidatländernas hopp om ett ökat tempo i förhandlingarna i en situation där missnöjet med EU:s allt längre långbänk i förhandlingarna växer stadigt.

Men det är verkligen inte tid att skörda framgångar då vi tvingas konstatera att Irland äventyrar hela tempot i utvidgningsförhandlingarna genom sitt nej till Nicefördraget. Det är politiskt helt oförståeligt hur Irland, som fått så mycket ekonomiskt stöd av EU för att bygga upp sin egen standard, kan sätta stora käppen i hjulet och hindra de nya kandidatländerna att få EU:s hjälp att bygga upp *sin* standard. Det kan inte betraktas som annat än missunnsamhet och politisk egoism, vilket är ovärdigt en västerländsk demokrati.

Fru talman! Mot denna bakgrund måste vi nu konstatera att det mesta återstår att göra i förhandlingsarbetet. Nu är det oerhört viktigt att vi i Sverige inte låter vårt engagemang ta slut i och med ordförandeskapet. Vi måste fortsätta att på alla vis försöka lösa upp de svåra knutar som hindrar medlemsländerna att komma överens. Låt oss också erkänna att de största hindren i förhandlingsprocessen just nu inte är kandidatländerna. Dessa gör faktiskt dagligen oerhörda framsteg. Problemen finns inom EU:s medlemsländer, som varken kan enas om gemensamma förhandlingspositioner eller ens stå fast vid Nicefördraget. Med beklagande tvingas vi till sist acceptera kraven på övergångsperioder i fråga om arbetskraftens fria rörlighet, något som ju i praktiken innebär ett andra klassens medlemskap i upp till sju år.

Fru talman! När vi i dag debatterar utvecklingssamarbetet med Öst- och Centraleuropa finns det skäl att påminna om dessa orättvisor. Det bästa bistånd Europa kan ge är naturligtvis att skynda på anslutningsprocessen för de länder som står på tur samt att utveckla de politiska och ekonomiska förbindelserna mellan EU, Ryssland, Ukraina och Vitryssland.

Fru talman! Även det traditionella ekonomiska biståndet spelar en viktig roll. Oändligt mycket finns att göra för att stödja utvecklingen i Öst- och Centraleuropa. Mycket görs både av Sverige och inom EU ge-

mensamt. Vi kristdemokrater vill särskilt prioritera det rättsliga, juridiska utvecklingssamarbetet. Hela Europa ska bli ett område av frihet, säkerhet och rättvisa för våra medborgare. En fungerande rättsstat är grunden på vilken både demokrati och marknadsekonomi måste byggas. Kampen mot korruption är helt avgörande för en sådan utveckling.

Fru talman! Ett fungerande rättssystem är också vad som krävs om man ska kunna garantera det minimum av mänsklig värdighet som måste rymmas i de mänskliga rättigheterna. Vi kristdemokrater har under utskottsarbetet betonat att respekten för de mänskliga rättigheterna måste göras till ett övergripande mål och antas som riktlinje för detta arbete. Vi är övertygade om att det krävs ett långsiktigt arbete för att Öst- och Centraleuropa ska stärka sin kultur för mänskliga rättigheter. Det räcker alltså inte med lagar och förordningar. Medvetenheten om det unika och okränkbara människovärdet måste vara förankrat i människors sätt att tänka och agera i vardagen. Där kan vårt bistånd komma till hjälp. Tyvärr har vi konstaterat att de mänskliga rättigheterna som mål och medel i stort sett saknas i regeringens proposition.

Fru talman! Jag yrkar bifall till Kristdemokraternas reservation nr 1.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 12 juni).

5 § Nytt huvudmannaskap för vårdhögskoleutbildningar

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2000/01:UbU17
Nytt huvudmannaskap för vårdhögskoleutbildningar (prop. 2000/01:71).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 12 juni).

6 § Kärnsäkerhet

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2000/01:MJU19
Kärnsäkerhet.

Anf. 27 KJELL-ERIK KARLSSON (v):

Fru talman! Detta betänkande om kärnsäkerhet behandlar två motioner, en från Vänsterpartiet och en från Miljöpartiet. De har rubrikerna *Hantering av kärnavfall* samt *En anständig kärnavfallspolitik*. I motionerna och betänkandet tas viktiga frågor upp, frågor som berör flera generationer framöver. Det gäller hur vi ska ta hand om vårt kärnbränsleavfall på ett säkert och acceptabelt sätt. Motionerna tar bl.a. upp frågor om prioritering av de tre funktionsvillkoren tillsynsfrihet, svåråtkomlighet och återtagbarhet av kärnavfall när det gäller ett framtida slutförvar. Även antalet platser för platsundersökningar, stöd till kommuner och

frivilligorganisationer, vetoventilen samt frågor om import och export av kärnavfall tas upp.

Vi i Vänsterpartiet arbetar för att kärnkraften ska avvecklas. Avvecklingen har påbörjats och ska fortsätta. Vänsterpartiet har varit emot både etablering och utbyggnad av kärnkraften. Det är en ohållbar energikälla som medför oerhörda risker för miljön. Vår kritik har genom alla år varit baserad på speciellt kärnavfallsfrågan med dess konsekvenser för kommande generationer samt att det inte har funnits någon bra lösning på den frågan.

Eftersom vi är ett parti som vill ta ansvar gäller det att vi förhåller oss till den nu rådande situationen och tar ett ansvar för att få en lösning av kärnavfallsproblematiken. Kärnavfallsfrågan behöver lyftas upp till en diskussion på nationell nivå. Det är inte bara en kommunal fråga för eventuellt berörda kommuner. Berörda kommuner behöver ha hjälp och stöd i olika former.

Sedan 1972, då den första reaktorn i Oskarshamn startade, har svenska kärnkraftverk producerat radioaktivt avfall samtidigt som det har pågått utredningar för att hantera avfallsproblemet. Ambitionen är att hindra spridning av avfallet under de hundratusentals år då radioaktiviteten är livsfarligt hög och att inte belasta kommande generationer med risk, ansvar eller kostnader för vår tids atomsopor. Ingen avfallshantering av detta slag kan dock göras helt säker. Den verkliga ambitionen är därför att inte belasta kommande generationer med onödiga risker, onödigt ansvar eller onödiga kostnader.

Risker och ansvar för kommande generationer måste minimeras genom lämpligt val av slutförvaringsmetod och plats för förvaret. Metodvalet förutsätter att man först redovisar de funktionsvillkor som man vill att slutförvaret ska klara. Hittills har det presenterats tre funktionsvillkor.

Villkor 1 är tillsynsfrihet. Förvaret ska inte kräva övervakning eller underhåll för att fungera. Man kan säga att det ska ha gjorts tillräckligt svåråtkomligt för att skyddas mot oönskade eller oavsiktliga intrång.

Funktionsvillkor 2 innebär att förvaret ska utformas så att avfallet kan återtas om framtida generationer skulle vilja använda det klyvbara avfallet eller reparera eller förbättra förvaret.

Funktionsvillkor 3 innebär att förvaret ska utformas så att man snabbt kan förhindra ett återtagande av avfallet om framtida generationer anser att risken är större än fördelen med ett återtagande.

Inom dessa tre villkor finns som ni kanske har märkt en motsättning i kravet på kärnavfallets svåråtkomlighet och i kravet på återtagbarhet. KBS-3-metoden, som innebär att det använda kärnbränslet kommer att förvaras i kapslar av koppar och järn 500 meter ned i berggrunden, kan endast som jag ser det konkurrera med förvaring i djupa borrhål om och när återtagande prioriteras före funktionsvillkoren 1 och 3.

Därför är det viktigt att en prioritering av de tre funktionsvillkoren görs före platsvalsprocessen. Funktionsvillkoren ska ju vara vägledande då det gäller metodvalet, och metodvalet är i sin tur vägledande när det gäller faktorer som förvarets djup och bergartsval. Det är alltså av vikt för allsidighet och förtroende att det finns mer än en metod framtiden samt att relevant forskning satsas på mer än en metod.

Vi i Vänsterpartiet efterlyser i en reservation en utökad möjlighet för frivilligorganisationer att på både nationell och lokal nivå kunna få del av

det stöd som ges för informationsinsatser, så att det kan ges en allsidighet i informationen, en allsidighet som utvecklar och skapar en större trovärdighet i processen.

I ett regeringsbeslut den 24 januari 2000 säger regeringen att den överväger att ett särskilt stöd ska kunna ges till frivilligorganisationer. Så sade även miljöministern i ett interpellationssvar den 7 mars år 2000. Det är nu på tiden att regeringen kommer till skott med sitt övervägande. Var sitter proppen som gör att man fortfarande överväger? Vi vill se ett positivt resultat nu.

När det gäller platsundersökningar beslöt regeringen i december 1996 att platsundersökningar bör ske på minst två platser. Vi i Vänsterpartiet anser det som viktigt att platsundersökning sker på fler ställen än två platser samt att själva platsbegreppet definieras bättre. Vi föreslår i vår reservation att dessa undersökningar ska ske på minst tre platser fördelade på tre regioner. Det kan ju hända att det vid provborrning eller vid den fördjupade studien av miljöpåverkan visar sig att någon av de utvalda platserna inte har förutsättningar att klara ett säkert slutförvar eller att man blir förhindrad att gå vidare av annat skäl. Då är det viktigt att det finns alternativ när man går vidare, så att regeringen inte behöver köra över ett kommunalt veto.

Kommunerna kan använda den kommunala vetorätten och säga: Nej, vi vill inte ha detta hos oss. Men just för slutförvar av använt kärnbränsle har det kommunala vetot vissa begränsningar. Regeringen kan, om den vill och vågar, besluta om att ge lokaliseringstillstånd även om kommunfullmäktige i den berörda kommunen har använt sitt veto och sagt nej. Denna möjlighet har begränsat trovärdigheten i den lokala demokratiska processen i förstudiekommunerna och skapar också onödig oro när kommuninnevånarna ska göra bedömningen om de vill gå vidare till en platsundersökning. Det råder i dag otydlighet om förutsättningarna för att utnyttja vetoventilen. SKB och vissa kommuner framför ståndpunkten att regeringen aldrig kommer att utnyttja den.

Det är därför angeläget att regeringen redovisar en policy för hur den har tänkt använda vetoventilen i kärnavfallsfrågan efter det att provborrningar är genomförda. Det kan inte vara ansvarsfullt gentemot de kommuner som ingår i den nuvarande platsvalsprocessen att det finns olika tolkningar av vad vetoventilen reellt innebär.

I reservationerna 10 och 11 tar vi upp konsekvenserna av fri rörlighet på kärnavfallsområdet samt export och import av kärnavfall.

Konsekvenserna av fri rörlighet på kärnavfallsområdet inom EU är en sak som oroar oss. Det finns inte några EU-regler som förhindrar medlemsländerna att exportera kärnavfall mellan sig, tvärtom, eftersom EU:s tre friheter här kommer in, nämligen för kapital, varor och tjänster.

Vänsterpartiet anser att Sverige ska ta hand om sitt eget kärnavfall och inte importera andra länders kärnavfall. SKB måste kunna garantera att utländskt kärnbränsleavfall inte hamnar i de svenska berglagren. Risken finns, eftersom SKB:s störste ägare, Vattenfall, numera är delägare i tyska kärnkraftverk.

Det radioaktiva avfallet är ur internationell synvinkel att betrakta som en tickande bomb. Sverige bör därför ta initiativ till att frågan om förvaring av det radioaktiva avfallet tas upp i olika internationella forum. Inte minst måste arbetet med kärnavfallsfrågorna inom EU i allt högre grad

inriktas på att skapa säkra förvaringsmetoder i berörda medlemsländer och på att se till att minimera uppkomsten för att senare upphöra med denna typ av avfall, annars ökar trycket på medlemsländerna där relativt säkra metoder har skapats.

Regeringen bör redovisa konsekvenserna av vad EU-reglerna om fri rörlighet för varor och tjänster innebär för Sveriges del när det gäller kärnavfall. Sverige bör oavsett EU:s regler klart deklarera att man inte ska importera eller exportera kärnavfall.

Enligt kärntekniklagen är det förbjudet att utan särskilt tillstånd här i riket slutförvara använt kärnbränsle från en anläggning i ett annat land. Observera passusen *utan särskilt tillstånd*.

Av vad jag kan utläsa så får man slutförvara utländskt kärnavfall i Sverige trots vad som sagts tidigare, *om synnerliga skäl föreligger*. Då uppstår för mig frågan: Vad är synnerliga skäl i denna fråga?

Fru talman! Jag vill avslutningsvis yrka bifall till reservationerna 1, 4 och 10. Givetvis står vi bakom även våra övriga reservationer.

Anf. 28 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Den 25 maj publicerades en undersökning av Uppsala universitet där man hade frågat människor i Tierp om olika saker när det gäller kärnavfall. Det visade sig att 70 % av de tillfrågade trodde att Tierp är förstudiekommun av geologiska skäl, alltså därför att det är i Tierp som man kan få det säkraste förvaret av kärnavfallet.

Vad skulle dessa människor, som är beredda att ta emot kärnavfallet av sådana skäl, säga om de visste att detta inte är de verkliga skälen, utan att placeringen i deras kommun inte har något med säkerhet att göra utan att det mera handlar om politisk acceptans, att den som går med på att ta det får det under vissa förhållanden? Jag tror att det kan bli ett stort bakslag i fråga om den här sortens lokalisering. Den långsiktiga säkerheten måste vara den överordnade målsättningen när det gäller hur och var kärnavfallet ska tas om hand.

SKB:s nuvarande verksamhet såsom den bedrivs i förstudiekommunerna gör tydligt att säkerheten bara är en faktor som ska värderas mot ett antal andra, t.ex. industriella.

SKB:s hantering av kärnavfallsfrågan visar mycket stora brister i systematik både då det gäller metodval och platsval. Det är inte på något sätt förvånande då aktuella myndigheter och regeringen har tillåtit SKB, ett aktiebolag, att på egen hand designa beslutsprocessen. Bristerna i processen försöker bolaget kompensera genom skicklig marknadsföring och vinklad information. På detta sätt har företaget lyckats skapa acceptans för sin verksamhet bland de kommunalpolitiska församlingarna i sex kommuner.

Kärnavfallsfrågan har en nationell karaktär. Genom dess platsbundenhet kommer ändå det främsta ansvarstagandet att krävas av de närboende, både i dag levande och framtida generationer. De har rätt att kräva att både metodval och platsval baseras på en öppen process utgående från nationell skala, där den långsiktiga säkerheten är överordnad. Samhällets skyldighet är att utarbeta en demokratisk beslutsprocess baserad på insyn, deltagande, delaktighet och logik, som når den ambitionsnivån.

Utförda opinionsundersökningar har visat att den långsiktiga säkerheten är det som allmänheten ser som den viktigaste lokaliseringsfaktorn.

Man vill hitta det bästa berget. Politisk acceptans och arbetstillfällen ses däremot inte som giltiga skäl för lokalisering.

Det finns också ett stort ansvarstagande hos det svenska folket i frågan. SKB utför årliga opinionsundersökningar som visar att det finns en stor acceptans för en lokalisering i den egna kommunen under förutsättning att den visar sig vara lämplig. För gemene man innebär ”lämplig” att berget i kommunen är det bästa i landet eller åtminstone avsevärt bättre än på ett flertal andra platser i landet. I en idealsituation borde platsvalsprocessen ha en sådan kvalitet att det uppnås.

I början av 90-talet bedrevs Dialogprojektet av SKI. Syftet var att etablera en beslutsprocess i kärnavfallsfrågan för vilken alla huvudaktörer hade förtroende. Ett flertal aktörer, myndigheter, nationella miljöorganisationer och kommunföreträdare deltog i projektet. SKB valde dock att inte delta. Projektet ledde fram till ett konsensusdokument där ett flertal rekommendationer framfördes för den fortsatta beslutsprocessen, både då det gällde metodvalsfrågan och platsval. Man konstaterade också att nu gällande regler inte tillgodoser kravet på allmänhetens förtroende.

I Dialogprojektet diskuterades svårigheten att klara ambitionsnivån ”bästa plats”. Man betonade vikten av en successiv elimineringsprocess, där kriterierna för uteslutning är kända i förväg. I denna process skulle en stor del av landet kunna uteslutas och därefter skulle en lämplig plats kunna identifieras. Man ansåg att en sådan process gav störst möjlighet att rimligtvis identifiera bästa plats.

Parallellt med detta formulerade SKB sin platsvalsprocess utgående från förstudier. Det blev så småningom den gällande lokaliseringsstrategin.

I SKB:s strategi har politisk acceptans i de kommunpolitiska församlingarna blivit den dominerande lokaliseringsfaktorn. Urvalsunderlaget har därigenom minskats från hela landets 289 kommuner till 6 kommuner fördelade på 3 regioner. Argumentet har varit att det går att hitta bra berg överallt. Men SKB:s eget förstudiearbete har visat att det inte är så. T.ex. har Älvkarleby kommun inte befunnits tillräckligt bra för en lokalisering av kärnavfall.

SKB är ett företag som har till uppgift att hitta en säker plats till rimliga kostnader. Man kan fundera över hur bolagen uppfattar ”säker” respektive ”rimliga kostnader”. Det är möjligt att politiker och bolag har olika åsikter om vad som är det absolut viktigaste. Om man skulle studera djupförvar skulle det ta mycket lång tid och betinga stora kostnader. Av ekonomiska skäl kommer man förmodligen inte att göra det. Är detta rimligt ur politisk synvinkel?

Vi anser också att det är viktigt att en strategisk miljöbedömning kommer före ett platsval. Esbokonventionens artikel förespråkar att miljöbedömningar ska göras på planeringsstadiet, en s.k. strategisk miljöbedömning. Syftet med det är att hantera stora enskilda projekt av nationell karaktär som ger möjlighet till en metodprövning fristående från platsvalet. Både Naturvårdsverket och Boverket har påpekat att det borde finnas en sådan strategisk miljöbedömning. Det tycks dock inte ske i Sverige. Det är beklagligt. Jag anser att det bör ske.

Det är viktigt att frågan höjs till nationell nivå, att man inte låter förstudiekommunerna bli de som ska avgöra om säkerheten är tillräcklig för att de ska kunna acceptera ett slutförvar. Det är viktigt att diskussionen

förs på nationell nivå. Även av det skälet är det viktigt att Dialogprojektet kommer i gång igen.

Jag håller med om att vetot är dåligt definierat. Jag frågar mig hur det skulle bedömas om kommunfullmäktige har sagt ja och folket i en folkomröstning säger nej. Detta sker nu i norr, fast i omvänd ordning. Först har man sagt nej i en folkomröstning. Sedan vill kommunerna återuppta diskussionen. Vad är då kommunens vilja, enligt bedömningarna om vetot?

Anf. 29 SINIKKA BOHLIN (s):

Fru talman! Vissa miljöfrågor är svårare än andra på grund av långsiktigheten. Man skulle kunna jämföra dessa frågor med byggandet av våra domkyrkor. Den som byggde en katedral eller en domkyrka visste att han inte skulle se resultatet under sin livstid. Man bygger sten för sten.

Fru talman! Likadant är det med vissa miljöfrågor, t.ex. kärnavfallsfrågan. Vi kan redan i dag se frågan i ett hundraårsperspektiv. Vi började diskutera frågan om kärnkraften på 1950-talet. Vi kanske är färdiga med den på 2050-talet. Vi bygger sten för sten i denna svåra fråga.

Vi kan se tre dimensioner i denna fråga, användningen, avfallet och ansvaret.

Herr talman! Det finns ofta en paradox i stora miljöfrågor, inklusive frågan om kärnkraft och kärnavfall. Vi som lever i dag drar nytta av det som sker. Samtidigt vet vi att vi skapar problem för morgondagen, mycket på grund av vår livsstil. Det är svårt att avstå från fördelarna. Det är lätt att låta någon annan ta nackdelarna.

Utskottet är nästan enigt vad gäller hanteringen av det svenska kärnavfallet. Det är en debatt som har pågått sedan början av 1970-talet utan att man ännu kunnat fatta några avgörande beslut om var och hur det starkt radioaktiva och långlivade kärnbränslet slutgiltigt ska tas om hand. För att välja de rätta tekniska lösningarna måste vi komma överens om vilka krav tekniken ska leva upp till och vilka värderingar vi vill försvara. Det är en etisk fråga, inte enbart för regeringen, som har att fatta beslut, och riksdagen, som inte har det ansvaret. Men riksdagen är ansvarig eftersom riksdagen har beslutat om kärnkraften. Vi har ett delat ansvar i denna fråga. Det är också en etisk fråga för alla medborgare, speciellt för de människor som bor i de kommuner eller regioner som vi diskuterar i dag.

Det råder alltså en stor enighet om att vi själva inom landets gränser ska ta hand om vårt avfall. Den oro som uttrycks i vissa reservationer för att vi ska börja förhandla om slutförvaringen och importera eller exportera avfall tycker jag är obefogad. Eftersom detta styrs av riksdagsbeslut måste även frågan om en eventuell förändring tillbaka till riksdagen.

Avfallsfrågan är också en av våra stora och svåra miljöfrågor, som sträcker sig långt fram i tiden. Då ställs även etikfrågan inför nya utmaningar. Vad krävs för att skapa en rättvisa mellan olika generationer? Kan man ta ansvar för dagens problem utan att beröva framtidens människor deras handlingsfrihet?

Vems är ansvaret? Är det vår generation eller nästa som ska fatta beslutet? Är det regeringens ansvar att fatta beslut, eller är det kommunernas ställningstagande? Frågetecknen är väldigt många i denna fråga.

Etikfrågan är kanske den svåraste. Så länge vi håller oss till den teoretiska diskussionen här i kammaren – den etiska diskussionen – är vi överens inom landet. Men när vi sedan går över till var vi ska placera det som ska slutförvaras börjar det hända något med våra värderingar. Etiken övergår till moral. Andra värderingar kommer in – värderingar som börjar förändra mitt handlande i frågan. Ju osäkrare vi blir i vår kunskap, desto mer kommer våra värderingar att styra vårt handlande.

Jag håller med om att det viktiga är att hitta trovärdigheten i processen och att hitta länkar mellan nuet och framtiden så att man kan bevara den demokratiska trovärdigheten i långsiktiga processer. En förutsättning är att de myndigheter och företag – SKB i detta fall – i samhället som ska säkra överföringen av erfarenhet och kunskap, göra olika informationsinsatser och fatta beslut har människors tillit.

I dag finns det en del olika åsikter om hur kärnavfallet ska hanteras och var förvaringen ska ske. Är det en slutförvaring, som nu diskuteras, eller är det djupa borrhål?

I den lokaliseringsprocess som nu pågår på ett antal orter har kommunerna tillsammans med myndigheter och företag genomfört omfattande informations- och studieverksamhet. Dessa kommuner är faktiskt värda en eloge för att ha orkat ta itu med ett nationellt miljöproblem som politiskt kanske inte ger så stora vinster.

Herr talman! Som jag sade tidigare är det ett nästan enigt utskott bakom betänkandet. Det bygger naturligtvis på ett gammalt riksdagsbeslut om att vi i Sverige själva ska ta hand om vårt avfall och inte exportera eller importera. Jag hoppas att denna enighet även kommer att råda i de kommuner eller i den kommun som kommer att gå vidare med provborrningar efter förstudier och att vi som riksdagsledamöter upplevs som stöd för dessa platser och innevånarna där.

Kärnavfallsfrågan är så nationellt viktig att den borde få en rationell hantering utan polarisering. Det är viktigt att vi som medborgare förstår att vi också har ansvar för andra. SKI, dvs. Kärnkraftsinspektionen, kommer den närmaste tiden – antagligen i morgon – att lämna sitt granskningsyttrande till regeringen angående SKB:s förslag om fortsatt hantering. Det är också viktigt att regeringen tar sitt ansvar i frågan för att vi ska få den legitimitet som krävs för ett fortsatt arbete i en mycket svår fråga.

Herr talman! Härmed vill jag yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 30 INGEGERD SAARINEN (mp) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 5, vilket jag glömde när jag var uppe i talarstolen. Sedan vill jag gärna fråga Sinikka Bohlin om det är rimligt att det är företag som ekonomiskt ändå är beroende av det de gör i förhållande till kärnkraftsföretagen som står för informationen till kommuninvånare och andra om säkerheten i dessa metoder.

Anf. 31 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Herr talman! Är det rimligt att ett företag har ett ansvar för sitt avfall? Det är egentligen det första poducentansvar som denna riksdag har beslutat.

tat om. Man ger dem som producerar avfall ett ansvar för att ta vara på avfallet.

Den gång då vi i detta hus beslutade att man skulle avsätta ganska mycket pengar till Kärnavfallsfonden var vi väldigt kloka. Vi kan ta hand om avfallet när vi kommer så långt att vår kunskap räcker för att göra någonting. Det är också bra därför att vi kan informera medborgarna i denna fråga. Vi ska komma ihåg att varje kommun får 2 miljoner per år för information från Kärnavfallsfonden. Också regioner och länsstyrelser har möjlighet att söka pengar därifrån, och det har man gjort i dessa regioner. Också myndigheter, som egentligen ska granska företagens arbete, har möjligheter att söka pengar därifrån.

Jag har följt dessa kommuner. Jag ser den breda informationssatsning som man har gjort från företagen, eftersom det enligt riksdagsbeslutet är deras ansvar, men också det som kommer från kommunerna och från myndigheterna. Jag tycker faktiskt att det i detta fall är rimligt att de som producerar avfall har ett ansvar.

Anf. 32 KJELL-ERIK KARLSSON (v) replik:

Herr talman! Den 6 juni meddelade EU-kommissionen, Världsbanken m.fl. att man går in med hundratals miljoner i ett gemensamt projekt för att hjälpa Ryssland att hantera sitt kärnavfall. Samma dag beslutade det ryska parlamentet att godkänna en omfattande import och slutbehandling av kärnavfall från andra länder, bl.a. från EU-landet Tyskland. Syftet är att tjäna stora pengar. Importen beräknas ge stora inkomster – ca 200 miljarder – under 10 år.

Nu är det så att vi har ett svenskt företag – Vattenfall – som också äger kärnkraftverk i Tyskland. Anser Sinikka Bohlin att det vore acceptabelt om Vattenfall, som äger kärnkraftverk i Tyskland, skulle vilja exportera sitt avfall till Ryssland?

Anf. 33 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Herr talman! I detta parlament beslutar vi om det som händer i Sverige. Som jag sade i mitt anförande är det väldigt viktigt att komma ihåg vilka beslut riksdagen har fattat om avfallsfrågan och att vi ska ta hand om avfallet själva.

Jag tycker ändå att det som händer från Tysklands sida är beklagligt, och det är beklagligt att vi måste föra denna diskussion i dag, eftersom vi alla vet att Rysslands kärnsäkerhet kanske inte är den bästa som finns inom Europa.

Anf. 34 ESKIL ERLANDSSON (c):

Herr talman! Miljö- och jordbruksutskottets betänkande nr 19 om kärnsäkerhet är ett motionsavslagsbetänkande. I betänkandet tas 15 motionsyrkanden om kärnsäkerhet upp från den allmänna motionstiden år 2000. Vi från Centerpartiet har inget motionsyrkande på området, men jag tar mig ändå, herr talman, friheten att tillkännage några uppfattningar från oss i Centerpartiet.

För Centerpartiet är det viktigt att vi begränsar tillkomsten av ytterligare radioaktivt material och restavfall från kärnkraftsproducerad el. Centerpartiet anser därför, som är väl känt, att kärnkraften bör avvecklas och ersättas med en förnybar elproduktion. Centerpartiet har aktivt delta-

git i beslut som medfört att dessa arbeten har påbörjats. Dessa arbeten kommer och måste komma att fortgå med oförminskad takt och kraft.

Nu hoppas jag, herr talman, att de partier som inte har deltagit i detta arbete också inser att de måste delta på ett aktivt och kraftfullt sätt i det konstruktiva arbete som måste fortgå – detta därför att elproduktion med hjälp av kärnkraft medför väsentliga risker men också kostnader och kanske t.o.m. umbäranden för kommande generationer. Detta gäller den direkta produktionen av el med kärnbränsle och framför allt det avfall som uppkommer vid en sådan produktion.

Det finns i dag, såvitt jag känner till, ingen säker metod eller någon identifierad plats när det gäller hur och var detta avfall som vi nu producerar ska förvaras för en längre tid. Då är det viktigt, tycker jag, att vi alla i ett konstruktivt arbete hjälps åt att finna bästa möjliga lösningar på ifrågavarande problem.

Sedan, herr talman, vill jag starkt poängtera att Centerpartiet värnar det kommunala självstyret och hävdar det kommunala vetot. Det är viktigt att ett eventuellt kommande kommunalt beslut i frågan ges möjlighet att också genomgå folkets prövning i form av en beslutande kommunal folkomröstning om medborgarna i berört område så önskar.

Slutligen bör information om risker och möjligheter med förvaring av kärnbränsle, oavsett vilken form det gäller, komma folket, berörda, till del på ett objektivt sätt. Det är därför av vikt att resurser för att informera kommunmedborgare och andra som är berörda om detta ställs till såväl kommuners som frivilligorganisationers förfogande och att detta görs på ett objektivt sätt.

Vi har, som sagt, ingen reservation i det här betänkandet, men vid eventuella omröstningar då frågor om problematik som jag har berört i mitt anförande kommer att avgöras av kammaren så kommer vi att stödja reservationerna.

Anf. 35 HARALD NORDLUND (fp):

Herr talman! Det är ju inte bara frågan om hur vi tar hand om avfallet från kärnkraften som den här debatten måste handla om. Vi måste också till den frågan koppla frågan om hur vi hanterar bränslet till kärnkraften.

Om vi ska kunna eliminera riskerna måste utvecklingen styras mot förnybara energikällor. Energiförbrukningen måste minskas genom energihushållning och energieffektivisering. Kärnkraftinspektionen menar ju att en sannolikhet på 1 % per reaktorår för en härdsmläta i en svensk reaktor inte kan uteslutas. Ett viktigt krav måste vara att reaktorsägare tvingas ta fullt olycksansvar och ha full försäkringsskyldighet. I fråga om avfallet från kärnkraften – det är en solidaritetsfråga; det handlar om solidariteten med kommande generationer – är det viktigt att alternativa metoder undersöks.

RRV har riktat en viss kritik mot SKB för att alltför liten del av forskningsanslaget har lagts på alternativa metoder. Den kritiken måste självklart tas på allvar. På allvar måste man också ta miljöorganisationernas kritik när det gäller att sökandet efter lämpliga platser tidigare skett i tysthet, och nu handlar det i alltför hög grad om att hitta frivilliga kommuner där förundersökningar kan göras.

Herr talman! Jag vill fråga socialdemokraternas representant i debatten hur vi bemöter Avfallskedjans krav. Kraven handlar i huvudsak om

tre saker. Att det ska vara systematik i förfarandet har Avfallskedjan tagit upp som ett krav för en bättre process. Det andra handlar om att lyfta upp frågan på riksnivå. Hur bemöter regeringen det kravet? Det ska vara en process där man talar om metodval och platsval, en alternativ process och en god förankring i frågan genom samråd. Hur bemöter regeringen den frågan?

Eventuella utsläpp av radioaktiva ämnen sprider sig lätt över gränserna. Därför är det nödvändigt att säkerhet och strålskydd vid användning av kärnkraft och hantering av radioaktivt avfall klaras ut tillsammans med grannländer.

I en arbetsgrupp för nukleär säkerhet inom Östersjöstaternas råd inehar Sverige ordförandeskapet. Den gruppen arbetar för att stärka beredskapen och samverkan i händelse av en kärnenergiolycka. Man arbetar med ett särskilt avtal om ett utbyte av data från nationella mätstationer för strålning. Men strålning vid hantering av kärnbränsle är också ett olöst problem som måste ägnas större uppmärksamhet. Arbetsgruppen inom Östersjöstaternas råd borde ägna sig åt den frågan också.

Herr talman! Jag vill fråga Sinikka Bohlin om hon är beredd att påverka den svenska ordföranden så att man försöker vidga samarbetet inom den här arbetsgruppen till att omfatta även hanteringen av kärnbränsle i syfte att undanröja risker för genetiska skador hos kommande generationer.

Anf. 36 ESKIL ERLANDSSON (c):

Herr talman! I Harald Nordlunds inledning, som jag tycker var mycket bra, talade Harald Nordlund om behovet av avveckling av kärnkraften, behovet av att ersätta kärnkraften med förnybara energikällor och behovet av hushållning. Därför skulle jag vilja fråga Harald Nordlund om det är Harald Nordlunds uppfattning som redovisas här i kammaren eller om det möjligtvis är Folkpartiets uppfattning. Jag har nämligen varit inblandad i ett antal debatter omkring det här med kärnkraft där det från Folkpartiets sida snarast har redovisats ett behov av att bygga ut kärnkraften i stället för att avveckla densamma som, som sagt, Harald Nordlund talade om i dag.

Anf. 37 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Herr talman! Jag menar att den mening som jag har gett uttryck för här helt överensstämmer med Folkpartiets mening, att vi med kraft och på allvar måste söka efter alternativa energikällor.

Anf. 38 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Herr talman! Eftersom Harald Nordlund nu talar å Folkpartiets vägnar här i kammaren undrar jag om jag kan citera honom nästa gång jag är inblandad i en kärnkraftsavvecklingsdebatt i den här kammaren.

Anf. 39 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Herr talman! Jag låter mig gärna citeras.

Anf. 40 SINIKKA BOHLIN (s):

Herr talman! Den första frågan, som Harald Nordlund ställde, gällde den kritik som t.ex. har kommit från Riksrevisionsverkets sida och från andra mot SKB och dess hantering i frågan. Han ställde frågan om hur man kan bli bättre, bli mer systematisk, hur man kan lyfta frågan på riksnivå och få en bättre förankring.

Jag tror att det är ett gyllene tillfälle nu när SKI lämnar sitt granskningsyttrande som är väldigt brett. Det är ju SKI som samlar alla åsikter från forskarvärlden, universiteten, SSI och naturvårdsorganisationer och lämnar sina synpunkter och sin granskning till regeringen om hur man från det här nu går vidare i nästa steg. Om det är aktuellt att regeringen kommer att komma med något förslag när det gäller platsval i den här frågan är det ju viktigt att man i det sammanhanget också tar upp frågan om det här med dialoggruppen, informationsinsatserna och hur processen går vidare. Vad har vi lärt av det gamla? Har det varit bra? Är det någonting som ska göras bättre i nästa steg som är mycket känsligare för människorna i de här kommunerna och regionerna?

Den andra frågan om säkerhet och strålskydd inom närområdet är ju en fråga som Sverige har drivit väldigt aktivt länge, och det samarbetet har pågått på myndighetsnivå. Vi har haft samarbete med alla baltiska länder men också med Ryssland för att förbättra säkerheten i kärnreaktorer. Man har gjort den bedömningen att man får börja med det som är viktigast och det som kanske är mest dåligt skött i de här länderna, och det är kärnsäkerheten i kraftverken. Då måste naturligtvis nästa steg vara att man tar tag också i avfallsfrågan.

Anf. 41 HARALD NORDLUND (fp):

Herr talman! Avfallskedjan, som är ett nätverk för lokalgrupper, är ju väldigt aktiv när det gäller att ge uttryck för meningar kring avfallshanteringen. Och syftet med mina frågor till Sinikka Bohlin var att understryka nödvändigheten av att man inte bara tar del av Avfallskedjans synpunkter utan att man också ger en reaktion på de synpunkter som framförs. Om jag tolkar Sinikka Bohlin rätt har viss reaktion givits, men jag tycker att det är viktigt att den här dialogen med Avfallskedjan pågår ständigt.

När det gäller vidgningen av uppgifterna för arbetsgruppen inom Östersjöstaternas råd menar jag att det är oerhört viktigt att vi inte bara ägnar oss åt problemen kring avfallet utan också åt problemen kring hanteringen av bränslet. Vi har i dag för liten kunskap dels om vilka riskerna är, dels om vilka effekterna kan komma att bli på kommande generationer.

Anf. 42 SINIKKA BOHLIN (s):

Herr talman! Just förankringsprocessen kanske är det viktigaste. Jag har följt de kommuner som varit med längst i processen, t.ex. Oskarshamn, men också de kommuner som kommit in väldigt sent, och det viktigaste tycker jag är att informationen förs ut inom regionen. Det måste bli en tvåvägskommunikation där t.ex. Harald Nordlund kan åka till Norduppland och träffa sina väljare och andra kommunmedborgare och diskutera frågan. Det här är inte någon enkel fråga. Vi vet inte vad morgondagens kunskap är, utan vi har dagens kunskap. Då får vi, också

som riksdagsledamöter, lita på den expertkunskap vi har i våra myndigheter och bygga på den tilliten.

Som jag sade förut är vi många gånger eniga i den etiska diskussionen. Men när något kommer nära mig, när man ska göra någonting hemma hos mig – det vet vi väldigt väl från försvarsdebatten – är det kanske andra värderingar som styr.

När det gäller andra länder som sysslar med de här frågorna kan vi se att Finland kanske är det första land som tagit beslut om slutförvar. Man har valt den metod som Sverige har valt. Där har regeringen tagit beslutet, och jag tror att riksdagen – om den inte redan har gjort det – kommer att bekräfta regeringens förslag att välja den typ av metod som Sverige har utvecklat.

Anf. 43 HARALD NORDLUND (fp):

Herr talman! Kontakten med medborgarna i Norduppland är oerhört viktig. Men när man där uttrycker oro och ställer frågan ”varför just vi” är det viktigt att vi har svaren med oss. Jag tycker inte att vi i dag har bra svar. Svaren handlar för mycket om: Ja, ni har gett uttryck för viss positiv inställning till förvar här. Det räcker inte, tycker jag. Det måste grundas på andra fakta – verkligen *fakta* – när vi går ut och möter medborgarna. Det är här, tycker jag, en av de stora svårigheterna ligger.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 12 juni.)

7 § Kommittéberättelse 2001

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2000/01:KU21
Kommittéberättelse 2001 (skr. 2000/01:103).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 12 juni.)

8 § Riksdagsledamöternas tjänsteresor

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2000/01:KU25
Riksdagsledamöternas tjänsteresor (förs. 2000/01:RS3).

Anf. 44 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Bakgrunden till det förslag som riksdagen nu har att ta ställning till är den hastigt och kanske omotiverat uppflammade debatten om redovisningen av vissa riksdagsledamöters resor och vissa av de resorna. Jag skulle kanske vilja tillåta mig, så här när debatten har bedarrat ordentligt, att säga att den kanske var något omotiverat hög i tonen. Enligt min uppfattning var det väl inte bara en och annan riksdagsledamot som brast i inlämning av kvitton; det var väl också så att de rutiner

Prot. 2000/01:122
11 juni

Kärnsäkerhet

Riksdagsledamöternas
tjänsteresor

som man ansåg gälla eller som borde gälla inte var alldeles kristallklara till sin utformning.

Fördelen med det ärende som kammaren nu har på sitt bord är att det är ett försök att göra ytterligare preciseringar när det gäller riksdagsledamöternas tjänsteresor. Den väsentligaste förändringen är egentligen att riksdagsledamöterna nu får möjlighet att utrusta sig med ett betalkort där man har ett personligt betalningsansvar och vars fakturor sedan kan betalas med hjälp av de reseräkningar som ledamöterna nu klart och tydligt åläggs att inkomma med och där utgifterna också ska verifieras med de kvitton man kan ha.

Egentligen är det här inte särskilt märkvärdigt. Det är i huvudsak ett fasthållande vid det som jag tycker har varit en av de bärande principerna tidigare, nämligen att riksdagsledamoten på egen hand avgör vilka resor som ska företas inom landet med hänsyn till det uppdrag vederbörande har som riksdagsledamot. Vissa preciseringar finns nu i de här reglerna – jag skulle kunna kalla dem för preciseringar av hushållande karaktär. Man pekar på visst resebeteende som man inte utan vidare i fortsättningen kan acceptera. Men det väsentliga för riksdagsledamoten är att han eller hon inte av ekonomiska skäl anser sig inte kunna fullgöra riksdagsuppdraget genom att besöka olika personer eller aktiviteter eller studera olika företeelser. Vad jag nu talar om är alltså resor inom landet; i fråga om resor utanför Sverige gäller helt andra regler.

Herr talman! Utskottets betänkande är framlagt under total enighet från konstitutionsutskottets sida. Det är också ett helt omotionerat förslag från Riksdagsstyrelsen. Därför tänkte inte jag ytterligare gå in på innehålllet i förslaget. Jag ska med en viss spänning lyssna på vad näste talare har att säga, och sedan ska jag, om det ställs frågor eller skapas oklarheter, begära replik i det sammanhanget.

Jag yrkar alltså med detta, herr talman, bifall till konstitutionsutskottets förslag till beslut i betänkandet KU25.

Anf. 45 STEN ANDERSSON (m):

Herr talman! Precis som Göran Magnusson sade beror det här betänkandet på vissa händelser som inträffade för snart sex månader sedan. Jag vill också betona att det jag nu ska framföra är min egen uppfattning kring mitt eget agerande. Andra får stå för sitt.

Nästan på dagen för sex månader sedan kunde man läsa på löpsedlar, höra på radion och se på TV:s nyhetsprogram att Sten Andersson i fjor hade handlat för 140 000 kr utan att presentera ett enda kvitto. När jag fick det i halsen, så att säga, blev jag minst sagt förvånad. Det system vi har hade varit i gång ett par år, och jag hade tolkat det på ett sätt som jag menar har juridisk bäring. Ingen hade heller under den tiden talat om för mig att jag hade gjort fel.

Jag förstår att människor blir förvånade, irriterade och – om vi ska prata i klartext – förbannade över hur riksdagsledamöter kan hantera deras skattepengar på det sätt som jag hade gjort. 140 000 kr utan kvitto lät faktiskt rätt så häftigt; det måste jag erkänna.

Olika företrädare för riksdagen gick i taket. Gruppledaren för det parti som har patent på etik och moral i den här kammaren höll indignerade framträdanden i TV där han fördömde vissa ledamöters agerande. Och riksdagen gick inte – och det kommer jag aldrig att förstå – ut och

förklarade för medierna hur systemet fungerade. Om man hade gjort det hade säkert rubrikerna blivit betydligt mindre.

Den ende, herr talman, som faktiskt försvarade mig – och det var för-svar från ett rätt oväntat håll – var själve statsministern. Han sade i en tidningsintervju att med tanke på att ingen under så lång tid har påpekat för Sten Andersson att han påstås ha gjort fel kan jag förstå hans age-rande.

Nu säger man att det nya systemet kommer att bli bättre. Det ser bättre ut på papperet, det ska jag hålla med om. Men jag tycker ändå att det är ett onödigt sätt att visa musklerna på.

Herr talman! Som jag har fattat det avgör varje enskild riksdagsleda-mot vem eller vad hon eller han vill besöka i tjänsten. Vi behöver inte fråga vare sig partiledning eller riksdagsstyrelse om vi får lov att inrikes åka hit eller dit i tjänsten. Riksdagen är faktiskt inget företag där man på det viset måste redovisa varför man har åkt någonstans. Det är skillnaden mellan riksdagen och ett företag. Då kan man fråga sig: Vem ska i efter-hand och varför överpröva det beslut om att åka runt och besöka olika ställen, olika aktiviteter i Sverige när vi har rätt att själva bestämma hur vi ska göra?

Tillbaka till mina 140 000 kr, som minskade till 7 000 kr. När jag fick tag i en redovisning av mina kostnader för år 2000 visade det sig att av de 140 000 kronorna var 111 000 kr vad ett årskort med flyget Malmö–Bromma kostade. Det kortet hade jag bara fått i handen. Jag hade aldrig fått kvittera det.

Sedan var det taxibiljetter mellan Mynttorget och Bromma tur och re-tur och även taxikuponger i Malmö från Sturup till min bostad. Dem har jag aldrig fått kvittera.

Vad gäller Brommaresorna kommer varannan månad en samman-ställning över de bilar jag har åkt med från Mynttorget. Där framgår om jag har åkt själv eller med någon annan ledamot. Där förekommer inga kvitton. Jag får signera på fakturan. Det finns ingen chans att kvittera det. Detsamma gäller i Malmö, där jag för övrigt har årskort, så jag har inga biljetter.

Jag hade förvisso en hotellövernattning år 2000, och folk kan ju tycka att jag har skött mitt uppdrag förbaskat dåligt.

De här 140 000 kronorna minskade således till 7 000 kr. Nästan 95 % var alltså fel. Och detta ville inte riksdagen gå ut och förklara för medi-erna, som i sin tur skulle ha kunnat förklara för medborgarna hur syste-met fungerade. Jag har hört att man motiverade detta med att det är lika illa om det inte finns kvitton för 140 000 kr som för 7 000 kr. Det tycker inte jag är lika illa.

Om jag nu hade haft kvitton på de här 7 000 kronorna, som i och för sig är en mycket låg taxisumma jämfört med de flesta andra i riksdagen, och det inte hade funnits kvitton på de andra 130 000 kronorna kunde det ha stått att det var 130 000 kr som man hade handlat för och inte visat kvitto på. Det hade blivit lika stora rubriker av det.

Jag kommer aldrig att förstå varför inte riksdagen gick ut och förkla-rade sitt system. Jag håller med Göran Magnusson som sade att det var lite otydligt.

Varför har jag då gjort som jag har gjort, herr talman? Jag tittar här på ett utskick från den 19 juli 1999 från förvaltningskontoret som handlar

om ekonomiska dokument. Där ombeds ledamöterna att granska fakturorna och därefter attestera och återsända dem i det bifogade svarskuvertet. Man kan också lägga ned kvitton, reseräkningar m.m. som ska till administrativ ledamotsservice. Det har jag fattat så att det som står på fakturan och som visar hur jag har åkt och betalat med mitt kort har jag attesterat och skrivit okej på. Vad gäller kvittona var det sådant som jag hade betalat med andra kort eller med kontanta pengar.

Herr talman! Vad betyder ordet attestera? När jag läser i Svenska Akademiens ordlista ser jag att det står ”intyga riktigheten av; godkänna till utbetalning”. Antingen är det fel på Svenska Akademiens tolkning av ordet attestera eller också har man fel från svenska riksdagens sida. Bägge två kan inte vara rätt. Attestera betyder att den som attesterar godkänner utbetalningen, vem har då rätt att i efterhand överpröva mina attesteringar? Jag har exakt följt hur man enligt Svenska Akademiens ordlista ska tolka ordet attestera och för det ska jag bli hängd i medierna.

Sedan har inte riksdagen kurage att tala om hur dess regler fungerar. Jag måste säga att jag tycker att det är jättesvagt.

Jag kan också tala om att jag har fått brev, mejl och telefonsamtal från många människor, t.o.m. från arga revisorer. När jag har förklarat, läst upp våra regler och just pekat på ordet attestera och att vi ska gå till väga så, har de antingen hållit med mig eller inte hört av sig. Det kan jag bara tolka på ett vis.

Herr talman! Man ska inte bli arg när man står i riksdagens talarstol, men i det här fallet tycker jag faktiskt att riksdagen skulle ha gått ut och förklarat vad som verkligen gällde i stället för att tala om vissa slarviga ledamöter. Man skulle ha talat om ett uselt system som förhoppningsvis ska bli bättre i dag.

Däremot tycker jag att det är onödigt att gå över till kort med personligt betalningsansvar. Man kunde ha infört de nyheter som innebär att vi beställer på resebyrån. Beloppet går direkt på en faktura som vi bara signerar, och sedan slänger vi kvittona. När du ser att kvittona stämmer med fakturan kan de kastas.

Sedan hade man kunnat ställa krav på varje ledamot som har saker och ting som vi måste visa kvitto på, sådant som inte finns på någon faktura, att om du inte har visat kvitto inom en viss tid eller presterat en godtagbar förklaring till varför kvitto inte visats ska riksdagen ha rätt att dra det beloppet från arvode eller kostnadsersättning. Det hade man kunnat göra. Men det är klart, då hade man inte kunnat gå ut i medierna för att visa musklerna och säga att man är handlingskraftig.

Jag tycker att riksdagen har skött det här dåligt. Man har ställt ut en del av oss för att vi har tolkat systemet på ett sätt som i varje fall jag anser vara rätt. Den hjälp vi som ledamöter av riksdagen skulle ha behövt ha fick vi inte när vi faktiskt behövde den.

Nu tror jag att saken är utagerad bland allmänheten. Men det är trist att falla offer för ett dåligt system. Jag hoppas att ingen drabbas av det framöver.

Anf. 46 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Jag skulle egentligen inte vilja rubricera detta som en replik och kan av tekniska skäl också få ett anförande. Vi behöver inte diskutera det.

Jag har inte för avsikt att söka sak med Sten Andersson. Hans beskrivning av sin egen situation har jag inga egentliga kommentarer till. Det jag ville säga är egentligen att det naturligtvis är angeläget och viktigt att riksdagen har ett resesystem för riksdagsledamöternas tjänsteresor som inger förtroende hos dem som är våra uppdragsgivare.

Det var rätt svårt att förklara vårt tidigare system och det fanns alltså, som jag också sade tidigare, en del oklarheter, oklarheter som en och annan ledamot nog fick klä skott för utan att det riktigt framkom hur det har varit.

Jag vill dock för min del gärna säga att jag i varje fall sedan några år klart har uppfattat att man skulle lämna in de, egentligen inte kvitton på taxiresor utan det är fråga om kvittokopior. När jag gör en taxiresa får jag för närvarande först skriva på ett kvitto i taxi på att jag faktiskt har åkt med den. Detta ligger som underlag för taxis debitering. Det jag sedan ska skicka in är en kopia på detta kvitto som ytterligare styrker den attest jag gör på en samlingsfaktura från taxi eller förvaltningskontoret. För min del skapar detta bättre klarhet, bättre ordning och reda och förhoppningsvis bättre förtroende från allmänhetens sidan för vårt resesystem. Det har aldrig funnits en fri dragningsrätt, hur som helst, för kostnader för riksdagsledamöter. De har alltid varit reglerade.

Herr talman! Även detta system kan naturligtvis misskötas och eventuellt missförstås. Slarvar man med *Papieren* i det här systemet uppstår ju lätt liknande bekymmer. Detta fordrar faktiskt att riksdagsledamöterna administrerar sina resor på ett sätt som sedan går att redovisa för att få reseräkningen betald.

Anf. 47 STEN ANDERSSON (m):

Herr talman! Jag sade tidigare att jag pratar i egen sak. Jag vet vad jag själv har gjort, och andra får svara för sitt agerande.

Om det nu är så viktigt för mig att ha kvitto på de 7 000 kronorna för taxiresor som jag har företagit på mitt kort – kortnumret framgår av fakturan – är det då inte lika viktigt att när riksdagen ger mig ett årskort motsvarande 111 000 kr att jag då får kvittera kortet? Det lyser i eldskrift i alla redovisningar att denna person har handlat flygresor för 111 000 kr utan att kvittera en endaste kilometer. Det gäller även taxiresor från och till Bromma och från och till bostaden, beställda via Bennetts resebyrå. De kan inte kvitteras.

I dag reser man ju biljettlöst. Var ska man plocka in den kupongen någonstans? Ska man skriva en egen faktura att bifoga till Diners?

Jag vill inte bara diskutera teknikaliteter. Min irritation beror till stora delar på att riksdagen icke vågade försvara sitt eget system och därvid oss ledamöter utan satte ut oss i kylan. Man visste att systemet var dåligt, men man föredrog att sätta dit oss i stället för att erkänna att systemet har stora brister.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 12 juni.)

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande 2000/01:BoU13
Ändring i läns- och landstingsindelningen.

Anf. 48 CARL-ERIK SKÅRMAN (m):

Herr talman! Till vilket landsting Heby skulle komma att höra trodde vi nog att vi visste redan i mitten av mars. Ty alla visste vi, oavsett parti, att vi kunde vara tämligen säkra på att regeringen tänkte säga ja till Hebys ansökan eftersom allt pekade på det. För att belägga det påståendet, vill jag citera ur Socialdemokraternas, Vänsterns och Miljöpartiets utskottstext från betänkande BoU7, som också finns redovisat i dagens betänkande. Hör här:

”Vid sin tidigare behandling av motionsförslag om länstillhörigheten för Heby kommun har utskottet uttryckt uppfattningen att det funnits grundad anledning att förutsätta att regeringen vid sin prövning av frågan skulle komma att ta tillbörlig hänsyn till den lokala opinionen som den kommit till uttryck i folkomröstningen. Sedan bostadsutskottet och riksdagen senast tog ställning i frågan har Kammarkollegiet, som framgår ovan, föreslagit att en överflyttning skall ske. Utskottet har mot denna bakgrund inte heller nu grund för någon annan uppfattning än att regeringen vid sin pågående prövning kommer att ta tillbörlig hänsyn såväl till resultatet av folkomröstningen hösten 1998 som till Kammarkollegiets yttrande. Mot bakgrund härav är utskottet inte berett att göra det av motionärerna begärda tillkännagivandet. Den nu pågående beredningen av ärendet bör avvaktas.”

Så uttryckte sig i text Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet i mars. Mot den bakgrunden kunde vi vara tämligen säkra på att regeringen skulle säga ja till ett länsbyte. Vår slutsats blev att om motionerna inte var slutbehandlade i utskottet skulle vi kunna behandla den proposition som inkom efter den 22 mars. Demokratiministern hade sagt att vid ett ja skulle det läggas fram en proposition och riksdagen skulle fatta beslut i frågan. På så sätt kunde vi undgå att försena ärendet. Handläggningen skulle bli smidigare i och med en återförvisning. Det vore bra. Det var detta som var grunden för återförvisningen.

Desto större blev förvåningen vid regeringens nej. Det var nog ingen i bostadsutskottet som trodde att så skulle ske, oavsett partifärg. Socialdemokraterna och Vänstern må nu kritisera oss för handläggningen av ärendet. Det kan vi leva med. Vad värre är är hur medborgarna i Heby kommun känner sig, framför allt när ministrar, men även Socialdemokraterna och Vänstern i bostadsutskottet, i text uttalar sig om att kommunen i stället borde delas. Detta skulle mer spegla folkomröstningsresultatet, sägs det.

Detta resonemang vilar på ren spekulatation och är kanske ett sätt att försöka rättfärdiga ett dåligt beslut. Frågan om kommunindelningen har aldrig varit uppe till diskussion i Heby kommun. Man har aldrig velat dela sin kommun. Däremot har man ända sedan kommunen fördes till Västmanlands län velat tillhöra Uppsala län. Nu finns det en rädsla för att regeringen kommer att tvångsdela Heby vid en ny ansökan. Det skulle vara ett direkt förakt mot folkviljan.

Regeringen oroar sig i andra sammanhang för tillståndet för demokratin i landet. Man oroar sig över lågt valdeltagande och politikerförakt. Det tillsätts utredningar och kommittéer för att förbättra och fördjupa demokratin. Det är inget fel. Men nog har man missat något grundläggande om man sedan, som i det här fallet, helt sonika kör över underliggande demokratiska instanser. Man får inte bli förvånad när människor uttrycker förakt för politiker när regeringen hanterar en enskild kommunal opinion på det sättet. Självklart blir resultatet politikerförakt.

Herr talman! Vi vill fördjupa delaktigheten för medborgarna, att regeringen gör vissa indelningar i enlighet med indelningslagen för att minska misstankarna om godtycke. Vi anser att om tre kriterier är uppfyllda – en positiv folkopinion, ett positivt kommunfullmäktige, Kammarkollegiet säger ja – måste det till synnerliga skäl för att regeringen inte ska göra den förändring en kommun har begärt. Synnerliga skäl kan i sin tur innebära att omständigheter som inte har uppmärksammats av Kammarkollegiet är omständigheter av större tyngd som i annat sammanhang kan ha förbisetts. Men vi tycker att en rimlig inskränkning av regeringens makt är att göra som vi har föreslagit. Förändringen ska gälla alla, dvs. vi vill ändra den generella lagen. Det är alltså inte fråga om en specifik lag för Heby. Däremot tycker vi att regeringen ska ta tillbörlig hänsyn till riksdagens beslutade tillkännagivande om förändring i indelningslagen under tiden utredningen pågår. Därför anser en majoritet i riksdagen att om Heby eller annan kommun inkommer med en ansökan under utredningstiden borde regeringen agera som om lagen redan finns.

För mig är det förvånande att vi inte har ett enigt utskott när det gäller förändringen i indelningslagen. Det är rimliga förändringar för att öka delaktigheten i besluten. Förändringarna behövs för att öka medborgarnas förtroende för de politiska besluten. På alla nivåer måste vi som är förtroendevalda vara ödmjuka och ha respekt inför de beslut vi ska fatta. Det skälls ofta på förtroendevalda från förtroendevalda på underliggande nivåer för att man beslutar sig för en politik som inte är förankrad hos medborgarna, medan det i själva verket är precis tvärtom.

Herr talman! Med dessa ord vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationen.

Anf. 49 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Herr talman! Bostadsutskottets ledamöter debatterade länstillhörigheten för Heby kommun redan den 8 mars i denna kammare, och efter återremitteringen till utskottet har motionerna om Heby kommuns länsindelning blivit ett nytt betänkande som nu ligger på riksdagens bord.

Vi kristdemokrater ställer oss bakom betänkandet och yrkar bifall till förslaget, och vi yrkar samtidigt avslag på reservationen från Socialdemokraterna och Vänsterpartiet.

I detta betänkande föreslås att regeringen tillsätter en utredning i syfte att öka medborgarnas inflytande över sådana förändringar i läns- och landstingsindelningen som gäller deras kommun.

Heby kommun har här i debatten fått stå som ett exempel på hur viktigt det är att medborgarnas vilja får ett politiskt genomslag. Låt mig därför här kort få redovisa Heby kommuninvånarens demokratiska kamp för att få byta län.

För det första: Vid valet 1998 genomfördes en folkomröstning om Hebys framtida länsstillhörighet. Folkomröstningen utföll med att 57,7 % av hebyborna ville tillhöra Uppsala län. Totalt är det 13 700 invånare i Heby. Ca 60 % av invånarna var alltså för en ändrad länsindelning.

För det andra: Alla politiska partier i Heby kommun har sagt ja till att tillhöra Uppsala län, och kommunfullmäktige har lämnat en framställan till regeringen om att "kommunen snarast överförs från Västmanlands län till Uppsala län".

För det tredje: Kammarkollegiet har i sin beredning av ärendet tillfrågat Länsstyrelsen och Landstinget i Västmanlands län om de ska utreda frågan om länsstillhörighet. Såväl Länsstyrelsen som Landstinget i Uppsala län har tillstyrkt en utredning. Västmanlands län avstyrkte men var inte enhälligt i sin avstyrkan.

För det fjärde vill jag referera till Svenska kommunförbundets rapport. Kammarkollegiet gav Svenska kommunförbundet i uppdrag att utreda förutsättningarna för ett landstingsbyte för Heby kommun. I uppdraget ingick också att beakta om ett sådant byte skulle innebära hinder vid en ändrad länsindelning.

I Kommunförbundets rapport, som heter *Heby kommun till Uppsala läns landsting?*, har man gjort en genomlysning av problematiken och sammanfattningsvis kommit fram till att de positiva konsekvenserna av ändrad länsstillhörighet överväger. I rapporten tar man bl.a. upp att de ekonomiska konsekvenserna skulle ha *liten* inverkan på landstingen i både Västmanlands län och Uppsala län.

En annan aspekt man tar upp är de näringsgeografiska sambanden, som kanske tydligast visar sig i hur hebyborna väljer gymnasieskola. Av samtliga elever som påbörjade årskurs 1 på gymnasiet 1999 var det 58 % som valde Uppsala.

Sammanfattningsvis skriver man i rapporten om den demokratiska aspekten. En majoritet av befolkningen har en regional identitet som är inriktad mot Uppsala län.

För det femte tillstyrkte Kammarkollegiet den 26 september 2000 i sitt yttrande till regeringen att Heby kommun överförs till Uppsala län.

Herr talman! Trots allt detta beskrivna avslog regeringen den 19 april 2001 Heby kommuns ansökan och anför bl.a.: "Några författningsbestämmelser om förfarandet vid och kriterierna för ändringar i länsindelningen finns inte."

En enig demokratiutredning överlämnade sitt förslag till regeringen i februari förra året. I utredningen skriver man i kapitlet *Politik för folkstyrelse på 2000-talet* om vikten av att stärka den demokratiska medvetenheten, utveckla deltagandet och öka självstyrelsen.

Majoriteten vill med detta tillkännagivande till regeringen se till att folkviljan ges en särskild tyngd vid avgörande som avser att en hel kommun ska byta landstingsstillhörighet, och med det följer även frågan om att byta län.

(forts. 11 §)

Kammaren beslutade kl. 12.54 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 13.00 då partiledardebatten skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 13.00

10 § Partiledardebatt

Partiledardebatt

Anf. 50 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det finns en sak som förenar oss i denna kammare vare sig vi representerar dem som bor i Kiruna eller i Rosengård i Malmö, vare sig vi har rötterna i den sörmländska myllan eller i Kurdistan, vare sig vi är höger eller vänster. Alla känner vi en stor stolthet över Sverige. Sverige är ett litet land på norra halvklotet med stora skogar och rika naturtillgångar, med långa stränder och brusande älvar och med växlande årstider. Men Sverige är också mycket mer än geografi, flora och fauna.

Det Sverige vi känner stolthet över är summan av alla de tusen och åter tusen kvinnor och män som genom historien har byggt det samhälle som vi i dag har förmånen att få leva och bo i. Vi har lärt oss att för att ett litet land ska kunna hävda sig i den internationella konkurrensen måste alla vara med. Vi har helt enkelt inte råd med att några ställs åt sidan eller lämnas efter.

Vi har lärt oss att det är trygga människor som vågar möta förändringar. Förändringar blir det. Det är det enda vi med visshet vet om framtiden. Vi har lärt oss att både kvinnor och män tillsammans och i samarbete måste dela på ansvaret för både samhällets utveckling och familjens framtid. Vi har lärt oss att världsledande företag och forskningsinstitutioner i toppklass är lika nödvändigt för vården och omsorgen som vården och omsorgen är viktig för företagen.

Allt detta har vi lärt oss. Men ändå finns det de som inte har förstått fastän de tror sig ha begripit. Visst är det lätt att en sådan här dag, med examensstämmning i Sveriges riksdag, skyla över motsättningar som finns i vårt samhälle och i stället bara tala om det som förenar. Men vi politiker ska inte vara rädda för att peka på skillnaderna mellan oss. Det är tvärtom vår skyldighet att dra upp skiljelinjerna, göra alternativen tydliga och överlåta åt väljarna att välja.

Vi socialdemokrater kommer under det år som ligger framför oss att ägna stor tid till att förklara och försvara den svenska välfärdsmodellen som högerkoalitionen i Stockholm nu håller på att montera ned. Vi socialdemokrater kommer under det kommande året att argumentera och agitera mot kristdemokraternas omoderna familjepolitik. Vi socialdemokrater kommer under det kommande året att klart och tydligt dra upp rågången mot de populistiska krafter som ingenting lärt av faran med att på nytt sätta Sverige i skuld.

Fru talman! Vi socialdemokrater ser med stor tillförsikt fram emot det kommande året. Vi vill föra ett samtal om de stora framtidsfrågorna i vårt land.

För det första har vi ett åldrande i Sverige. Det ställer två krav på oss. Först ska alla äldre känna trygghet i sin vardag. Det är deras vård och omsorg det handlar om. De ska också få sina pengar att räcka till för det dagliga levernet. Många har det knappt. Vi kommer att förbättra deras ekonomiska situation.

Vi ska se till att de avgifter som betalas i äldreomsorgen inte är oskäliga utan rättvisa över hela landet. Vi ska se till att de pensionärer som har en låg ATP får en rimligare skattesituation. Vi ska se till att tandvårdsförsäkringen fungerar för de äldre för att sedan i nästa steg när resurserna finns gå vidare och få en heltäckande för hela befolkningen.

Först sätter vi de äldre, nu när barn och ungdomar har klarats av. På så sätt vill vi sända signalen att solidaritet mellan generationerna är den bästa tryggheten när man åldras. Får vi leva ett gott och långt liv blir vi alla gamla.

Den åldrande befolkningen i Sverige har också en annan sida. Det föds få barn. Vi måste i denna kammare över partigränser anstränga oss till det yttersta för att ge maximalt stöd men också framtidshopp för unga människor så att de orkar och vågar förena det som är naturligt och normalt för en ung människa, familjeliv, barn och arbete.

Vi kan göra en del från vår sida. Vi kan göra livet lättare. Vi har infört maxtaxa på dagis, och vi har förbättrat barnbidragen. Vi kan ta ytterligare steg i den riktningen. Vi förbättrar föräldraförsäkringen. Vi ska komma ihåg att för många är ett dagis med hög kvalitet en stor trygghet.

Det är inte bara en god start för barnen i livet med ett högt pedagogiskt innehåll utan också en trygghet för mamma och pappa i en strävan att förena arbetsliv med ansvar för barnen. Daghemmen får inte bli handelsvaror i privatiserade storstadsområden.

Det är det första vi ska ägna oss åt, Sveriges åldrande befolkning och att det föds för få barn.

Det andra, fru talman, är att alltför många upplever ett arbetsliv som präglas av stress och jäkt. Det är för få på arbetsplatserna. Särskilt märks det i vården och omsorgen. Händerna räcker inte riktigt till. Rationaliseringarna kan inte drivas hur långt som helst.

Vi vet också att om vi inte lyckas behålla den arbetskraft vi har i arbete kommer Sverige att vara fattigt. En av våra viktigaste uppgifter de kommande åren är att utveckla arbetslivet och dess mening så att varje människa får chans att utveckla sin fulla kapacitet.

Därmed bidrar han eller hon till sitt företag, sin omsorgsverksamhet eller till sin skola och därmed utvecklas Sverige.

Det handlar också om organisationen av arbetslivet. Det handlar om mångfald på arbetsplatserna – om både kvinnor och män men också om dem som har kommit till oss de senaste åren. Det är en fantastisk resurs som alla dessa arbetslösa människor representerar – inte minst de som bor i storstädernas förorter. Låt oss göra det möjligt också för dem att komma in i arbetslivet.

Det handlar om kompetensutveckling – om att se till att den som har ett arbete också ständigt har en maximalt utvecklad kompetens och ligger längst där framme i den del av yrkeslivet som är hennes eller hans an-

svar. Låt oss göra detta till en stor ansträngning tillsammans – arbetsgivare, de fackliga organisationerna och samhället!

Detta är ett område som vi nu ägnar oss åt mycket beroende på att massarbetslösheten är knäckt. Det är en ny dagordning som växer fram. Alla inser att det värdefullaste är den arbetskraft som vi redan har. Det är också en effekt av arbetslöshetsbekämpningen.

Låt mig i det här sammanhanget säga att i de motioner som har väckts med anledning av regeringens vårproposition finns som ett eko från en svunnen tid kraven på att försäkra anställningsskyddet, kravet på att från den här församlingen gå in och reglera lönerörelserna, kravet från den här församlingen att gå in och försäkra a-kassan och kravet från den här församlingen att försäkra arbetsskadeförsäkringen.

Det är omodernt och det är fel! Vi tog oss ur krisen utan att göra det systemskiftet. Nu står vi starka, och en signal om trygghet för många människor i dagens arbetsliv är att fackföreningsrörelsen tar sin del av ansvaret. Det vore ett ödesdigert misstag att nu från Sveriges riksdag öppna en front mot svensk fackföreningsrörelse just som vi är på väg att avsluta en av de mest framgångsrika lönebildningarna någonsin. Låt mig från socialdemokratiens sida deklarerar: Blir detta riksdagens inriktning och blir detta den s.k. oppositionens inriktning så blir det strid. Det är omodernt, det är fel och det är precis rakt motsatt det som Sverige nu behöver.

Det tredje område som jag ser framför mig är att vi måste investera i vårt land. Det gäller grovt i två delar. Först har vi kunskapen. Det finns ingenting viktigare än goda kunskaper. Vi har genom åren satsat mer än något annat land på att ge alla pojkar och flickor i vårt land en bra start i livet och en bra grundskola. Vi har den högsta lärartätheten i världen – kanske något land kan tävla med oss.

Vi når goda resultat, men vi är inte nöjda. Jag tror att vi får vara oerhört noggranna när vi kritiserar den svenska skolan. Sådant som är fel ska ändras – ja. Men det vore en tragisk situation om vi med en kompetent lärarkår, som är fler per elev än i något annat land, ändå inte skulle kunna mäta oss med andra. Vi mäter oss med andra, och vi är framgångsrika, men vi har många brister och felaktigheter. Låt oss erkänna styrkan och vara stolta över den, men definitivt inte nöjda med det vi ser. Investera mer i skolan! Fullfölj satsningarna på att se till så att fler vuxna finns i skolan för att därigenom göra det möjligt för lärarna att fullfölja sin viktiga arbetsuppgift – kunskaper.

Sedan har vi forskningen. Sverige är det land som satsar mest av sin samlade ekonomi på forskning. Jag är stolt över det, men vi vill göra mer. Vi är framgångsrika, men vi är inte nöjda. Nu senast såg vi hur Sverige på det framväxande bioteknikområdet ligger i världsfronten. Jag är glad för det, men på inget sätt tillfredsställd.

En ny organisation för forskningen provas. En forskningspolitik under Thomas ledning växer fram. Det är en forskningspolitik som ska motsvara högt ställda internationella krav.

Det gäller alltså kunskap och forskning. Investera i framtiden! Det gäller skola och forskning. Investera i framtiden!

Vi ska ha en skola som ger alla barn möjligheten, en skola som inte delar upp och en skola som inte skiftar. Därför är jag oerhört oroad över signaler om att man öppnar för avgifter eller nedvärderar risken med

avgifter i grundskolan. Jag tror att det var någon borgerlig skolpolitiker som sade: Man får ju köpa godis åt sina barn, så varför kan man då inte betala avgifter i skolan? Det är ett ytligt synsätt som är farligt och som riskerar att vidga klyftorna i Sverige.

Fru talman! Vi har också fysisk investering i vägar och järnvägar för miljöns skull, för säkerhetens skull och för tillväxtens skull. Detta ligger också i året som vi har framför oss.

Slutligen, fru talman, så ska vi också hålla ihop Sverige. Sverige ska vara rättvist. Alla ska vara med. Om alla är med så är integrationspolitiken central. Om alla är med så är regionalpolitiken central. Om alla är med så är ren fördelningspolitik också central. Vi ska se till så att rättvisan mellan olika människor ökar. Det är viktigt för oss.

Här ligger dagordningen för det kommande året: de äldres situation, barnfamiljerna, stressen i arbetslivet, investeringarna i både kunskap och forskning och infrastruktur. Dessutom har vi rättvisa och sammanhållning.

Allt är meningslöst om vi inte samtidigt orkar hävda det som är grunden för all politisk verklighet och all politisk verksamhet, nämligen alla människors lika rätt och lika värde. Kamp mot rasism, kamp mot främlingsfientlighet och kamp mot antisemitism kommer naturligtvis alltid att finnas som en gemensam sak som denna kammare ställer sig bakom. Denna gemensamma ansats för Sverige döljer inte att somligt skiljer.

Fru talman! Vi ser fram emot en livaktig inrikespolitisk debatt det kommande året. Tack!

(Applåder)

Anf. 51 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Statsministern inledde med att resonera om Stockholm. Jag har förstått att Stockholms framgångar under den borgerliga regering som leds av Moderaterna bekymrar Socialdemokraterna. Och det borde den väl också göra. I tidningen The Guardian, som ligger det engelska Labourpartiet nära, kan man nämligen läsa hur man beskriver delar av det som händer i Stockholm. Man skriver:

I Stockholm förverkligas Tony Blairs dröm om att öppna dörrarna till den offentliga sektorn för privata företag. Tony Blair vill förnya – ta till vara framtidens möjligheter. Göran Persson går i motsatt riktning.

Låt mig ändå, fru talman, börja med att säga till Göran Persson, som ju ägnar mycket tid under ordförandeskapet åt internationella uppdrag, att jag ger honom mitt helhjärtade stöd när det gäller ambitionen att söka en fredlig utveckling i Mellanöstern.

Utfallet av den irländska folkomröstningen om Nicefördraget är mycket oroande. Den är en följd av lågt valdeltagande och en obehaglig kampanj av nationalisterna och vänstergrupper. Det är en kampanj för slutenhet och nationell egoism. Detta leder till att Europadebatten måste förnyas – där är vårt ansvar gemensamt – och ta sin utgångspunkt i de grundläggande värden; frihet, demokrati och fred som är grunden för den europeiska unionen. Det är dags att ta strid med de grupper som bekämpar öppenhet och fri handel.

Göteborgstoppmötet i slutet av veckan måste ge klara besked om utvidgningen. Mötet mellan Europa och USA måste ge en rejäl skjuts

framåt för frihandeln. Fri handel och fri rörlighet lägger inte bara grunden för fred, utan det leder också till ökat välbefinnande för alla.

Det är visserligen för tidigt att utvärdera det svenska ordförandeskapet. Men att vi inte deltar i eurosamarbetet är en sak som har märkts under den period vi varit ordförande, eftersom Bosse Ringholm, som Sveriges finansminister, inte har fått leda de väsentliga och viktiga möten som hålls mellan länderna som deltar i eurosamarbetet. Det har också märkts genom kronans instabilitet och fall. Vår frihet när det gäller den egna valutan gör oss också utsatta om det finns en tveksamhet om vart Sverige kommer att gå.

Den senaste tidens kronförsvagning kan inte bagatelliseras, som regeringen försöker att göra. Den innebär i realiteten en lönesänkning för alla Sveriges löntagare, eftersom vår valuta blir mindre värd än andra länders. Det innebär en risk för inflation, och det innebär ett mindre omvandlingstryck när det gäller förnyelsen av det svenska näringslivet. För att klara en stabil valuta och se till att vi kan få ett ökat välbefinnande relativt andra länder krävs en medveten tillväxtpolitik – en sådan politik som redovisas av de fyra borgerliga partierna i en gemensam reservation för att höja tillväxten. När det väl har lett till en stabilisering av kronan är det självklart att Sverige snabbt ska delta i det eurosamarbete som också kommer att leda till att vi får ett lägre prisstryck i Sverige genom bättre konkurrens. Det kommer att ge lägre priser för konsumenterna.

Fru talman! Från Europapolitik och valutapolitik – nog så viktigt – går jag till den svenska vardag som Göran Persson framför allt uppehöll sig vid.

Låt mig ta några bilder. 700 000 människor saknar jobb. Det är den högsta arbetslösheten i en högkonjunktur, säger AMS-chefen, och nu viker konjunkturen. En fjärdedel av alla elever lämnar varje år grundskolan utan godkänt betyg i alla ämnen, och vi har sett en ökande andel varje år de senaste tre åren.

I Dagens Nyheter berättar ett pensionärspar i Täby om fastighetstaxeringen: "Efter femtio år här vet vi nu inte om vi kommer att kunna bo kvar. Vi måste ta av våra sparpengar för att klara oss ekonomiskt efter den här höjningen."

I en annonsbilaga från LO inför första maj sade en ensamstående mamma: Jag jobbar heltid och ändå räcker pengarna aldrig.

Barnfamiljerna kanske inte bara behöver Göran Perssons bidrag. Det vore nog bra om barnfamiljerna fick chansen att klara ekonomin, att ha en marginal att spara för framtiden och kunna välja i barnomsorgen. Där ligger mycket av problemet, Göran Persson.

Sedan 1994 har antalet poliser minskat med 2 000. Samtidigt har misshandelsbrotten ökat med 20 000. Vi hörde i mörse rapporter om att antalet anmälda våldtäkter har ökat.

Vårdköerna är långa i de socialdemokratiska landstingen. I Jämtland kan man få vänta tre och ett halvt år på att få sin gråstarr opererad. I Umeå kan det dröja mer än ett år att få ett livmoderframfall opererat.

Det vi ser är följden av en politik som bygger på höga skatter, politisk styrning och begränsad valfrihet. Det är självklart att den utvecklingen inte kan brytas av mer av samma politik. Det som i stället krävs är en modern politik som bygger på ökad valfrihet, mindre politisk styrning och lägre skatter, alldeles särskilt nu när vi ser att framtiden kommer att

kräva än mer av individuell beslutsförmåga. Varje människa måste ha goda kunskaper. Varje människa måste ha en chans att bygga sin värld och sin framtid. Detta är grunden. Då krävs det en modernare politik.

Glädjande nog finns det ansatser till förnyelse inom arbetarrörelsen. Inför Kommunals kongress häromveckan presenterades en rapport som tog ett rejält kliv framåt när det gäller att bejaka mångfald inom vård och omsorg. Det är egentligen ganska naturligt. Kommunal har också gjort en undersökning bland dem som arbetar inom kommunal och privat äldreomsorg. Det visade sig att de som blev tillfrågade ansåg att de hade bättre möjligheter att hinna med arbetsuppgifterna på ett tillfredsställande sätt och mer tid för patienterna i den privata äldreomsorgen. Man ansåg att man hade bättre möjligheter till kompetensutveckling och till att påverka den egna arbetssituationen i den privata äldreomsorgen. Det är klart att Kommunal inser att för dess medlemmars bästa, och därmed för patienternas bästa, är det viktigt att man tar till vara allt det nya som kan komma och bejakar mångfalden i välfärden.

Men på Kommunals kongress förklarade Göran Persson hur partiet ville ha det. Förnyelsen frös inne, och patronen på Harpsund kunde stoppa ned sin partipiska.

Varför var det så viktigt att lägga sig i Kommunals interna debatt? Det kan man fråga sig. Svaret har biträdande partisekreteraren Agneta Gille gett på Kommunals hemsida: Han, dvs. Göran Persson, insåg naturligtvis vilken effekt det skulle kunna få på kongressdebatten. Men Göran ville förhindra att moderatledaren Bo Lundgren skulle kunna stå i riksdagens talarstol och vifta med Kommunals rapport – den här rapporten! Så talar den nya överheten: politikens patroner på Harpsund och i Rosenbad.

Vad var det Göran Persson gjorde? Jo, för att undvika att få en debatt med mig ville han göra någonting som är sämre för Kommunals medlemmar och sämre för människorna i Sverige. Det var ju Kommunals medlemmar som sade att det man ville bejaka, som Göran Persson inte vill ha, skulle innebära att man fick det bättre och kunde ge patienterna bättre vård och omsorg. De som drabbas av den här inställningen är de som står kvar i vårdköerna. För några veckor sedan – det vet väl alla riksdagsledamöter – beslutade de fyra nordligaste landstingen, alla socialdemokratiska, att inte tillåta sina invånare att få vård i andra landsting när det är köer hemma. I början av 1990-talet försvann vårdköerna när den borgerliga regeringen införde en vårdgaranti som Socialdemokraterna sedan avvecklade.

De här exemplen gör med all önskvärd tydlighet klart för oss det Göran Persson sade, nämligen att det finns en klar skillnad mellan de politiska alternativen i Sverige. Det ena, det Göran Persson leder, sätter den politiska makten främst. Vi sätter människornas behov främst.

Det går igen när det gäller skolan. Vad är det regeringen diskuterar? Jo, det är ju om friskolorna kan vara ett problem för kommunerna, som Göran Persson har uttryckt det. Det handlar om att inskränka möjligheterna för föräldrar och elever att välja även om det skulle vara bättre för dem, trots att man vet att friskolorna faktiskt också har lett till bättre kvalitet i den kommunala skolan.

Det går igen när det gäller fastighetsskatten. Bosse Ringholms svar till det här paret som uttalade sig i en tidning om risken att inte kunna bo kvar var: Det är upp till var och en att bedöma hur stor del av inkomsten

man vill använda till boendet. Det är upp till var och en. Nej, det är upp till Bosse Ringholm. Det är Bosse Ringholm som höjer fastighetsskatten mest där den redan är högst. Det är Bosse Ringholm som talar om en begränsningsregel som innebär att alla ska betala 5 % av sin inkomst i fastighetsskatt så småningom. Det är Bosse Ringholm som gör att Ulla, som är 82 år gammal och bor i Södra Ängby, ringer till oss säger: Jag är förtvivlad. Jag kan inte bo kvar.

Det är orättfärdigt. Vem tänker Bosse Ringholm på? Jo, på staten och statens pengar.

Fastighetsskatten ska inte begränsas. Fastighetsskatten ska inte justeras. Fastighetsskatten ska slopas.

(Applåder)

Fru talman! Sverige behöver en regering som tror på framtidens möjligheter och som kan möta dessa utmaningar, inte en som längtar tillbaka till det förgångna. Sverige behöver en regering som gör det möjligt för var och en att arbeta, att leva på sin lön och att leva på sin pension. Sverige behöver en regering som förmår förnya välfärden och som kan återställa förtroendet för att det som måste vara gemensamt också fungerar väl.

Fru talman! Sverige behöver en regering som sätter människorna före makten – en borgerlig regering.

(Applåder)

Anf. 52 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Låt mig uppehålla mig vid Stockholm. Jag tror att det är en viktig debatt. Det var också den debatt vi förde på Kommunals kongress. Läs gärna rapporten, Bo Lundgren, och se vilken våldsamt kritik som där riktas mot systemskiftet i Stockholm.

Sedan hade vi också en debatt om mångfald. Det vill vi ha. Men vi är rädda för att släppa in vinstintresset i vården. Vi är rädda för en situation då vinsten blir drivkraft. Vi tror att när väl börsens avkastningskrav sätts på sjukhus – det är ju dit ni styr, det är dit ni vill – är vi snart i konflikter då vissa inte blir lönsamma att vårda och andra är det. Det är det debatten handlar om. Där tar vi gärna en hård diskussion.

Jag har ingenting emot om Bo Lundgren refererar till The Guardian. Men varför inte läsa Dagens Nyheter och beskrivningen av situationen i Stockholm, som vi ju ser varje dag? Varför inte gå ut och möta människor i Stockholm och känna deras oro över förlossningsvården, över kollektivtrafiken, över situationen i barnomsorgen?

Det är klart att det är attraktivt för Bo Lundgren att luta sig mot Tony Blair nu när Hague har fallit. Det finns ju inte så mycket att luta sig mot i Storbritannien för en moderat politiker, om jag ska vara ärlig.

Men det är Sverige och vår situation vi diskuterar. Jag är djupt oroad över den privatiseringsvåg som drar fram. Jag är djupt oroad över en situation då vinstintresset tränger sig in i vård och skola.

Gärna mångfald, gärna det amerikanska systemet med *non-profit*-företag. Men se upp för börsen i sjukhussalarna!

(Applåder)

Anf. 53 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Anfall är bästa försvar, brukar det heta. Jag inser att socialdemokraterna har problem med det som inträffar i Stockholms landsting och kommun, och i kommunerna runt om Stockholm. Jag redovisade hur Norrlandslandstingen inte vill ha fritt vårdsökande och hur långa köerna är där. Det måste vara bekymmersamt för Göran Persson när köerna i Stockholm minskar trots att staten ju fortfarande har ett reglerat system. Det är bra, tycker jag, att omvärlden och Tony Blair, som Göran Persson många gånger hänvisar till, vill ta Stockholm som exempel på hur man kan förnya sjukvården i Storbritannien. Den förnyelsen saknas ju för alla de människor som står i årslånga köer i de socialdemokratiska landstingen.

Vi ska ha sjukvård i Sverige med gemensam finansiering. Vi ska var och en betala efter vars och ens förmåga – inget för den som inget tjänar, mycket för Göran Persson, för mig och andra som tjänar bättre. Vård ska man ha efter behov. Vi ska tillåta alla som vill – privata företag, personalkooperativ, landsting, alla som vill organisera vården – att erbjuda vård. Ingen ska, som Göran Persson vill, förbjudas eftersom finansieringen är gemensam och patientens behov styr hur man ska få vård. I dag är systemet att pengarna går till politiker. Vi har ju sett vad som hände i Norrland. Så vill vi absolut inte ha det.

Låt mig fråga Göran Persson: Vad anser Göran Persson egentligen om Norrlandslandstingens beslut att inte låta sina medborgare välja att slippa vårdköerna?

Låt mig fråga vad Göran Persson anser, om vi tittar på en annan frågeställning som är viktig. Göran Johnsson säger att arbetarrörelsen sviker skolan i en debattartikel i Dagens Nyheter. Det räcker inte bara med mer resurser, som skolan säkert behöver. Det behövs också annat. Tala om vad du egentligen vill göra, Göran Persson!
(Applåder)

Anf. 54 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tar Norrlandslandstingen först.

Det finns ingen i den här kammaren som tror att man i Norrlandslandstingens ledningar vill förmäna sina invånare sjukvård. Vad de är rädda för är kostnaderna. De har inte pengarna. Det är så Sverige faktiskt ser ut.

När man i storstadsområdet Stockholm kan sänka kommunalskatten med hjälp av de statsbidrag vi betalar ut räcker pengarna inte till i det glest befolkade Norrland, som ju också har en befolkningsnedgång. Det är det här det handlar om.

Det svar som moderaterna har på detta är att vi faktiskt berövar Stockholm pengar genom att ha ett utjämnningssystem som fördelar om, inte minst till Norrland. Om upprördheten i det moderata lägret är äkta, se då till att vi är med och tillför extra resurser så att också norrlänningarna får den chans som andra får. Det är så det fungerar. Den politiken vill vi driva. Vi slår vakt om det som kallas för den kommunala skatteutjämnningen.

Sedan är det så här, och det går inte Bo Lundgren in på: Behov är inte alltid samma sak som att ha förmåga att betala. Det är därför vi har den gemensamma sektorn. Annars hade ju marknaden redan skött det här. Då

hade det ju varit så att den som betalar får det fixat. Behov har vi alla. De varierar, och vi har rätt att få dem tillgodosedda. Mångfald – gärna! Men vi ska passa oss noga för en drivkraft som heter vinst i börsens form. Gärna vinst i *non-profit*-företag som använder vinsten för att utveckla vården. Betala i så fall lite extra till sjuksköterskan och utveckla vårdresultatet. Men det finns en konflikt mellan börsens avkastningskrav och vårdens behov. Det måste vi se, och den debatten måste vi våga föra.

Sedan kan man fly till The Guardian, luta sig mot Blair och göra andra saker. Men det är där vi kommer att hamna, inte minst här i Stockholm. Stockholmarna har ju sett det. Läs den senaste SCB-undersökningen, Bo Lundgren.

(Applåder)

Anf. 55 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Jag förstår att Göran Persson känner sig pressad. Det kan inte vara roligt att här i talarstolen behöva medge var problemet i sjukvården i Sverige ligger.

Vi är överens om den gemensamma finansieringen. Men vi är inte överens om vem som ska bestämma över pengarna till vården. Göran Persson säger: Det ska landstingspolitikerna i Norrland göra. Det ska politikerna i andra delar av landet göra. Jag säger: Det ska människorna göra i samråd med de läkare, sjuksköterskor och andra de träffar. Det är människorna själva som ska bestämma över pengarna. Där ligger skillnaden.

Om vi fullföljer det resonemanget lite grann – och det tycker jag är mycket intressant – kan vi fundera kring vad som händer i de olika systemen. I Norrlandslandstingen är det ju givet. Man menar att det inte fanns pengar. Det var därför vi i de borgerliga partierna i socialutskottet sade: Låt oss nu omedelbart införa en vårdgaranti. Vi moderater har anvisat pengar i vårt budgetalternativ för att beta av pucklarna i köerna. Låt oss göra detta. Det är rimligt, för då kan människorna bestämma också i Norrland. Det tycker vi är rimligt.

Göran Persson tog problemet med förlossningsvården i Stockholms län som ett intressant exempel. Vad var det som gjorde att vi fick problem när det gällde förlossningarna? Jo, det var det system som Göran Persson försvarar. Det var ju det systemet som gjorde att Bosse Ringholm i sin tidigare skepnad som landstingsråd i Stockholm stängde två förlossningskliniker, Löwenströmska och Nacka, med stöd av Vänsterpartiet. Det var Bosse Ringholm som bestämde över resurserna och vården, inte människorna.

Nu håller den borgerliga majoriteten på att ändra på detta och se till att vi får fler förlossningsplatser. Det tar tid. Men den håller på att jobba för att människorna ska kunna välja och få det bättre. Det är därför det inte finns några vårdköer att tala om i Stockholm. Men de är oerhört långa i Norrland.

Vi vill ha en politik där människorna får bestämma. Göran Persson vill ha en politik där han, Bosse Ringholm och landstingspolitikerna i Norrland bestämmer. Då går det illa för människorna. Det är Sveriges problem.

(Applåder)

Anf. 56 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Det är intressant att höra att Bo Lundgren tycker att det är människorna som ska bestämma. Det är en bra utgångspunkt, tycker jag. Det bör väl vara själva grunden i politiken. Då skulle jag vilja höra hur Bo Lundgren har analyserat och reagerat på resultatet i den folkomröstning som hölls i Irland för ett par dagar sedan. Jag har inte sett någon riktig moderat kommentar till detta. Människorna bestämde ju där att de inte ville godkänna Nicefördraget, vilket ju enligt de andra fördragen, som människorna väl delvis också har varit med om att bestämma, innebär att detta fördrag faller och bör förhandlas om.

Tycker Bo Lundgren att det här är ett folkomröstningsresultat som ska respekteras i den meningen att man nu måste gå till omförhandling, eller ska den här typen av resultat godkännas bara när de går åt det håll som man redan har inriktat sig på?

Demokratin är ju över huvud taget en intressant fråga, och jag har hört många reaktioner på detta, också från Göran Persson. Jag får inte fråga honom nu men ska vid ett senare tillfälle ta upp hur han ser på detta delikata problem.

Människorna ska naturligtvis bestämma också i vården, som Bo Lundgren och Göran Persson nu har diskuterat. Vi kan se att det där är en väldigt stor skillnad mellan partierna och mellan höger- och vänsterblocken. Är verktyget för människors möjligheter att bestämma medinflytande i politiken eller är det plånboken? Det är där skillnaden går. Väldigt många människor tycker ju att deras möjlighet att vara med och bestämma just är att få inflytande genom politiken, att de själva kan välja sina politiska företrädare för att få det som de vill få gjort utfört, i stället för att välja med plånboken eller portmonnän.

Ser Bo Lundgren någon konflikt i detta?

Anf. 57 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Jag vet inte om jag talade tyst, men jag ägnade faktiskt inledningen av mitt anförande här just åt att ta upp de problem som följer av folkomröstningen i Irland. Det är klart att man ska respektera folkomröstningsutslag både i Irland och i Sverige. Jag konstaterar att ett rätt lågt valdeltagande och en ganska aggressiv och obehaglig kampanj, som har varit präglad av slutenhet och nationell egoism, ledde till omröstningsresultatet.

Men utslaget finns där, och det innebär att alla vi som inser att den europeiska unionen är världens största fredsprojekt – och att de länder som nu söker medlemskap gör det inte bara för att göra ekonomiska vinster utan också för att människorna ska ha chans att röra sig fritt över gränserna – verkligen måste ta upp en debatt och en strid med de krafter som Gudrun Schyman stöder, med dem som i grunden är mindre för öppenhet och mindre för frihandel och som gärna flirtar med rörelser som är tveksamma till den frihandel som ger utvecklingsländerna en bra standard.

Det är vidare intressant att höra hur Gudrun Schyman definierar hur man ska kunna bestämma som människa. Ska man bestämma genom plånboken eller genom politik? Sjukvård och skola ska vara något som vi finansierar gemensamt efter vars och ens förmåga. Man ska betala efter den möjlighet som man har att betala. Man ska få rätt till en god utbild-

ning, något som inte finns i dag över hela Sverige men som vi vill att man ska ha i hela Sverige. Alla ska också ha rätt att välja sjukvård, men inte genom Gudrun Schyman. Det är ett misslyckande. Vi vill att alla de gravida kvinnor som behöver förlossningstjänster och platser på förlossningskliniker ska få det, men Gudrun Schymans modell är att säga: Låt mig bestämma, och då lägger vi ned förlossningskliniker i Nacka och på Löwenströmska.

Tala om för mig, Gudrun Schyman: Varför var ni vänsterpartister, som säger er vara så mycket för att stötta kvinnor, för att hjälpa Bosse Ringholm att lägga ned förlossningskliniker och skapa problemen? (Applåder)

Anf. 58 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Jag tycker att det i alla lägen är bra att man säger som det är. Såvitt jag förstår fanns det i landstinget helt entydiga rapporter om att det skulle födas färre barn. Det här kan Bosse Ringholm bättre än jag, men såvitt jag förstår bedömde man att detta var det kloka att göra. I dag tycker jag att det är klokt att erkänna att det var felaktiga prognoser. Vad som framför allt inte gick att förutse då var att det skulle bli en så enorm befolkningsökning i Stockholm på grund av inflyttningen.

Så ser det ut. Jag har inte hört en enda vänsterpartist slå sig för bröstet och säga: Hurra, vad vi var bra som gjorde det där! Snarare beklagar man det faktum att det planunderlag som man hade var så kortsiktigt. Det är sanningen bakom detta.

Varför nu Bo Lundgrens partikamrater som styr och ställer inte gör något åt det här begriper jag inte, men ni har fortfarande ett antal månader en möjlighet till det. Det är bara att sätta fart, så att de som nu står i kö för att föda och är oroliga kan få någonstans att gå.

Vi är överens om att vi ska ha skattefinansierad skola och sjukvård. Då är det väl också rimligt att vi som är med om att betala skattepengarna har möjlighet att genom demokratisk insyn och kontroll vara med och bestämma. Det är inte bara jag som ska bestämma, Bo Lundgren. Också Bo Lundgren får vara med på ett hörn om han är snäll. Det får naturligtvis inte bli några överdrifter, men vi ska väl kunna fördela det här mellan oss på ett klokt sätt. Framför allt tror jag att människor i Sverige som nästa gång går och röstar kommer att se till att det blir en klok fördelning.

Det är så här det ska gå till. Besluten ska inte fattas i slutna styrelserum och inte bara utifrån kortsiktiga vinstintressen och avkastningskrav. Därom är Göran Persson och jag helt överens. Jag tror att den här frågan kommer att bli avgörande i det val som kommer. Är det genom avregleringar, skattesänkningar och avpolitisering som vi ska bygga samhället, eller är det genom att vidga demokratin? (Applåder)

Anf. 59 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är väldigt bra att vi så här tidigt före valet får klart för oss var skillnaderna ligger. Vi har nu klarat ut att vi alla är överens om den gemensamma finansieringen av vården. Då kan vi slippa den diskussion som handlar om att plånboken ska styra. Ingen vill att plånboken ska styra.

Sedan säger Gudrun Schyman att vi inte ska släppa in privata alternativ i vården. Det ska vi inte göra, för då tas besluten i slutna styrelserum. Jag kan vara överens med Gudrun Schyman om att beslut om fru Karlssons eller herr Nilssons vård inte alls ska tas i några styrelserum, inte heller i förvaltningsutskottens styrelserum i landstingen. Jag tycker att de besluten ska tas av läkare och patienter i samråd.

Där är den stora skillnaden. Vi har kommit fram till var skillnaden egentligen ligger mellan å ena sidan Socialdemokraterna och Vänsterpartiet och å andra sidan Moderaterna och sannolikt alla andra borgerliga partier när det gäller vem som ska välja och bestämma. Det som ett privat företag som erbjuder vård gör är att tjäna pengar enbart om människor tycker att dess kvalitet på vården är bra. Annars går de någon annanstans.

Men i Gudrun Schymans modell kan man inte gå någon annanstans, utan där får man stå kvar i vårdkön. Då är man hänvisad till de beslut som Gudrun Schyman själv erkänner var felaktiga. Jag tycker att det är bra att Gudrun Schyman säger: Ja, det system som innebar att vi beslutade att lägga ned förlossningskliniker var felaktigt. Men ta då bort det system som ger er rätten att lägga ned förlossningskliniker! Låt dem som vill driva förlossningskliniker kunna göra detta för den ersättning som de behöver för att patienterna efterfrågar de tjänster som de ger. Låt patienten bestämma.

Det som man gör nu i Stockholm inom ramen för detta felaktiga system är ju att skapa förutsättningar genom att bygga ut förlossningsplats efter förlossningsplats, men vi ska aldrig mer ha ett system i Sverige, om väljarna får chansen att bestämma nästa år, som ger Gudrun Schyman och Bosse Ringholm rätt att lägga ned förlossningskliniker.
(Applåder)

Anf. 60 LENA EK (c) replik:

Fru talman, ärade ledamöter och åhörare! Svenska låginkomsttagare beskattas mycket hårt. Än värre är det när skattesystem kombineras med bidragssystem. Det ger hemska marginaleffekter och gör att människor med låga inkomster fastnar i fattigdomsfällor som de inte har någon chans att på eget initiativ och av egen kraft ta sig ur. Det gläder mig att Moderaterna har uppmärksammat det här och inte bara pratar om skattesänkningar för höginkomsttagare.

Vi i Centerpartiet har presenterat ett förslag om hur inkomstbeskattningen kan reformeras, detta för att människor ska kunna ta sig ur fattigdomsfällorna genom eget arbete och eget initiativ. Vi tycker att den typen av positiva incitament är bättre än den typ av negativa påtryckningar med generellt sänkta ersättningsnivåer som finns i Moderaternas budgetalternativ.

Fullt genomfört innebär detta en skatterabatt på 10 000 kr och sedan en förvärvsrabatt på maximalt 10 800 kr. Vi i Centerpartiet prioriterar sänkt skatt för människor med låga och normala inkomster framför alla andra skattesänkningar. Hur ser den moderata skattepolitiken och den moderata prioriteringen ut?

William Hague förlorade valet i Storbritannien bl.a. på grund av att han drev en gammaldags Thatcheristisk skattepolitik. Jag vet hur den såg

ut, för jag pluggade i England när Thatcher genomförde de flesta av sina förslag.

Är Bo Lundgren beredd att släppa fram förslaget om att slopa stats-skatten och på det viset prioritera låginkomsttagarna om det visar sig viktigt för en borgerlig valseger?

Prot. 2000/01:122

11 juni

Partiledardebatt

Anf. 61 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Det är trevligt att vi nu har kommit så långt att vi diskuterar en borgerlig regeringsbildning. Men de verkliga regeringsförhandlingarna får nog anstå till den 16 eller den 17 september nästa år efter en valseger.

I sakfrågan som sådan är det självklart att jag tycker att det är väldigt bra att Centern, numera, och de andra borgerliga partierna i likhet med oss moderater tycker att låginkomsttagare och medelinkomsttagare måste få en väsentligt mindre skattebörda. Det gäller då att ha en finansiering för det och att vi har utgiftsminskningar på områden där vi tycker att utgifterna kan minska därför att bidragsbehovet blir mindre. Vi växlar lägre skatt mot mindre bidrag. Det kan också gälla vissa saker som vi inte tycker att man över huvud taget ska behöva betala över skattsedeln. Allt detta måste vi diskutera sammantaget.

Det är ju en hög prioritering att låta människor ha en chans att bestämma mer över sitt eget liv och ha kontroll över sin vardag – att låta den ensamstående mamma i LO:s tidning vid första maj som upplevde att pengarna inte räcker känna att de räcker och att hon har tid för sig själv och för sina barn – och att hjälpa dem till en tryggare familj. Det finns väldigt många fördelar med att välja lägre skatter och inte en koncentrerad offentlig sektor som prioriterar skola, vård och omsorg – på ett sådant sätt att det fungerar, till skillnad från hur det är i dag. Den inriktningen och den prioriteringen finns självfallet redan i dag hos oss.

Anf. 62 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Det var inte riktigt svar på min fråga. De sociala klyftorna i Sverige är, trots sex år med högkonjunktur, väldigt bekymmersamma. Ensamma mammor, deltidsarbetslösa, sjuka, studenter och pensionärer – ja, alla de som har låga inkomster – har bekymmer med de höga skattenivåerna.

I vintras hade vi en debatt som var förskräcklig. 100 kr mer i barnbidrag, som äts upp av sänkta socialbidrag för just de barnfamiljer som behöver detta allra bäst, illustrerar i ett nötskal effekterna – inte av marginalsatserna, som man brukar diskutera, utan av marginaleffekter som klämmer människor med vanliga låga och normala inkomster hårt i vardagslivet.

Det som är viktigt för oss är att få ett besked: Är det viktigast att sänka skatten för människor med låga och normala inkomster, eller är det någonting annat som är viktigare?

Anf. 63 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! I valrörelsen 1998 fick jag ibland frågan: Om du blir finansminister i en borgerlig regering, vad är då det första beslutet som du vill att man ska fatta? Det finns inte, som Lena Ek vet, något första be-

slut. Det finns inte något som säger att en sak måste prioriteras på bekostnad av någonting annat, utan man får se till helheten.

Skattepolitiken ska användas på två sätt.

Först och främst gäller det att se till att människor som i dag inte får pengarna att räcka till, som inte har kontroll över sin vardag, något som vi ju har diskuterat, känner att de efter skatt har mer kvar av sin lön eller sin pension – alltså lägre skatt genom grundavdrag, skattereduktion eller vilken teknisk lösning man nu har. En speciell inriktning på barnfamiljerna är bra, och fastighetsskatten måste vi göra något åt eftersom den slår orättvist och orättfärdigt.

Sedan är det också viktigt att använda skattepolitiken så att fler är i arbete. Det gäller att se till att vi inte får en kunskapsflykt från Sverige. Det är ju inte så att man sänker marginalskatter för dem som tjänar lite mer därför att pengarna saknas, utan man gör det därför att de personerna ska vara kvar i Sverige och därför att idéerna och kunskapen ska finnas här. Skattepolitiken används alltså för två saker.

Om vi driver en skattepolitik som också innebär fler jobb blir det fler som kan betala skatt. Var och en kan då betala mindre skatt än annars. Vi får alltså en finansiering som gör att vi kan sänka skatterna ännu mer för dem som bäst behöver det, nämligen låg- och medelinkomsttagare. I detta ligger en prioritering, men man kan inte glömma det ena bara därför att det andra också är mycket viktigt.

(Applåder)

Anf. 64 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! I stället för att inleda mitt anförande med en utblick från landstinget i Stockholm och landstingen i Norrland börjar jag med det som jag tycker har präglats väldigt mycket av det senaste halvårets politik, nämligen ordförandeskapet. Det kommer att prägla också denna vecka och nästa helgs politiska rapportering, kanske med undantag för i dag.

Det är intressant att se hur det här projektet fortskrider och att se vad som händer utanför den offentliga dagordningen. Och det kommer att bli intressant att se vad som händer i Göteborg. Det är möjligt att vi får en erfarenhet från det mötet som sätter ett program eller ett förhållningssätt för kommande möten, nämligen en Göteborgsmodell som bygger på diskussioner, samtal och dialog mellan de grupper som finns innanför stängslan och de grupper som finns utanför stängslan – diskussioner om hur folkliga uppfattningar och opinioner på ett civiliserat och fruktbart sätt ska kunna tränga in i den europeiska unionens ganska stängda rådsrum.

Jag hoppas att det i Göteborg går att tränga igenom den ganska massiva EU-muren så att det kan bli en dialog mellan dem som finns utanför byggnaderna och dem som finns där innanför. Jag tror mig veta att regeringen har ambitionen att detta ska gå bra.

Det som dock bekymrar mig och många med mig är de reaktioner som har kommit efter folkomröstningsresultatet i Irland. Därför vill jag fråga Göran Persson hur han ser på folkomröstningsresultatet när nu den irländska befolkningen sagt nej till Nicefördraget. Det har ju varit diskussioner om huruvida det över huvud taget spelar någon roll. Jag tror att det är väldigt olyckligt om man till människor som är engagerade i den europeiska unionens utveckling sänder ut signaler som säger: Det här ska

du inte bry dig om, och gör du det så spelar det ingen roll vad du tycker. Även om vi har ordnat en folkomröstning och du får säga vad du vill, kommer vi inte att ta hänsyn till vad du säger såvida det inte passar vad vi hade tänkt oss.

Det är ju sådana reaktioner som har kommit från många företrädare för EU:s medlemsländer, också från Göran Persson som ordförande, alltså: Vi har Nicefördraget. Det ligger där och är färdigförhandlat, och det kan vi inte ändra på. De får gärna ha en ny folkomröstning i Irland, men vi ändrar inte på fördraget.

Detta är, tycker jag, att visa nonchalans och att ytterligare späda på den uppfattning som väldigt många har, nämligen att det är ett politiskt elitprojekt som får en allt mindre politisk legitimitet. Det försvårar naturligtvis också en bra och konstruktiv diskussion om hur detta projekt ska fortsätta. Ju mer det fjärrar sig från det som är människors vardag, desto sämre blir naturligtvis resultatet.

Det var lite av samma diskussion när det var en folkomröstning i Danmark om EMU. Folket sade nej. Nu har det varit folkomröstning i Irland. Folket säger nej. Vi ska väl ha, Göran Persson, en folkomröstning om EMU i Sverige också. Om folket här säger nej, vad blir reaktionen? Hur går det med motivationen för människor att engagera sig i en framtidsdebatt om Europas utveckling när man ser att folkomröstningar viftas bort, när man ser att det egentligen inte finns något utrymme för en folklig åsikt och en folklig opinionsbildning?

Det här är mycket allvarligt. Oavsett vad man tycker om vårt medlemskap är det allvarligt när demokratin sätts ur spel eller nonchaleras på det här provocerande sättet. Jag vet att mycket av diskussionen i Irland inte alls handlade om utvidgningen, som inte heller ifrågasätts genom folkomröstningsresultatet. De länder som nu förhandlar kan förhandla på samma sätt som Sverige och andra länder förhandlade. Man skriver in i förhandlingsprotokollen hur många röster länderna ska ha i olika forum osv.

De frågor som stod på dagordningen i Irland var också de som stod på dagordningen här, nämligen vår möjlighet till självbestämmande över den ekonomiska politiken men också över utrikes- och säkerhetspolitiken. Går det att kombinera den irländska militära alliansfriheten med den nu i mycket snabb takt pågående militariseringen av den europeiska unionen? Det är ett stort frågetecken. Många säger: Nej, det går inte. Det var en av huvudfrågorna i diskussionen i Irland inför folkomröstningen. Det kommer också att vara en stor fråga här i Sverige naturligtvis, eftersom vi är i precis samma situation när det gäller våra krav på militär alliansfrihet.

Jag skulle gärna vilja få kommentarer från Göran Persson på detta.

En annan fråga som jag vill ta upp här, som inte handlar om det som jag tror att de flesta är överens om att vi är överens om, är välfärdsfrågorna. Jag tror att det är väldigt tydligt för de flesta i den svenska befolkningen att det finns två sätt att se på välfärden. Det ena är att den är generell, den omfattar alla, den utgår från behov och den kopplas inte ihop med hur mycket pengar man har i plånboken eller portmonnän vid det tillfälle man behöver hjälp eller service. Den ska vara skattefinansierad. Vi ska ta ett gemensamt ansvar. Den enskilda människans frihet ska vara stor, men den begränsas om jag i min frihetssträvan genom mitt hand-

lande begränsar någon annan människas frihet. Därför ska friheten kombineras med solidaritet och gemensamt ansvarstagande.

Den grunden i politiken är jag övertygad om att vänstern är överens om. Då menar jag vänstern i vid mening: Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och arbetarrörelsens organisationer. Den värderingsgrunden tror jag att vi får tillfälle att stå upp för i det kommande årets valrörelse. Den värderingsgrunden tror jag att människor också kommer att se som viktig när man går till val.

Men jag vill ta upp en annan fråga som är giltig också för den europeiska unionen och där jag och vi i Vänsterpartiet är missnöjda med att den inte kom längre upp på den politiska dagordningen, varken i den europeiska unionen eller här i Sverige. Det gäller kvinnorna, kvinnornas situation, vår situation.

Jag vill gärna läsa ur anföranden som Maj Britt Theorin som ordförande för kvinnoutskottet i EU och Marianne Eriksson från Vänsterpartiet som vice ordförande i samma utskott höll i höstas under ett ministerråd som hette Jämfällt Europa. De sade så här: Hur ser kvinnornas Europa ut? Tänk er att morgondagens tidningar avslöjar omfattande kränkningar av de mänskliga rättigheterna riktade mot en särskilt utvald samhällsgrupp. Denna grupp skulle inte bara vara utsatt för ekonomisk diskriminering, vara sämre avlönad, ha begränsade möjligheter till befordring, vara den grupp som först fick gå då arbetsmarknaden hårdnar utan också vara systematiskt utsatt för övergrepp, våldtäkter, sexuell exploatering, könsstympning och t.o.m. mord. Det skulle visa sig att den här gruppen också var systematiskt diskriminerad inom den sociala sektorn. Jämfört med andra grupper skulle den ha en lägre andel formell utbildning, sämre rättsligt skydd och sämre tillgång till sjukvård. Med största säkerhet skulle sådana här avslöjanden leda till massiva protester med krav på att regeringar världen över skulle sätta in ekonomiska sanktioner och använda allehanda diplomatiska medel mot denna grova förföljelse. Man skulle kräva ett slut på ett sådant apartheidsystem. Om den utsatta gruppen levde på tröskeln till Europa skulle EU kanske t.o.m. ingripa militärt. Trots att den här gruppen innefattar halva jordens befolkning och har varit diskriminerad i årtusenden har effektiva åtgärder aldrig vidtagits. Det faktum att regeringar har vägrat och vägrar att erkänna att flickor och kvinnor från vaggan till graven utnyttjas och förföljs är världens genom tiderna mest flagranta och omfattande kränkning av de mänskliga rättigheterna.

Så beskrev de läget för kvinnorna i världen och i den europeiska unionens medlemsländer. I Sverige har vi fått en utredning, en väldigt bra sådan som heter *Slagen dam*. Den beskriver tillvaron, verkligheten och vardagen för kvinnor i Sverige. Den visar att nästan hälften av Sveriges kvinnor, 46 %, har utsatts för våld av en man efter sin 15-årsdag och nästan var tredje kvinna innan hon fyllde 15. Hälften av kvinnorna har utsatts för våld under den senaste femårsperioden. Mer än var fjärde kvinna som upplevt våld från en f.d. make och sambo har utsatts för systematiskt våld.

Resultatet visar att det finns samband mellan olika former av våld, hot, fysiskt och sexuellt våld. Föreställningen om att hot bara skulle vara ett "bara" och inte någonting att bry sig om tillbakavisas. Bilden av att våldet i huvudsak är s.k. partnervåld spricker också. Nästan var tredje

kvinnor har utsatts för våld av en man som hon aldrig haft en parrelation med. De svenska männen står för mer än 80 % av det pågående våldet i äktenskap och samboförhållanden.

Det finns väldigt mycket fakta och kunskaper i den här utredningen som klart visar att det här inte är någon marginell företeelse, ingen företeelse som är sprungen ur mycket specifika sociala förhållanden, utan det finns överallt. Det är alldeles vanliga kvinnor som blir hotade och slagna och sexuellt utnyttjade. Det innebär också att det är alldeles vanliga män som hotar, utnyttjar och slår.

Om vi ska komma till rätta med det här, som jag menar är ett genomgripande problem i hela vårt samhälle, tror jag vi också måste våga ta till oss den kunskap som säger att vi själva är en del av detta. Jag tror inte att vi kan fortsätta att tala i termer av "dom som slår", "dom som misshandlar", "dom som underordnas", utan jag tror att vi måste våga tala om detta i termer av "oss".

(Applåder)

Anf. 65 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag är glad att Gudrun Schyman tar upp frågan om den irländska folkomröstningen. Det är en ganska knepig situation som vi nu har, dessvärre som de som vann i Irland, nej-linjen, också deklarerat att de verkligen inte är emot en utvidgning av unionen, vilket ju fördraget avsåg öppna för. Så vi har en mycket konstig situation. 30 % valdeltagande gör dessutom att man kanske ska vara försiktig när man talar om elitistiska projekt.

Vad som skulle vara intressant för mig att återigen få bekräftat är att Gudrun Schyman tycker att det här är en dyster situation. Den riskerar ju att om inte stoppa så i alla fall fördröja utvidgningen. Utvidgningen av EU är en jättestor möjlighet för oss att en gång för alla sätta stopp för uppdelningen av Europa i öst och väst. Det är många länder som har levt under kommunismens diktatur som har slagit sig fria, blivit fria och nu söker en gemenskap där vi finns.

Jag skulle vilja ha en tydlig deklaration från Gudrun Schyman att detta är någonting som man från Vänsterpartiet verkligen vill stötta och vara med att driva. Om man tycker det borde man väl i rimlighetens namn känna ett visst bekymmer också på den kanten för den folkomröstning som hölls i Irland för några dagar sedan.

Anf. 66 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Jag kan försäkra Göran Persson om att vi har absolut ingenting emot utvidgningen. Tvärtom tycker vi att den är bra under förutsättning att dessa länder under sina demokratiska processer har kommit fram till att detta är det som de vill. Vi har kritiserat och kritiserar det faktum att det är så många av EU:s nuvarande medlemsländer som är negativa och bjuder in med armbågen.

Vi har sagt att de nya länderna inte ska diskrimineras. De ska ha tillgång till de fri- och rättigheter som nuvarande medlemsländer har så fort som möjligt. Vi är emot att det ska vara övergångsregler som ska gälla i sju åtta år för de nya medlemsländerna innan det blir fri rörlighet för arbetskraften osv.

Vi är alltså för utvidgningen, och det stoppas inte av folkomröstningens nej till Nicefördraget. Det går mycket väl att hantera de nya medlemsländernas ansökningar och inlemmande i tågordningar och viktningar av röster på samma sätt som man gjorde när Sverige förhandlade om medlemskap. Det gällde också flera andra länder som inte var med i den innersta kärnan från början.

Det är en myt att utvidgningen skulle stoppas av ett nej till Nicefördraget. Det var inte heller detta som diskuterades i den irländska folkomröstningskampanjen, utan det var skenbestämmanderätten. Har ett litet land möjlighet att självt bestämma över sin egen politik, sin egen ekonomiska politik och över alliansfriheten i konflikt med EU:s militarisering?

Folkomröstningen handlade om dessa stora frågor, som vi är lika oroliga över som irländarna. Och vi är mycket oroadе över om ett folkomröstningsresultat möts med en axelryckning eller med det förklenande, nedlåtande omdömet: Jaja, de får väl ha en folkomröstning till, så kommer de att förstå att de har tänkt fel.

Anf. 67 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Till det sista som Gudrun Schyman sade om en axelryckning: Det är ingen som har ryckt på några axlar. Det är ett stort bekymmer. Minst av allt har den irländska regeringen uttryckt något slags lätt-sinnig attityd till detta. Den vet ju vad det handlar om, uppenbarligen till skillnad från Gudrun Schyman som tror att det är bara att fortsätta med utvidgningen av unionen som om ingenting har hänt. Så är det ju inte. Hela det fördrag som antogs i Nice syftade till att möjliggöra en utvidgning av EU.

Det handlar om hur vi ska fördela inflytande och makt i en växande union. Det var ju detta som förbereddes i Nice, och det blev ett bra resultat, tycker vi svenskar. Nu riskerar detta att fördröjas eller förhindras. Det är klart att Vänsterpartiet då inte kan säga att man vill att ansökarländerna ska ha samma rättigheter som andra och att de bjuds in med armbågen. Den värsta motgången av alla beskriver man som en framgång, dvs. nej i den irländska folkomröstningen.

Det får finnas gränser för hur man beskriver ett skeende. Detta är en motgång som riskerar att fördröja utvidgningen av EU. Utvidgningen av EU är det definitiva stoppet för det kommunistiska inflytandet i Öst- och Centraleuropa.

Anf. 68 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Nu gör Göran Persson ett desperat försök att vifta med kommunistspöket. Jag tycker att det är bättre att vi håller oss till fakta.

Nicefördraget handlade i första hand om att göra den europeiska unionen mer centralstyrd. Genom utformningen av fördragstexterna blev det dominerat av de stora medlemsländerna. Det togs nya steg mot en statsbildning. Vetorätten togs bort på 35 olika områden. Mellanstatligheten, som Göran Persson och jag brukar vara överens om är bra, förstärktes inte på någon punkt i Nicefördraget.

Militariseringen tog och tar stora kliv, inte alltid ens kontrollerad av några demokratiska instanser. Mycket i utvecklingen går på kryckor, det

stannas upp och det rådgörs här och där, men militariseringen går som på räls. Militärerna är effektiva; det vet Björn von Sydow.

Det var dessa frågor som det handlade om i folkomröstningen, inte utvidgningen. Vill vi ha en utvidgning ska vi naturligtvis genomföra en sådan. Varför skulle det inte gå att behandla de nya kandidatländerna på samma sätt som vi behandlades när vi förhandlade om medlemskapet? Det är klart att det går att lösa. Det finns väl ingen anledning att säga att folkomröstningens resultat skulle sätta stopp för utvidgningen.

Det som är intressant är vad det blir för reaktioner när demokratins institutioner fungerar. Folkomröstning är en sådan institution. Vi använder oss av folkomröstning också i Sverige ibland. Vi ska, hoppas jag, snart ha en folkomröstning i EMU-frågan. Blir det då ett nej kommer vi att få höra: Det här är ett stort problem. Nu ifrågasätts hela utvecklingen.

Det är inte en bra argumentation att då komma dragandes med något kommunistspöke, Göran Persson. Det är intellektuellt ohederligt.
(Applåder)

Anf. 69 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Jag beskrev i mitt inledningsanförande den skrämmande våldsutvecklingen, och Gudrun Schyman tog upp frågan om det fruktansvärda kvinnovåldet. Då borde man som politiker fundera kring vad man gör åt det.

Jag vill fråga Gudrun Schyman: Varför har ni sagt nej till våra förslag om att förstärka polisens resurser för att kunna förebygga våld? Varför har ni sagt nej till våra förslag om att skärpa straffen för våldsbrottslingar? Varför har ni sagt nej till förslaget att den som just har utövat våld mot kvinnor ska kunna få straff i form av elektronisk fotboja för att undvika vidare problem?

Sedan vill jag ta upp en principiell fråga som jag tycker är intressant. Vi har klarat ut att det system som vi har och som Gudrun Schyman förespråkar – inte när det gäller finansieringen, för där är vi överens, men beträffande utförandet – har gett henne rätt att tillsammans med Bosse Ringholm stänga förlossningskliniker. I en stadsdelsnämnd i Göteborg stöttade ni också socialdemokraterna. Några föräldrar ville starta en friskola för sina barn med läs- och skrivsvårigheter därför att de upplevde att deras barn skulle få det bättre i friskolan. Varför fick inte föräldrarna själva välja? Varför ville ni stoppa dem?

(Applåder)

Anf. 70 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Det är en viktig diskussion att föra, Bo Lundgren, vad vi ska göra för att stoppa våldet, exploateringen, diskrimineringen och underordningen av kvinnor på samhällets samtliga områden, i hemmet, på arbetsmarknaden, i politiken, i alla organisationer. Det finns inte något område där det finns en fredad zon för kvinnor. Det visar bl.a. utredningen *Slagen dam*. Vad gör vi åt det? Sänker skatter och avreglerar, som ni brukar föreslå?

Vi har inte sagt nej till utökade resurser till polisen eller nej till fotbojor. Vi har debatterat den frågan tidigare. Bo Lundgren vet ju att en majoritet i utskottet har sagt att man vill ha en samlad bedömning, och där ingår också detta med fotbojor.

Det som man behöver göra samtidigt är att öka kunskaperna och informationen om hur samhället faktiskt ser ut. Vi har ett samhälle med en struktur som underordnar kvinnor på samtliga områden. Det handlar inte om enskilda relationer mellan enskilda individer, utan det finns en maktstruktur i samhället med överordning av män och underordning av kvinnor, den patriarkala maktstrukturen.

Jag undrar: Är Bo Lundgren och Moderaterna överens med mig om att samhället ser ut så? Jag vet att Bo Lundgren numera kallar sig för feminist, och då är det intressant att höra vad det står för.

Anf. 71 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Enligt definitionen är en feminist en person som tycker att kvinnor och män ska ha lika förutsättningar och lika rätt, och det tycker jag. Sedan finns det en del som tycker lite annorlunda saker och utvidgade saker, och det kan vi lämna därhän. Men detta är vad det faktiskt gäller.

Sedan är det lätt att tala, men det märkliga är när man tittar på Vänsterpartiet och den förmenta, för deras egen skull i alla fall, kvinnovänligheten, att ni i valrörelsen 1998 lovade att änke pensionen skulle återställas. Det är klart att ni får Persson med er på det om ni bara kräver det, men det gör ni inte. Ni får ju inte igenom detta.

Gudrun Schyman erkände själv att ni inte ställer upp på detta med fotbojor. Gör ni det i höst är det utmärkt, men se till att ni håller löftet för det har ni inte gjort när det gäller änke pensionen.

På punkt efter punkt kan man se hur ni inte vill att det ska finnas den mångfald på kvinnornas arbetsmarknad som Kommunal har visat gör att kvinnor mår bättre och får större inflytande. Ni har ju startat kampanjer mot varje form av alternativ på de delar av arbetsmarknaden där kvinnor åtminstone just nu arbetar i väldigt stor utsträckning.

På punkt efter punkt går ni på tvärs mot vad som verkligen behövs.

Sedan förstår jag varför Gudrun Schyman inte tog upp varför ni sade nej till föräldrar. Det är detta som är baksidan av det som Gudrun Schyman säger: Låt mig, Gudrun Schyman, och låt Göran Persson, Bosse Ringholm och Lasse Engqvist bestämma över er sjukvård, över er skola, för vi kan det bättre än ni. Gudrun Schymans partivänner i Härryda visste uppenbarligen bättre än föräldrarna som inte fick starta friskolan fast de tyckte att det hade varit bättre för deras barn. Är det rätt? Är det den politiken som Gudrun Schyman vill föra? Berätta för mig varför ni sade nej till att föräldrarna i Härryda skulle få starta friskolan.

(Applåder)

Anf. 72 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Nej, det tänker jag inte göra, Bo Lundgren. Tiden räcker inte till just det.

Feminism är, säger Bo Lundgren, att kvinnor ska ha lika rätt och lika förutsättningar som män. Ni säger väl i allmänhet att människor ska ha lika rätt och lika förutsättningar. Då undrar jag: Innebär det att moderaterna inte har förstått att verkligheten inte ser ut så nu?

Att säga att man vill att människor ska ha lika rätt och lika förutsättningar låter sig ju lätt göras. Men här handlar det om insikten om hur verkligheten ser ut och hur strukturerna ser ut i dag, om de strukturer

som inte ger kvinnor samma rätt, samma möjligheter och samma värde som män. Det finns en struktur i samhället som överordnar och underordnar. Det är det som är utgångspunkten. Det som är innebörden av att vara feminist är att också se att det ser ut så. Det handlar inte bara om enskilda individer utan också om strukturer.

Jag har läst Moderaternas program för att försöka bli klok på vad ni menar och hur ni ser på de här frågorna, och jag ser inga andra förslag än att individen ska stärkas.

Om vi har strukturella problem i samhället, löser vi då det genom att stärka individen? Om vi har strukturella problem, krävs det då inte också strukturella lösningar, dvs. lagstiftning, regler och förordningar som riktar sig till grupp? Eller tror Bo Lundgren att vi t.ex. kommer till rätta med invandrades problem, som också är strukturella, genom att stärka individen? Behöver vi inte ha politik och åtgärder som syftar till grupp? (Applåder)

Anf. 73 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Gudrun Schyman säger att den enskilda människans frihet ska vara stor, att människor ska kunna välja. Men den politik som förs av majoriteten nu handlar faktiskt inte om att kunna välja.

Tänk er den familj som har ett barn i en skola där barnet mobbas och far illa eller där det över huvud taget inte fungerar, vilken vardagsfrihet för den familjen att kunna säga: Kalle, vi har sett att det här inte fungerar. Vi har visserligen inga pengar. Vi är inga rika människor. Men i Sverige är det så att vi har en mångfald, solidariskt finansierad, som gör att du kan välja. Du kan byta skola på måndag om du vill. Tänk vilken frihet för den föräldern att kunna säga det till sitt barn!

Men de beslut som har fattats i riksdagen det senaste året har ju handlat om att beskära och försvåra för friskolorna.

Tänk er den kvinna som går till en läkare och tycker att den här personen vill hon över huvud taget inte komma i närheten av längre. Sådant händer ju. Vilken vardagsfrihet det skulle vara för en människa med vanlig inkomst att då kunna säga: Jag går inte dit mer. Nästa gång går jag tvärs över gatan till en läkare som är privat.

När det gäller den feministiska debatten håller jag med Gudrun Schyman om att det handlar om strukturer och underordning och att detta måste åtgärdas innan vi kan nå en rättvisa mellan män och kvinnor på alla politikens områden. Men nu förs ju av majoriteten en politik som gör att kvinnor inte ska kunna välja arbetsgivare, därför att de flesta kvinnor jobbar i offentlig sektor och där ska vi inte ha olika former av företag. Där ska vi bara ha det offentliga, det offentliga som faktiskt har sett till att kvinnors löner är lägre. Det är där som statistiken dras ned. Det är där de flesta långtidssjukskrivningarna finns, och det är i mångt och mycket dessa arbetsplatser som låser kvinnor i yrkeslivet. Ska inte också kvinnor kunna välja?

Anf. 74 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Låt mig först säga att jag vänder mig väldigt mycket mot idén om att vi ska reducera livet och våra viktiga livsval till en fråga om att vi bara är konsument i alla lägen. Det är på något sätt att reducera samhället till någon sorts köpgalleria där vi ska gå omkring och plocka åt

oss det som vi tycker att vi har råd och lust med. Att göra livsval handlar ju om större saker än så.

Idén om att bara vi får fler arbetsgivare för kvinnor så blir det bättre har ingen som helst grund. Det finns ju väldigt många privata arbetsgivare i kvinnodominerade yrken. Inte sjutton får dessa kvinnor det bättre där! Titta på dem inom handelns område som sitter i snabbköpet, snabbköpskassörskorna. De har många arbetsgivare att välja på där, och det är otroligt dåligt betalt. Det är en väldig stress, och arbetsmiljön är under isen.

Och det är ju inte så att de privata vårdentreprenörer som finns betalar jättemycket mer i lön och erbjuder en fantastisk arbetsmiljö. Det ser lika illa ut där.

När kvinnor arbetar betalas inte lönen utifrån det arbete som utförs utan utifrån det faktum att det är kvinnor som utför det. Vi har kvinnolöner och kvinnoarbetsplatser både inom den offentliga sektorn och inom den privata sektorn.

Det handlar om värderingar. Det handlar om människovärde. Det handlar om mänskliga rättigheter. Det handlar inte om valfrihet som konsument.

Anf. 75 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Jag tror, nej, jag är jättesäker på att alldeles vanliga tjejer, mammor, systrar och kvinnor över huvud taget faktiskt vill kunna välja själva, oavsett vad de har för tjocklek på plånboken. De vill kunna välja skola för sina barn – absolut vill de det! De vill kunna välja läkare för sig själva, sina föräldrar och sina barn – absolut vill de det! Men jag tror också att de vill ha en solidaritet i den gemensamma finansieringen och tryggheten i att detta val inte avgörs av plånbokens tjocklek, och det är viktigt att säga i det här sammanhanget.

Det är, tycker jag, lite lågt att säga att det handlar om konsumism när föräldrar kanske är bekymrade över barnen i skolan och vill kunna göra det här valet.

Sedan finns det ett annat val och en annan fråga i den majoritetspolitik som förs, förutom detta att kvinnor faktiskt också vill välja sin arbetsplats. Det är en sak som jag möjligen tror att alla vi kvinnor i den här kammaren tillsammans kan göra något åt. Det handlar om asylpolitiken och barnkonventionen. I dagens läge har vi en asylpolitik som i praktiken sköts på det viset att unga flickor, 11–16 år, inte får stanna i Sverige utan skickas till länder där de kommer att möta könsstympning och andra former av både fysiskt och psykiskt förtryck.

Det är något som vi kan hjälpas åt att ändra, för situationen för de här unga tjejerna är skandalös i Sverige i dag. Vi tar inte, varken män eller kvinnor, vårt ansvar för deras situation. De är dessutom att betrakta som barn – barn som finns i Sverige och som vi har ett gemensamt ansvar för.

Anf. 76 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Jag ska vara väldigt kort. Jag ska spara mig till Lars Leijonborg. Han står i startgroparna, ser jag. I den sista frågan är vi helt överens, Lena Ek. Vad gäller valfrihet inom vård och omsorg är det be-
drägligt att det är konsumismens mönster som har kommit in på det område som handlar om människors väl och ve, om behovet av vård och

omsorg. Vi skulle inte ha samma mallar där; det är det jag menar. Och det är en chimär att tro att det skulle förändra synen på kvinnors arbete. Det är en chimär att tro att det skulle innebära en uppvärdering, en uppgradering av värdet av kvinnors arbete.

Prot. 2000/01:122

11 juni

Partiledardebatt

Anf. 77 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! Gudrun Schyman talar engagerat om kvinnors situation, men frågorna till henne gäller ju vad de kvinnor som förde Gudrun Schyman till makten har fått ut av det. Sedan 1998 har de långa sjukskrivningarna bland kvinnor tredubblats. Köerna gällande typiska kvinnosjukdomar har i de landsting där Vänsterpartiet är med och styr förlängts. Änkorna väntar fortfarande på sina indragna änkepensioner. Kvinnovåldet ökar.

Gudrun Schyman fick sina röster tack vare att hon gör en riktig diagnos. Men hon levererar inte, för hon har fel recept. Hennes recept går ut på att staten ska bestämma mer. Men när man sitter ned med kvinnor som har drabbats av utbrändhet i offentliga sektorn och hör dem berätta är det just detta att andra ständigt ska bestämma över dem som har lett fram till den här situationen. De kläms av krav från olika håll. Deras män vill bestämma över dem. Deras barn vill bestämma, deras arbetsgivare vill bestämma, deras gamla föräldrar vill bestämma.

Nu kommer också Gudrun Schyman med nya pekpinnar. Det är fult att jobba mer än sex timmar. Det är fult att jobba privat. Det är fult att köpa privata städtjänster. Det är just den typen av pekpinnar som dessa kvinnor är så förtvivlat trötta på, och det är just det faktum att Gudrun Schymans recept är mer makt åt staten och mindre makt åt kvinnorna som gör att de här problemen har fortsatt att växa. Gudrun Schyman sitter vid makten. Gudrun Schyman måste leverera. Vad har Vänsterpartiet gjort för Sveriges kvinnor?

Anf. 78 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Lars Leijonborg säger att jag sitter vid makten. Det gör jag ju inte riktigt ännu, men det kanske blir så.

Jag tycker att vi har levererat en del. Vi har framför allt i samarbete med Socialdemokraterna och Miljöpartiet levererat en bättre jämställdhetslag. Den är inte tillräcklig. Det har ju visat sig i de mål som har varit uppe ganska nyligen. Det visade sig i det som brukar kallas barnmorskemålet, och nu senast var det socialkonsulenter det gällde. Det är ett problem att de parter som bestämmer om diskriminerande löner också ska sitta och döma i sådana frågor. Det reser frågan om sammansättningen av Arbetsdomstolen. Så det är inte ett färdigt kapitel, men vi har kommit en bit på väg.

Vi har fått gehör för en del av de krav som vi har haft på en ökad resurstilldelning till den offentliga sektorn, vilket i mer vardagligt språk betyder mer pengar till kommuner och landsting. Den utgiftsposten har faktiskt vuxit för blygsamt, för lite, tycker vi. Men vi har gott hopp om att få den att växa också i framtiden. Detta är helt nödvändigt om vi ska kunna betala anständiga löner och ha anständiga arbetsvillkor och arbetsmiljöer för alla kvinnor som arbetar inom vård och omsorg oavsett om det är privat eller offentligt. Det är ju skattepengar.

Vi har sagt att vi ska höja lönerna – en tusenlapp i månaden till att börja med – för alla som jobbar inom offentlig sektor. De flesta av dessa är kvinnor. Vi kommer aldrig att få folk om vi inte kan uppträda som anständiga arbetsgivare.

Vi är alltså på väg inom det området också. Vi har fått en bra diskussion om nödvändigheten, vikten och värdet av en arbetstidsförkortning. Hade vi inte drivit frågan hade vi aldrig baxat den så långt att vi nu i tre politiska partier och samtliga fackliga centralorganisationer är överens om att vi ska ha en arbetstidsförkortning. Vi ska använda lagstiftningen så att det blir rättvist. Det vi inte är riktigt överens om är takten. Vi vill gå lite fortare fram. Det visar att det är högst rimligt och nödvändigt att resa sådana här krav.

Anf. 79 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! Men problemen ute i verksamheten växer ju. Gudrun Schyman började med att vara tveksam om huruvida hon sitter vid makten eller inte, men vi vet ju alla att Vänsterpartiet är en del av regeringsunderlaget. Smit inte från det ansvaret! Det är ju pinsamt med makthavare som inte vågar stå upp och ta ansvar.

Jag erkänner att de partier som har drivit sextimmarsdagen genom åren har haft ett visst folkligt stöd för det kravet. Det vet alla vi som reser runt och träffar människor. Det är så enkelt att känna att nu röstar jag på Gudrun Schyman så får jag gå hem vid eftermiddagskaffet. Jag får två extra timmar per dag. Det låter ju jättebra. Men när man nu sitter med människor och verkligen diskuterar det här ute i verkligheten inser fler och fler att det just är den typen av centralstyrning som är själva roten till det onda.

Nu talar man mer och mer om problemet med ofrivillig deltid, och detta består till stor del i att kvinnor i offentlig sektor fått gå ned till sex timmar fast de vill jobba mer. Det märkliga är att Gudrun Schyman stöder kravet på att vi ska lösa problemet med ofrivillig deltid. Men Gudrun Schyman måste ju förstå att många uppfattar det som oerhört komiskt att ni vill tvinga folk att jobba bara sex timmar och ändå stöder dem som vill jobba mer än sex timmar.

Nej, det här är ett exempel på att det är ett gammaldags tänkande att det är vi som ska bestämma för andra människor hur de ska jobba, hur mycket de ska jobba och när de ska jobba. Ett modernt synsätt på kvinnofrågor är att stärka kvinnor – *female empowerment* säger man på engelska. Det är det som är kärnan i den liberala feminismen. Men Gudrun Schymans feminism lämnar Sveriges kvinnor i sticket.

Anf. 80 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Den ofrivilliga deltid som drabbar väldigt många kvinnor ska vi naturligtvis komma till rätta med, Lars Leijonborg – med lagstiftning tycker vi t.o.m. Normen ska vara heltid. I dag är den åtta timmar. I en framtid kan den bli sex timmar. Det finns ingen motsättning i detta. Problemet är att det är så få som vill komma till rätta med deltiden på det viset.

Problemen växer i samhället – visst är det så, Lars Leijonborg. Vi får naturligtvis inte igenom allt som vi vill. Jag är inte heller säker på att vi

skulle ha lösningen på alla problem i samhället. Jag tror att vi behöver vara många som samarbetar omkring detta.

Jag undandar mig inte makt. Vi sitter inte i regeringen, men vi samarbetar med regeringen och med Miljöpartiet för att vi tycker att vi får en konstruktiv lösning på problemen så långt det går. Det är en position som är bättre än att inte ha något att säga till om alls.

Vi har naturligtvis ambitionen att få mer att säga till om. Jag kan väl inte räkna med någon hjälp från Lars Leijonborg på den sidan, men jag tror att det är viktigt att inte undandra sig ansvar utan att faktiskt stå upp för det som vi gör och att också stå upp och säga: Längre än så här kommer vi inte.

Att kvinnorna skulle ha något att hämta hos Folkpartiet betvivlar jag. Jag tycker att Lars Leijonborg har lämnat det som tidigare var Folkpartiets linje, att se att feminismen också innebär konkreta politiska lösningar.

Anf. 81 ALF SVENSSON (kd):

Fru talman! Statsministern använde i sitt inledningsanförande uttrycket Kristdemokraternas omoderna familjepolitik. Jag undrar, Göran Persson, om det inte är klokt att fråga föräldrarna vad de själva tycker och önskar. Det kan väl ändå inte Göran Persson tycka vara omodernt. Eller är det så? Vad önskar föräldrarna? Hur vill föräldrarna ha det? Det är just den familjepolitiken och den barnomsorgen som föräldrarna vill ha som vi vill "leverera", som det sades här.

Jag möter ständigt unga föräldrar som vill vara hemma lite längre än vad föräldraförsäkringen möjliggör eller som vill korta sin arbetstid för att få mer tid med sina barn. Är de omoderna, Göran Persson? Ja, enligt vad Göran Persson tycker är de det. Jag tycker att det är ganska brutalt att kalla människor för omoderna för att de har den inställningen. Valfrihet skulle då alltså vara något omodernt.

Nu stöttar ni de ekonomiskt bäst ställda med hjälp av maxtaxan, och skäms inte för det. För det är ju så: De som redan i dag har det ekonomiskt bra kommer med er maxtaxa att få det ännu bättre. Föräldrarna ska ut i arbetslivet, men det är ju inte precis familjepolitik. Det är ju snarast arbetsmarknadspolitik.

För någon månad sedan påstod Göran Persson i pressen att han helst skulle se att småbarnsföräldrar kunde vara hemma under tre år. Då intervjuades jag i en radiosändning. Man frågade om Göran Persson nu hade tagit över vårt program. Jag sade att jag inte trodde att Göran Persson menade vad han sade. Och det var väl rätt. Det var väl en riktig tolkning när jag sade att Göran Persson inte menar vad han säger.

Jag hoppas att det inte uppfattas som statsministermanér att dricka vatten här.

Det föds för få barn, sade Göran Persson. Det är vi överens om. Det kanske beror på att föräldrarna inte har kommit underfund med regeringens fantastiskt moderna familjepolitik.

Göran Persson, bestäm nu hur ni ska ha det. Är valfrihet omodernt eller inte?

Sedan talade Göran Persson en hel del om att det nu handlar om inrikespolitiken, och det är alldeles rätt. Mycket skylls ju på EU. Men det finns ju oerhört mycket som regeringen måste ta itu med själv. Jag ska ta upp några sådana exempel.

Regeringen Göran Persson tvingar nu hedervärda medborgare att lämna sitt boende för att regeringen Persson höjer fastighetsskatten och håller sig med en orimlig förmögenhetsskatt.

Jag respekterar till fullo att vi här i kammaren har olika uppfattningar om skattenivåer hit och dit, bidragsnivåer, betygssystem och vad det nu kan vara. Men att driva människor från gård och grund, det kan jag inte fatta att något politiskt parti eller någon enda riksdagsledamot ställer upp på.

Det handlar om människor som betalat skatt i enlighet med de skatteskalor som bestämts här i riksdagen och som skött sina lån, sparat och gnetat och som ofta avstått från allsköns konsumtion för att klara av sitt boende, som flyttade och tog jobb där jobb fanns. Hur kan Göran Persson få frid i själen och sova gott om natten när han vet – för det gör han väl – att pensionärer och andra nu måste sälja och flytta? Jag förstår inte hur ni tänker, om ni inom socialdemokratien har tappat kontakten med verkligheten. Om Göran Persson inte mött pensionärer och andra som nu måste sälja och lämna sitt boende är vi många här som kan hjälpa till att ordna besök ute i verkligheten.

Det verkar som om regeringen håller sig med något slags kungsörns-perspektiv – seglar högt ovanför enskilda människors problem och förtvivlan. Då är det bara att komma med uppmaningen: Dyk ned i verkligheten, Göran Persson.

Fru talman! Jag ska ta upp en annan inrikespolitisk fråga som Göran Persson måste ta itu med.

Den 28 maj skrev två regionchefer för Vägverket i DN. Rubriken på artikeln var Skammens gräns nådd för vägar i norr. De skriver bl.a.:

Norrlands vägar är i uselt skick. Nu handlar det om den lilla människans möjlighet att leva och verka i norr.

Distriktssköterskorna kräver fyrhjulsdrivna bilar, postgången äventyras, länstrafiken hotar med att dra in busslinjer. Många människor är allvarligt oroade, ja t.o.m. förtvivlade.

Så skulle åtskilliga kunna formulera sig när det blir tal om vägstandard i Sverige. Men det är ju i Norrbotten som Göran Perssons förtrogne, infrastrukturminister Björn Rosengren, är ordförande för partidistriktet. I närmare två år har regeringen Persson utlovat en infrastrukturproposition. Jag kan förstå att det inte är enkelt att stötta sig på partier som får något slags politisk kramp när de hör ordet väg och som inbillar sig att vi kan dra järnvägar kors och tvärs genom Sveriges glesbygder. Men regeringen Persson ska väl inte låta sig styras av vänsterpartistisk och miljöpartistisk rädsla.

Fru talman! Det är inte näringsministern som ska schavottera när vägar rasar ihop och stängs av. Det är regeringschefen Göran Persson som har ansvaret. I Göran Perssons regeringsförklaring, alltså det program som ska gälla för just den verksamhetsperiod som vi nu är i färd med att avsluta, står det:

”Hela Sverige ska leva. Vägar och järnvägar ska rustas upp över hela landet. Nyinvesteringar ska göras. Ett sammanhållet program för en modernisering av den svenska infrastrukturen utarbetas och förankras bland såväl regionala som lokala intressenter. En modern och framtidsinriktad regionalpolitik presenteras.”

Men det har ju inte skett någon upprustning. Det har skett en nedrustning.

Fru talman! Vems fel är detta om inte Göran Perssons?

Och så har vi skolan, Göran Persson. Det går ju inte att skylla skolkrisen på någon annan, utan regeringen måste här ta sitt ansvar.

En fransk utbildningsminister har yttrat:

Ett land som sänker halten på sin undervisning begår självmord.

Det är oerhört starka ord, men det är angeläget att Göran Persson tar den typen av larmande uttryck till sig.

De viktigaste åren i ett barns liv är de första åren. Därom borde vi alla vara rörande överens och är det kanske också. Regeringen har hittills visat sig vara tondöv när det gäller att lyssna på föräldrar, vilket jag tidigare var inne på här. Jag skulle vilja se vilka statsråd eller riksdagsledamöter som vill resa sig och påstå att hon eller han vet bättre än föräldrar själva vilken typ av barnomsorg som är bäst för det enskilda barnet.

De första sex åren i en människas liv spelar en ofantligt stor roll. Då grundläggs trygghet, då skapas respekt för medmänniskors integritet, då lär barnet sig vad solidaritet är, då tränas barnet att känna empati och i att skilja på vad som är rätt och orätt, sant och osant.

Vi föräldrar är otillräckliga, vi kommer till korta. Men regeringen Göran Persson kommer aldrig – och jag upprepar ordet aldrig – att kunna ersätta hemmens och föräldrarnas roll. Regeringen Persson, och ingen annan regering heller, kommer någonsin att reda ut de problem med otrygghet, drogbruk, kriminalitet, rasistiska motsättningar om man inte tar all den hjälp man kan få från föräldrar och auktoriserar föräldrarna och ger föräldrarna rätt att bestämma och välja.

(Applåder)

Vi får aldrig det problemfria samhället, men vi kan nå mycket längre om vi decentraliserar ansvar och respekt till den mest naturliga av alla gemenskaper och relationer, den mellan föräldrar och barn.

Göran Persson centraliserar ansvar, tar ifrån föräldrar mer och mer av deras valmöjligheter. Det är staten som ska bestämma. Maxtaxan, som jag nämnde, visar detta entydigt.

Efter de första åren i ett barns liv spelar skolan en oerhörd roll. Jag har all förståelse för påståendet att det behövs fler vuxna i skolan. Visst är det så. Men skolans kris handlar inte enbart om antalet vuxna. Skolan är barnens arbetsplats. Där ska råda lugn och trivsel. Nu talas det om barns stress som leder till psykosomatiska sjukdomar och t.o.m. till åderförkalkning. En enorm folkhälsorisk basunerades ut i medierna för några dagar sedan.

I klassrummen ska det vara ordning och reda. På skolgården ska elever slippa höra kränkande tillmälen. Lärarrollen måste uppvärderas och ska inte byråkratiseras. Likriktningssyndromet måste avskaffas. Vi är olika och skolväsendet måste visa att man inser det.

Upprätta kontrakt mellan lärare, elever och föräldrar, så att det står klart vilka skyldigheter och rättigheter som gäller. Om inte regeringen Persson ser till så att skolväsendet restaureras så är det liktydigt med att regeringen nonchalerar den viktigaste framtidsfrågan.

I regeringsförklaringen, som jag nyss citerade ur, står: ”Alla elever har rätt till det stöd de behöver för att nå kunskapsmålen.” Det är ju bara tomma ord. Statistiken visar något helt annat.

Det är väl så att vi alla har våra hjärtefrågor, frågor som vi återkommer till ständigt.

Nu står den underbara svenska sommaren för handen, med förtju-sande grönska och efterlängtrade ljusa dygn. Men då måste jag erinra om att hundratusentals svenskar lider av vätskebrist och hundratusentals lider av svält. Detta är orimligt i välfärdslandet Sverige. Där måste också rege-ringen Persson se till att någonting görs. Det saknas personal. Det saknas tid. Men jag undrar om det inte också saknas intresse från politikerhåll.

Det är, som det har nämnts här, ingenting annat än ren skam att änke-pensionerna inte återställts. Det är ynkedom att de ekonomiskt sämst ställda pensionärerna inte kan få större förbättringar.

Det krävs insatser nu, Göran Persson. Lämna kungsörnsperspektivet och gör insatser i Sverige.
(Applåder)

Anf. 82 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Det var länge sedan jag hörde Alf Svensson så aggressiv. Det var skam. Vi brydde oss inte om människor som svält och led av vätskebrist. Egentligen var allt mitt fel. Dessutom ägnar jag mig för lite åt Sverige och för mycket åt Europa.

Kan det vara så att opinionsmätningar sätter ned humöret, Alf Svens-son? Det är möjligt, men låt oss lägga det åt sidan. Det går upp och ned. Kom tillbaka till en samtalston som fungerar.

Jag delar Alf Svenssons oro över skolan. Men jag blir förvånad när jag hör Alf Svensson säga att vi visst ska ha fler vuxna i skolan. Samti-digt säger kristdemokraterna nej till en extra skolsatsning. Varför?

Vi tror att det är riktigt att öronmärka pengar för skolan. Vi vill att pengarna verkligen ska gå dit, att de ska komma ut i klassrummen. Där ska finnas en talpedagog, en kurator, fritidsledare – kloka vuxna som gör att den sociala miljön i skolan är sådan att man slipper höra de glåpord som Alf Svensson kritiserar. Jag delar helt indignationen över dem. Allt detta är förutsättningen för att det ska kunna pågå en organiserad inlä-rning, att man ska kunna sprida kunskaper.

Upprörs inte också Alf Svensson över att nedrustningen av den of-fentliga sektorn är kraftigast där resurserna är som störst, i Stockholm? Moderaterna gick till val på det. Men gjorde kristdemokraterna det? Var det budskapet ni gick ut med i valrörelsen 1998? Var det vad ni sökte mandat att göra?

I stället för att skruva upp tonläget våldsamt mot mig – jag har natur-ligtvis många fel och brister, det erkänner jag, och framför allt för lite tid, – är det inte klädsamt att börja med det egna, Alf Svensson? Är Alf Svensson nöjd med de insatser som kristdemokraterna gör, som legiti-mitet för systemskiftet i Stockholm? Det vill jag veta.

Anf. 83 ALF SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Det är inte mycket som är så förutsägbart som Göran Perssons repliksvar. Det var väl ingen här i kammaren som trodde något annat än att han skulle låta bli att svara på min fråga om det var modernt eller omodernt att låta föräldrar välja barnomsorg.

Jag är inte aggressiv, inte ett spår. Om Göran Persson såg mig aggres-siv skulle det se annorlunda ut. Göran Persson sade att det var länge

sedan han hörde Alf Svensson så aggressiv. Det kan möjligtvis bero på det man läste i Dagens Nyheter i dag, att Göran Persson numera umgås mer med franske presidenten Jacques Chirac än med kristdemokraternas Alf Svensson. Det är ju ett tag sedan vi träffades.

Det är inte så konstigt om vi tar upp de frågorna, vi som har varit här hemma och mött all den besvikelse som finns från föräldrar på att skolor inte fungerar, som har mött många anhängare till äldre där det inte finns personal. Jag kan inte förstå varför man skulle behöva linda in det, så att Göran Persson inte skulle känna sig uppbragt. Jag tror att det är dags att få Göran Persson uppbragt när det gäller dessa inrikespolitiska frågor.

Inledningsanförandet var fyllt av löften om allt tänkbart som skulle ske under de kommande åren. Jag ser framför mig, sade Göran Persson. Det var som om han spanade i töcken och såg precis vad som behöver göras framöver.

Men vi lever ju i nuet. Det jag tog upp som det mest akuta är att folk i tillväxtområdena tvingas lämna sina hem, som de har sparat ihop till. Blir inte socialdemokrater och andra uppbragta av det, då är det deras sak. Jag tycker det är mer än upprörande.

(Applåder)

Anf. 84 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Först när det gäller fastighetsskatten: Vi tänker inte medverka till en utveckling av det slag som Alf Svensson beskriver. Får den sådana konsekvenser justerar vi den naturligtvis. Jag kan bara konstatera att kristdemokraterna år 2004 enligt sin budgetmotion tar in 21 miljarder kronor i fastighetsskatt. Det finns naturligtvis en allians också där. Det ser man.

Upprörs inte Göran Persson av det han ser? Jo, jag upprörs också av det jag ser, Alf Svensson, framför allt i de delar av Sverige som har det gott ställt och som prioriterar skattesänkningar framför standarden i skolan och vården. Många av de skräckexempel som Alf Svensson talar om är från Stockholmsområdet. Där sitter kristdemokraterna med och möjliggör politiken. Ni gick inte till val på det, Alf Svensson, utan på något annat. Ni möjliggör det, så till den milda grad att ni skrapar ihop pengar så att Cederschiöld kan sänka skatten. Det upprörs jag över.

Jag upprörs också lite över – nej, jag ska inte säga det. Jag har slutat förvåna mig över det. Men jag är lite undrande över hur kristdemokraterna tänker, som så villigt låter sig spännas framför den moderata systemskiftesvagnen i Stockholm. Varför, Alf Svensson? Folk vill faktiskt se till så att standarden är hög. De är också beredda att betala skatt för det. Regeringen tillskjuter via riksdagen extra statsbidrag som används för att sänka skatten i stället för till vården och skolan. Nog är det väl lite besvärande. Om det är besvärande kan jag förstå att tonläget skruvas upp något.

Det är som det stod i talarens manus: Obs! Argumentet svagt, hög röst.

Vi känner igen det, Alf Svensson.

(Applåder)

Anf. 85 ALF SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! När man inte har några bra argument måste man ta till den där typen av resonemang, Göran Persson. Jag ska försöka att tala lågt nu men ändå nå Göran Persson.

Tala om opinionssiffror, som Göran Persson gjorde. Yvs gärna över egna. Det står er fritt. Ni talar om att jag höjer rösten därför att jag inte skulle ha argument.

Är det så att folk drivs från gård och grund ska vi ändra på det, säger Göran Persson. Det ska vi inte acceptera. Detta har det larmats om i månader. Det har varit reportage på reportage på reportage. Har Göran Persson varit så högt flygande så att han inte har följt med och sett den förtyvulan som finns hos människor som jag gissar följer denna debatt? Om det är så ska vi ändra på det, sade Göran Persson. Det är så! Gå i stället upp i talarstolen och berätta hur ni ska ändra på det. Det är mycket mer intressant än att få höra om att ni kanske så sakteliga kommer att ändra på det.

Sedan är det frågan om Stockholm. Det är ju ändå så att det i Stockholm satsas mer på äldreomsorg och äldreomsorg nu än tidigare. Det görs större satsningar. Det är en tillväxtregion. Att Stockholm är en tillväxtregion kan ha att göra med hur man hanterar skattetryck och ett och annat i Stockholm.

Jag skulle kunna börja läsa om hur det står till i landsting och kommuner där Göran Perssons vänner styr och ställer och om att man får vänta i fyra år på en apparat för att få hörsel uppe i Norrbotten. 2005 får man den alltså. Göran Persson har fått Stockholm på hjärnan på något sätt. Försök att vara med på Skansen i Stockholm i sommar och sjung "Stockholm i mitt hjärta". Det är ju det enda ni talar om.

Stockholm tål fantastiskt väl att diskuteras. Allt är inte bra här, men var är det det? Det är väl bättre, Göran Persson, att koncentrera sig på de regioner i Sverige där det är eländigt. Då blir det inte bara Stockholm.
(Applåder)

Anf. 86 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Alf Svensson påstår att vi gröna skulle vara motståndare till vägunderhåll och försöker peka ut Miljöpartiet som ett parti som alltid säger nej till investeringar i vägar. Men så är det inte. Det är skillnad på vägar och vägar.

Vi vill ha en fungerande infrastruktur men inser samtidigt, till skillnad från kristdemokraterna, att trafiken måste anpassas till de ekologiska förutsättningarna. Vi är inte beredda att sätta kommande generationers frihet och hälsa på spel genom att förbygga oss på nya motorvägar.

Vi vill satsa betydligt mer på järnväg än på nya vägar; det är sant. Men det är inte fråga om att sluta bygga vägar helt och hållet eller att sluta med underhållet helt och hållet, som Alf Svensson vill ge sken av. Tvärtom har vi tillsammans med regeringen medverkat till att förstärka resurserna för väginvesteringar från 1,1 miljarder till 2 miljarder för att möjliggöra förbättringar som ger ökad bärighet, tjälsäkring och rekonstruktion på det regionala vägnätet. Det tror jag att Alf Svensson egentligen vet. Han vet också att vi medverkade till att höja anslagsposten för drift och underhåll från 5½ till 6,1 miljarder. Vi tänker också se till att resurserna för vägunderhåll kommer att ligga på en rimlig nivå framöver.

Anf. 87 ALF SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Det kvarstår ändå att Miljöpartiet under sin kongress talade väldigt ensidigt om järnvägar. Nu fick vi höra av Hammarström att det inte kan bli tal om motorvägar, utan det får vara reparationer och om jag förstår saken rätt enklare vägar än motorvägar. Men någon infrastrukturproposition finns ju inte. Den har ni inte varit med om att driva fram, trots att ni finns med på ett eller annat sätt i regeringsarbetet.

Jag kan inte förstå hur man kan fastna – han var mycket seriös – i inställningen att Sverige inte ska bygga fler motorvägar. Jag kan ta en enda sträckning. Det finns säkert de som tycker att det är fel att ta just den och att man borde ta någon annan, men jag tar den av den anledningen att jag i morse talade med en chaufför som skulle åka just den sträckan. Det är sträckan norr om Uppsala till Gävle. Det kunde vara intressant att höra av Hammarström, för att vara mycket konkret, om det skulle vara fel att bygga motorväg mellan Uppsala och Gävle. Är det fel?

Vi talar om vägar och trafiklösningar och tänker på storstadsregionen. Jag tycker att det mest famösa är att bilarna här står stilla halvtimmesvis och ibland längre och släpper ut en mängd avgaser. Det måste de göra om bilarna går, men det är ganska trist att de måste göra det också för att de tvingas stå stilla.

Det kan inte vara så att Miljöpartiet för miljöns skull ivrar för att det inte får byggas fler motorvägar.

Anf. 88 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Jag vill inte här uttala mig om ett enskilt vägprojekt. Det är möjligt att det kan finnas anledning att bygga just det vägprojekt Alf Svensson nämner, men det finns ofantligt många vägprojekt som inte bör byggas av miljöskäl.

När det gäller förhållandet att bilar står stilla tycks Alf Svenssons recept vara att vi ska bygga fler vägar när det är för många bilar på vägen. Man kan också tänk sig det motsatta, dvs. att man jobbar för att få färre bilar på vägarna genom att framställa alternativ. I synnerhet i storstadsregionerna måste vi förbättra kollektivtrafiken, men vi måste också se till att vi får en järnvägsutbyggnad på andra ställen i landet och att vi får fungerande arbetsmarknadsregioner i glesbygden, t.ex.

Jag kan ta ett annat exempel, Alf Svensson: sträckan Luleå–Boden, som jag trafikerade på väg till vår kongress. Där finns det en väl fungerande järnväg där man skulle kunna bygga ut och öka kapaciteten med dubbelspår, men där planerar man en motorväg parallellt med järnvägs-spåret. Det är inte försvarbart ur miljösynpunkt.

Anf. 89 ALF SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Hammarström säger att det finns ofantligt många vägprojekt som inte bör byggas. Det är inte uppmuntrande, precis. Det vore roligare att höra vilka det är som bör byggas, för något finns det väl. Jag nämnde ett enda, och då sade Hammarström att han inte säkert visste om det är det som behöver tas itu med. Jag kan garantera att det är ett av dem.

Vägverket får i dag ca 60 % av de pengar till vägunderhåll som beslutats i gällande planer. Det är en eftersläpning på 13–14 miljarder. Den ökning som Miljöpartiet talar om börjar från en alldeles för låg nivå.

Jag tror att det är dagdrömmier och verklighetsflykt att inte inse att Sverige måste skaffa sig fler motorvägar och kringfartsleder i Storstockholmsområdet för miljöns skull. Att tro att vi i vårt glesa Sverige ska bygga järnvägar som kan trafikeras så frekvent att de kommer att kunna nyttjas av medborgare i stor omfattning och bli lönsamma tror jag också är ren verklighetsflykt.

(Applåder)

Anf. 90 LENA EK (c):

Herr talman! Ärade ledamöter och åhörare! Det senaste året har den svenska debatten präglats av uppgiften att leda den europeiska unionen. Det är ett stort och spännande uppdrag för oss alla, inte bara för statsministern.

De stora internationella organisationerna har under det senaste århundradet spelat en viktig roll för att utveckla världen, och möjligheten att i strid med den gamla principen om staters suveränitet lägga sig i hur andra stater behandlar sina medborgare internt om mänskliga rättigheter kränks är en av de största landvinningarna under 1900-talet. Det här har uppnåtts under många års hårt uppoffrande arbete av enskilda personer, frivilligorganisationer och politiker som har sett förbi det snäva, kortsiktiga statsintresset för att i stället försöka skapa en bättre värld för alla.

Det är i det här perspektivet som EU som organisation ska ses. Man har som mål att skapa en stabil ekonomi i Europa, vilket i sig faktiskt gynnar alldeles vanliga människor, men också att stärka demokrati och mänskliga rättigheter. Det var det ansvaret som EU tog på sig när man tog in Spanien, Portugal och Grekland som trots en historia av diktatur ändå ville utveckla sin demokrati. Samma ansvar har den europeiska unionen nu för de östeuropeiska staterna. Där är det bekymmersamt; vi vet ju allihop hur det ser ut. Människor kan möjligen klara av att förlora hoppet för sig själva, men när de håller på att förlora hoppet också för sina barn blir det t.o.m. en farlig situation. Det här innebär att ledningen för EU nu har en mycket stor uppgift under Göteborgsmötet att se till att garantera utvidgningen, och det finns stora uppgifter när det gäller att bygga en hållbar utveckling också i östra Europa.

Det finns också några andra frågor. President Bush ska ju besöka det lilla folkhemslandet Sverige. Då kan man diskutera hur han har ställt sig till utrikespolitik och till miljöpolitik. Men jag vill ta upp en annan fråga som jag tycker är viktig, nämligen att presidenten som ett av sina första beslut drog in alla anslag till organisationer som talar om sexualupplysning, vilket var en eftergift till interna antiabortorganisationer. Detta sker i en situation när en hel generation håller på att utplånas i vissa länder och 40 % av de gravida mödrarna i Sydafrika är hivpositiva. Fundera själva över vad det betyder för de barn som inte är födda och de barn som redan är födda! De här människorna behöver vår hjälp och vårt engagemang. Det handlar inte bara om mediciner utan också om utbildning och information. Det är en tragedi att världens mäktigaste stat abdikerar från sitt ansvar på det här området. Det är en mycket viktig uppgift att ta upp den här diskussionen med president Bush.

Samtidigt har en annan effekt av EU-medlemskapet varit att den inhemska politiska debatten nästan har torkat in. Det är allvarligt, eftersom det finns stora långsiktiga strukturella problem som behöver lösas. Den

svenska ekonomin har efter en tuff sanering, en strategisk avreglering och en internationell högkonjunktur befunnit sig i en högkonjunktur under närmare sex år, men det är ju inte alltid vackert väder. Den förståndige rustar sig också för oväder. Det är här som den nuvarande majoriteten har misslyckats med att ta sig an de uppgifter som behöver göras.

Det behövs viktiga reformer på arbetsmarknadspolitikens område för att förbättra villkoren för alla sönderstressade och sjuka människor, för att rusta oss inför pensionärsboomen och för att förbättra skolan och företagsklimatet och inte minst infrastrukturen, men de kommer inte fram. Samtidigt verkar regeringen främmande för den verklighet som människor befinner sig i. Kronan är rekordsvag, men det oroar inte finansministern. Han anser att det finns viktigare problem än vart svenskar ska åka på semester. Fastighetsskatten är ett annat område. Människor har levt i rädsla för hur den ska slå mot den egna privatekonomin, och under långa perioder har de inte ens fått besked. Så kommer då det nya, och de undrar hur det ska gå. De kanske inte kan bo kvar i sina hus. Då lämnar finansministern ett råd till fastighetsägarna: Det går ju alltid att låna pengar, eller ni kan hyra ut delar av bostaden. Det enda rimliga är ju att snabbt frysa taxeringsvärdena på förra årets nivå, sänka skattesatsen till 1,2 % och sedan successivt gå vidare i takt med att ekonomin tillåter och försöka att behandla alla boendeformer lika i denna ambition.

Herr talman! Sverige klyvs socialt och regionalt. I Paris förnåma salar värsta buse franska talar, sade den ironiske Falstaff Fakir en gång i världen. Frågan är då om det är tillåtet i en sådan här tid av EU-middagar och konferenser att påminna om att stora delar av Sverige upplever en regional klyfta som ger sämre levnadsvillkor och en social klyfta som gör att människor i Sverige känner att de inte får chansen och att de själva inte kan ta sig ur fattigdomsfällorna.

Jag tänkte börja med de regionala klyftorna. Det finns en skillnad mellan olika kommuner när det gäller skattekraft som man bör fundera över ett tag. Om vi sätter riksgenomsnittet till 100 så har de fattigaste kommunerna 75 % av detta medelvärde, och de rikaste, där tillväxten är störst, har drygt 180. Det är alltså två och en halv gånger så mycket. 200 kommuner tappar i befolkning. Arbetslösheten totalt i Norrland är över 13 %, och det finns motsvarande skillnader mellan solsida och skuggsida i de större städerna. Det är klart att det blir en skillnad mellan de här kommunerna när det gäller den service som de kan ge sina medborgare, en service som stavas vård, skola och omsorg.

Vad är det då för politik som drivs för att man ska klara av de här problemen? Det finns inga poliser tillgängliga. Apotekskontor lägger ned. Försäkringskasskontor lägger ned. Vägarna är så dåliga att det inte går att köra. Ni har väl alla sett bilden av traktorn som har bogserat en Volvo i två tre decimeter djup lera. Det är ju inte en engångsföreteelse. Det är ganska vanligt runtomkring i landet. Vägverket klarar drygt hälften av underhållet och knappt 70 % av nyinvesteringarna. Då har Miljöpartiet på sin kongress en diskussion om att inte öka anslagen till de områdena och inte nyinvestera. Det är en politik som avrustar och drar ned och som om den fortsätter gör det omöjligt att driva företag och därmed överleva utanför de stora städerna. Det senaste är att en utredning vill föra över 1 500 mil allmän väg till enskild väg för att förbättra Väg-

verkets statistik, men det förbättrar ju inte för de 40 000 hushåll som berörs av det här.

Är det då ödesbestämt att småorter och svensk landsbygd måste avfolkas och ha en sämre ekonomisk utveckling än andra delar av landet? Nej, det är klart att det inte är. Det är klart att det går att göra någonting åt det. Det finns inspiration att hämta i regioner ute i Europa där enskilda företag, föreningar, högskolor och myndigheter har samarbetat. Man har satsat på infrastruktur, vägar, telefoner som inte slutar att fungera när det regnar eller åskar, mobiltelefoni som har täckning, digital allemansrätt, service, utbildning, stöd för företagande och också investeringar i kultur.

Det går ju att vända utvecklingen. Det är klart att det gör. Det finns många regioner som har visat att det går, och det är det som är så beklämmande att det går att vända utvecklingen men att det inte görs. Därför vill vi i Centerpartiet ha en helt annan regionalpolitik än den som regeringen står för.

Jag ska säga några ord om de sociala klyftorna. Var tredje ensamstående mamma är beroende av socialbidrag. Vart femte barn växer upp i en familj som inte klarar en oförutsedd utgift. Arbetslösheten är fyra gånger högre bland invandrargrupperna än bland svenska medborgare. En fjärdedel av de barn som slutar högstadiet har inte fullständiga avgångsbetyg så att de kan söka sig till vidareutbildning, och handikappade barn kan inte fortsätta på gymnasiet. Många människor fastnar i fattigdomsfällor som de inte kan ta sig ur själva, inte för att de inte vill utan för att systemet ser ut som det gör eller för att deras ekonomiska verklighet ser ut som den gör.

Det drabbar också ungdomar – ungdomar som vill sommarjobba, som finns i de här familjerna och som inte får behålla någonting därför att familjens socialbidrag minskas med det som ungdomarna tjänar på sitt sommarjobb. Det är småsnålt, det är ogint och det är kortsiktigt att straffa ungdomar som tar sina första steg in på arbetsmarknaden på det viset. Jag hoppas att statsministern är beredd att säga: De här reglerna ska vi ändra på, och det ska vi göra fort.

Vi i Centerpartiet vill ha en inkomstskattereform som ger en skatterabatt på 10 000 kr och en förvärvsrabatt på 10 800 kr, vilket skulle ge bättre inkomster för de här grupperna. Och när statsministern talar om att föda barn kan man ju börja med att fundera över: Hur ser studiemedlen ut? Hur ser bostadssituationen för unga ut? Och vilken nivå är det i grunden på föräldraförsäkringen? Den är 60 kr om dagen! Det kan ingen människa leva på. Undra på att det inte föds tillräckligt med barn!

Herr talman! Under riksdagsåret har det också kommit en ideologisk skillnad som blir alltmer tydlig. Det gäller synen på den enskilda människan och hennes rättigheter gentemot kollektivet, systemet eller administrationen. En nycentralism har spridit sig i allt från små beslut som vad som ska registreras hos myndigheter till striden mellan kommunalt självbestämmande och statligt överförmynderi. Jag vill inte att sociala myndigheter ska få registrera min tro eller sexuella läggning. Jag vill inte att kreditupplysningsföretagen ska få registrera om jag är handikappad eller inte. Men så har riksdagens majoritet beslutat under det här året.

Tage Danielsson sade:

För den trötta samhällskroppen
vore kanske bästa boten
ifall tankarna från toppen
kom från roten.

Prot. 2000/01:122

11 juni

Partiledardebatt

Det är också inriktningen i Centerpartiets politik. Vi vill ha en politik för livskraft, livskvalitet och självbestämmande i vardagen som ger människor möjligheter att växa, att bidra och att känna trygghet och valfrihet. (Applåder)

Anf. 91 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! Först ska jag hälsa Lena Ek välkommen i partiledardebatterna. Jag vill gärna replikera på vad hon sade – inte för att det egentligen skiljer så mycket i sak, men det fanns en intressant tanketråd som jag vill ta upp. Det gäller Lena Eks starka plädering för skatteutjämningsystemet, ett system som ju konstruerades – dvs. det nuvarande – under det samarbete som Socialdemokraterna och Centern hade under den förra mandatperioden. Jag kommer själv ihåg när vi förhandlade om det sista en mycket tidig försommarmorgon – eller mycket sen natt – vid den här tiden 1995 med Börje Hörnlund och Per-Ola Eriksson.

Ibland beskrivs ju skatteutjämningsen som att man stjälar pengar från Stockholm och lägger ut till slarviga kommunpolitiker ute i landet som sprätter i väg dem på sådant som inte är samhällsnyttigt. Man har t.o.m. annonserat och hyrt in konsulter för att bevisa just den saken. Vad tycker Centern om sådant tal? Det skulle vara intressant att höra.

Anf. 92 LENA EK (c) replik:

Herr talman! Svaret på den frågan vet egentligen statsministern, men jag ska gärna upprepa det. Vi tycker att med den skillnad i tillväxttakt vi har – en skillnad på två och en halv gång i skattebasens tillväxtkraft hos de fattiga respektive rika kommunerna – är det alldeles självklart med en solidaritet mellan kommuner för att människor ska ha likvärdig service över hela landet. Det svaret är alltså snabbt avklarat.

Men jag skulle vilja returnera med två frågor till statsministern. Den första handlar om barnkonventionen: synen på handikappade barn, barns utbildning, barn som inte får avgångsbetyg, barns sjukvård – det är faktiskt barnpsykiatri som har de allra värsta köerna, någonting som hittills inte har nämnts i dag – och asylpolitiken, som särskilt drabbar barn och unga flickor på ett sätt som jag tycker är fullständigt horribelt och hårresande. Vi måste komma till rätta med tillämpningen av de regler vi har så att vi inte får sådana här fall där enskilda skickas ut för att möta förtryck och möjligen t.o.m. könsstämpning.

Det andra jag skulle vilja fråga statsministern om handlar om miljöpolitiken. Vi har i kammaren under året diskuterat frågan om miljöforskningen. 14 professurer står nu utan försörjning då de har bollats mellan myndigheter och det inte finns medel till deras löner – högt meriterade professorer på våra största universitet. Inte heller går det att få ett klart besked från hela regeringen: Är det så att de alternativa drivmedlen ska ingå i skattebasen eller inte?

Det var alltså ett kort svar och två frågor.

Anf. 93 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! Vad det gäller barnkonventionen och sättet att se på den tror jag inte att vi har en delad uppfattning. Det är ett svenskt initiativ som vi har all anledning att vara med och driva på.

När det sedan gäller den diskussion som Lena Ek tog upp under sitt anförande om sommarjobb och socialbidrag passar jag mig för att uttala mig om sådana saker. Jag har nämligen gjort det en gång förut här i kammaren och av ledamöter här släpats till KU och nästan blivit om inte prickad så åtminstone på gränsen till det. Nu är jag alltså försiktig. Då tyckte jag, när jag stod här, att också människor som har den typen av situation rimligen skulle ha det lite bättre ställt, men det törs jag inte upprepa i dag.

Sedan kommer jag tillbaka till det här med skatteutjämningen. Det är bra att Lena Ek tydligt deklarerar detta. Det är ju en hörnpelare i regionalpolitiken: utan en skatteutjämning ingen regionalpolitik värd namnet. Det här är basen för att skolan och vården ska ha samma kvalitet över hela landet. Och då vet vi ju, Lena Ek, var skiljelinjerna går. Därför förvånar det mig lite att Lena Ek och andra centerpartister så hårt satsar på högerpolitiken i olika sammanhang och strävar efter att ena sig med högern, när man vet att den beskriver grundförutsättningen för regionalpolitiken som snarast en stöld från tillväxtområdena. Det förvånar mig.

Låt mig mynta ett litet uttryck: Jag tror, Lena Ek, att det inte går att hålla ihop Sverige genom att privatisera Stockholm. Också där kanske Centern borde fundera på var man hör hemma någonstans.

Anf. 94 LENA EK (c) replik:

Herr talman! Det är bekymmersamt för en decentralist och centerpartist att höra att socialdemokrater och moderater förutskickar att valdebatten ska handla om Stockholm. Det är i och för sig en viktig del av landet. 30 % av befolkningen bor i det här området. Men resten har faktiskt också en viss betydelse.

Det är riktigt att den kommunala skatteutjämningen är en viktig del av regionalpolitiken. Vi tycker att det är principiellt viktigt med den här solidariteten mellan kommuner med olika tillväxttakt – mycket viktigt, t.o.m. Men det finns ju andra hörnstenar i regionalpolitiken. Det handlar t.ex. om fördelningen av kultur mellan olika delar av landet, där det bara är småsmulor som fördelas ut över resten av Sverige. Det handlar om företagspolitiken och om hur man behandlar jordbruket. Det handlar också om infrastruktur.

Jag satt när jag var precis nyinvald i riksdagen och hörde statsministern tala om det gröna folkhemmet, och det lät väldigt vackert och fint. Men hur ser det ut i dag? Jo, den yppersta forskningen har ingen försörjning. Vi vet inte om biodrivmedel kommer att ingå i skattebasen så att den utvecklingen skattas ihjäl. Vi vet att statsministern har sagt nej till gemensamma skatter på miljöområdet inom EU. Vi vet inte om pilotprojekten för alternativa drivmedel finns. Vi vet dock mycket väl att den miljöpolitik som förs nu inte leder till det långsiktigt ekologiskt hållbara samhället.

Den sista spiken i detta är Green Cargo, alltså det statligt ägda järnvägstransportbolaget, som nu drar in sin service på många orter i Norrland och vrålhöjer taxorna för godstransport på de här sträckorna. Det är

Anf. 95 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Lena Ek gjorde något slags repris på Alf Svenssons beskyllningar att vi inte skulle bry oss om vägar och vägunderhåll. Men vi vill satsa på vägunderhåll och bra vägstandard. Vi vill också höja trafiksäkerheten och öka framkomligheten genom breddning, t.ex. skapandet av trefältsvägar med mitträcke. Vi vill satsa på järnväg, bl.a. på Norrbottenbanan och på många andra ställen.

Det vi inte vill satsa på är nya fyrfältsmotorvägar. Och jag undrar verkligen, herr talman, om Lena Ek menar att det är nya fyrfältsmotorvägar som svensk gles- och landsbygd behöver och om hon delar Alf Svenssons uppfattning att fler motorvägar är bra för miljön.

Anf. 96 LENA EK (c) replik:

Herr talman! Det hjälper inte hur Miljöpartiet slingrar sig i den här frågan. Vi såg allihop på TV och hörde det från debatten på er stämma.

Det andra jag skulle vilja lägga till som svar på repliken är att utgiftsområdet Kommunikation i det treåriga budgetförslag som lades fram genom vårpropositionen, och som stöds av Miljöpartiet, har fått 200 miljoner mer. Det är ökningen. De pengar som man har haft att röra sig med hittills ska alltså öka med 200 miljoner under de närmaste tre åren. Det är ingenting. Det är inte ens tio meter väg per län i Sverige, om man nu pratar motorväg. Möjligtvis är det 20 meter per län om man använder lite andra breddmått. Hur ska man få plats med detta inom de budgetramarna när det dessutom ska göras en satsning på järnvägar med de pengarna? Det håller inte ihop. Det är inte trovärdigt.

Dessutom drar man med den politik som förs nu av majoriteten ned och försvårar för godstransport i Norrland genom Green Cargos agerande. Det är ett statligt helägt bolag som drar in sträckor på många håll. Man försätter industrier som har placerats på de här orterna med delvis regionalpolitiska medel i en situation som gör att de kanske inte kan vara kvar, och på de sträckor som finns kvar chockhöjer man taxorna. Hur rimmar detta med regionalpolitik och miljöpolitik? Inte alls.

Anf. 97 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Jag ska börja med att ge Lena Ek rätt. Chockhöjda priser på godstransporter är naturligtvis helt fel.

När det gäller bristande resurser för infrastrukturutbyggnad är det också riktigt att det finns för lite pengar nu. Men infrastrukturpropositionen handlar om en tioårsperiod, och vi får se till att föra över pengar från andra politikområden till Kommunikationer för att klara de nödvändiga investeringarna.

Slutligen, föräldrapenningen. Lena Ek låtsades som om det inte fanns några beslut om att höja grundnivån i föräldraförsäkringen. Hon nämnde 60 kr om dagen och sade att det var dåligt. Och det är det. Det gäller det här året ut. Men i budgetförhandlingarna i våras lyckades vi enas om att vi ska fördubbla grundnivån i föräldrapenningen till 120 kr fr.o.m. den 1 januari nästa år och höja ända upp till 180 kr året därpå. Det kan komma ytterligare ökning framöver.

Anf. 98 LENA EK (c) replik:

Herr talman! Jag kan bara konstatera att när det gäller infrastruktur-satsningar har det vid varje ekonomisk debatt i den här kammaren så länge jag har suttit i riksdagen – det är inte så länge, men i alla fall snart tre år – sagts att det ska storsatsas på infrastruktur, på vägar och på järnvägar. Den satsningen har vi inte sett röken av än, inte någonting. I det ekonomiska förslaget som gäller de närmaste tre åren har Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet lagt på den fantastiska summan av 200 miljoner på hela området Kommunikationer. Detta går inte ihop. Möjligen ska man köra hela satsningen som en ketchupeffekt om tio år. Men då är ju hela den landsbygd där det nu står och väger, om man ska överleva eller inte, om människor ska bo kvar eller om företag ska finnas kvar, uttraderad och ser ut på ett helt annat sätt som inte stämmer med vare sig miljömål eller regionalpolitiska mål.

Ja, i familjepolitiken finns ett beslut om höjning från 60 kr till 120 kr. Det satt hårt åt och krävde många tuffa debatter i den här kammaren. Men det är bra att det äntligen har kommit. Det är ett litet steg på vägen. Det ger kanske ungefär 3 600 kr i månaden till den förälder som är hemma. Det är bra, förstås. Men det är inte tillräckligt.

Den familjepolitik som förs av majoriteten handlar ju om minskad valfrihet, att föräldrarna inte ska kunna bestämma hur de vill att familjen ska se ut.

Dessutom är det fortfarande så att denna höjning till 120 kr inte räcker för att man ska klara sig ifrån socialbidragsberoende, varken som föräldrapar eller som ensamförälder. Då har vi fattigdomsfällan i alla fall.

Vi hade föreslagit 200 kr om dagen som lägsta nivå direkt, för vi vill försöka stampa ut fattigdomsfällorna och hjälpa de människor som sitter illa till. Då behövs det lite rejäla tag.

(Applåder)

Anf. 99 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Tills Matz Hammarström fördjupade sig i vilka mitt-räcken vi ska ha på våra vägar kändes mycket i den här debatten som om vi är på väg in i en mer spännande period i svensk politik. Den politiska debatten hårdnar och det diskuteras flera stora, viktiga frågor. Lyssnar man noga kan man höra flera som återkommer: skolkrisen, problemen i arbetslivet, de demografiska problemen, de dramatiskt ökade sjukskrivningarna och den växande segregationen.

Något som inte har varit uppe, men som vi har haft en del turbulens om i Folkpartiet de senaste veckorna, är också en *mycket* viktig fråga som borde stå i centrum, nämligen demokratikrisen, vad vi gör för att hitta arbetsformer så att partierna kan fylla sin viktiga roll i demokratin. Om den nuvarande utvecklingen fortsätter är alla partier utan medlemmar om tio år, enligt statsvetarnas beräkningar.

Jag menar att det på alla de frågor som har varit uppe och de som borde ha varit uppe finns en hel del spännande liberala lösningar. Ett liberalt regimskifte är inom räckhåll. Det blir ett regimskifte som innebär ett modernare Sverige, ett Sverige där enskilda människor har mer att säga till om.

Regeringssidans inre oenighet och handlingsförklarning kamouflerades länge av Sveriges ekonomiska framgångar. Men i det här läget blir de

alltmer uppenbara. Sjunkande tillväxt och fallande kronkurs visar, precis som för tio år sedan, att socialdemokraternas löften har hängts upp mer på en bubbla av förväntningsvärden och mindre på handfasta förändringar av de krafter som verkligen bygger välstånd: arbete, företagande, kreativitet, sparande, forskning och lärande.

I de borgerliga partiernas politik finns konturerna av ett alternativ som förvisso inte är fullständigt, men trots allt är en betydligt bättre grund för att styra ett land än det nuvarande sönderfallet på regeringssidan.

Det här har varit en mycket svensk debatt. Inrikespolitiken har stått i centrum, ungefär som om vi är trötta på det internationella perspektivet efter ett halvårs ordförandeskap. Låt mig ändå säga två saker om detta perspektiv. Först och främst vill jag mycket ärligt och uppriktigt önska statsminister Göran Persson lycka till i de extremt viktiga dygn som nu förestår och där han kommer att vara en av centralfigurerna.

Det är på sätt och vis märkligt att det förs en politisk debatt i just Stockholm i just denna vecka. De internationella frågorna har spelat en så undanskymd roll. Världens blickar riktas nu mot Sverige, och en lång lista av problem måste hanteras. Ju skickligare den svenska regeringen och statsministern är, desto bättre för hela mänskligheten.

Vi liberaler känner ett stort ansvar att hela tiden påminna om det globala ansvaret. Europeisk integration är nödvändig men är en otillräcklig ambition i det perspektivet. En vidare internationell samverkan är nödvändig för att motverka hot av olika slag. Det är hot från diktatorer och terrorister mot demokrati och mänskliga rättigheter. Det är hot från växt-husgaser mot vårt klimat. Det är hot från protektionistiska krafter mot frihandeln. Det var några viktiga exempel. Vår framtida säkerhet ligger i alliansbyggande, inte i det föråldrade begreppet alliansfrihet.

När det gäller det inrikespolitiska perspektivet tänkte jag begränsa mig till två frågor. Bakgrunden är vår liberala vision om ett samhälle som är brokigt, fritt, varierande och dynamiskt. Ett sådant samhälle måste hållas ihop av gemenskap och solidaritet. Då finns det ett par avgörande faktorer. En är att välfärdspolitiken gäller alla. En annan är att vi har en skola som ger alla bästa möjliga start. Båda dessa faktorer är för närvarande i gungning på ett oroande sätt.

En viktig sak är hur våra socialförsäkringar fungerar. Där är sanningen att fler och fler blir utförsäkrade, eller rättare sagt hamnar ovanför taket i socialförsäkringarna. 1,2 miljoner människor har en del av sin inkomst ovanför taket i sjukförsäkringen och föräldraförsäkringen. Detta är en stor trygghetsfråga för många av dem. Det är också en jämställdhetsfråga, dvs. det påverkar pappors lust och möjlighet att utnyttja föräldraledigheten.

Det här har lett till att 370 000 människor har tecknat privata sjukförsäkringar. Fackföreningarna har drivit fram kollektivavtal med tilläggsförsäkringar i privata försäkringsbolag. Det här kan ibland vara motiverat och behöver inte vara så farligt, men det finns definitivt en gräns där solidariteten i systemet rämnar eller hotas därför att människor undrar varför de ska betala två gånger för samma trygghet. Om de ändå måste göra tilläggslösningar undrar de varför de måste vara med i det gemensamma systemet. Fler människor inom fackföreningsrörelsen, inte minst de jag har talat med inom TCO, menar att vi nu är vid en brytpunkt. Om

vi i det politiska systemet inte mycket snabbt ger besked att socialförsäkringarna även i fortsättningen kommer att ha en omfattning så att de allra flesta får de 80 % som har utlovats i ersättning, kommer de att känna sig tvingade till särlösningar. Då hotas systemet. Här måste Göran Persson ge besked. Han har givit olika besked.

Han försatte sig i en gisslansituation och lät Miljöpartiet tvinga regeringen att meddela att det inte blir någon takhöjning före valet. Sedan skrev han tillsammans med Gudrun Schyman i en artikel i Dagens Nyheter att detta skulle göras till en valfråga. Sedan jag påpekade att det vore mycket bättre att lösa frågan före valet – och det är fullt möjligt – har Göran Persson återkommit med bl.a. Sture Nordh i Sydsvenska Dagbladet och skrivit att statsministern hoppas att det inom den kommande tiden ska vara möjligt att i riksdagen få majoritet för en förändring.

Nu måste jag fråga: Vad betyder detta? Vad är regeringens aktuella ståndpunkt? Kommer man att bryta med Miljöpartiet och höja taket, eller håller man fast vid att det här ska skjutas upp till efter valet? Då vet vi inte om oturen är framme och vi har precis samma parlamentariska situation då som nu och om Göran Persson fortfarande sitter i samma gisslansituation.

Göran Persson talar om skolan. Det är ett framsteg. Under en lång tid var det som om de problemen inte existerade. Det är fortfarande övergripande och överslättande. Det kommer nästan varje dag mycket påtagliga rapporter om hur vi, eller rättare sagt ni som har makten, sviker den unga generationen genom att de i skolan inte får de möjligheter de rimligen har rätt till.

Häromdagen presenterades ett intressant skolprojekt i Stockholm. Det är spännande att Stockholm kommer att stå i centrum i valdebatten. Det har inte minst vi liberaler allt att vinna på. I Stockholm har det genomförts ett läsprogram som går ut på att barn i grundskolans första klasser ska lära sig läsa ordentligt. Metoden är regelbundna utvärderingar, och de som behöver extra tid och stöd får den extra tiden och det extra stödet.

Det här kan tyckas ganska självklart. Det strider helt mot det som skoletablissemangen i Sverige står bakom. De är emot regelbundna utvärderingar. De är emot att koncentrera sig på baskunskaper. Så sent som häromveckan skrev Skolverket att skolan överbetonar kunskapsmålet. I samma sammanhang skrev man att det blir tråkigt och trist att koncentrera sig bara på baskunskaperna. Men det är när man inte lär sig att läsa tidigt som man missar så oändligt mycket senare. Går det att ha ett skolverk i ett land som säger att skolan överbetonar kunskapsmålet? Går det att ha en skolminister som accepterar ett sådant skolverk? Statsministern inrättade Skolverket. Han borde också se till att det avskaffas och ersätts med någon myndighet som verkligen tror på kunskap och som verkligen är redo att använda de instrument som behövs för alla barn. Gudmund Larsson, den gamle LO-ombudsmannen, påpekade nyligen i en bok att poängen är att arbetarbarnen vinner mest på en skola som verkligen tar sitt kunskapsuppdrag på allvar.

Lär av att lära, har jag sagt många gånger till statsministern. Det gäller inte minst skolfrågorna. Den brittiske premiärministern har en kraftfull prioritering av skolfrågorna i sitt politiska arbete. Han har inte gjort tillräckligt i praktiken, men han har engagemanget. Skulle inte Göran

Persson någon gång kunna tala konkret och passionerat om de förändringar som behövs för att den svenska skolpolitiken ska fungera bättre. (Applåder)

Prot. 2000/01:122
11 juni

Partiledardebatt

Anf. 100 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag har åtskilliga gånger i den här kammaren talat konkret och passionerat om skolpolitik, och åtskilliga gånger i debatter med Lars Leijonborg. Jag kan inte direkt påstå att svaret alla gånger har varit så där oerhört närvarande i talarstolen.

Senast hade vi en upprörd diskussion om det behövdes fler vuxna i skolan eller inte där Leijonborg först sade att det behovet inte alls fanns, för att sedan retirera och säga att visst fanns det.

Nog har vi haft och nog kommer vi att ha debatter om detta. För arbetarrörelsen är skolan naturligtvis en helt avgörande faktor. Gudmund Larssons synsätt är också mitt. Det är ett livslångt engagemang, som vi aldrig kommer att släppa. Så småningom får vi se, Lars Leijonborg, vem det är som har valt rätt sällskap.

Socialförsäkringarna ska höjas 2003, har vi sagt. De kommer att höjas 2003. Det kommer den majoritet i Sveriges riksdag som väljs i kommande val att se till. Jag är ganska fylld av tillförsikt när jag ser hur debatterna nu radat upp sig. Det kommer att finnas en sådan majoritet.

Om sedan Miljöpartiet ingår eller inte återstår att se, därför att jag tror att väldigt mycket av debatten den senaste tiden har varit klagande omkring vilken viktig grundbult detta är för det svenska välfärdssamhället.

Jag vill ha svar på en fråga som Lars Leijonborg inte berör: Varför attackerar Leijonborg anställningsskyddet? Varför attackerar Leijonborg lönebildningsprocessen? Vad tycker Leijonborg att man ska göra för att skärpa konflikträtten, som man skriver i sina motioner? Är man inte från Folkpartiets sida nöjd med det sätt som avtalsrörelserna nu bedrivs på? Detta är naturligtvis viktiga frågor, särskilt för en som av och till skriver debattartiklar ihop med TCO:s ordförande. Varför?

Anf. 101 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Det var ett beklagligt besked statsministern gav. Det var nu att takhöjningen enligt Göran Perssons uppfattning kommer att genomföras hösten 2002, alltså efter valet. Men varför det? måste man fråga sig. Det är ju fullt möjligt att vi har samma parlamentariska situation då som nu. Om det är möjligt att köra över Miljöpartiet då är det väl möjligt att göra det nu.

Det är ju fara i dröjsmål såtillvida att för varje månad och halvår som går utan att löntagarna ges besked om att denna fråga är på väg att lösas ökar intresset för särlösningar. Och för varje ny särlösning minskar upplutningen bakom det gemensamma systemet.

Varför skrev statsministern med nyssnämnde Sture Nordh så här i Sydsvenskan: "Vår gemensamma förhoppning är att det under den kommande tiden skall finnas politiska förutsättningar i riksdagen för att göra upp om en takhöjning." Varför skrev han så? Blev han lurad av Sture Nordh, eller vad var avsikten med just den formuleringen?

En viktig del av valdebatten 1998 gällde att vi ville ha riktade statsbidrag till skolan. Ni sade nej. Nu har ni återkommit med riktade statsbi-

drag till skolan. Självfallet ställer vi upp på dem. Men sluta använda uttrycket "fler vuxna i skolan"! Vad det handlar om är ju ett antal professionella yrkesgrupper, först och främst lärare och speciallärare, som behövs i skolan. Varför är det uttrycket så stigmatiserat för er socialdemokrater att ni inte kan säga att det framför allt behövs fler lärare i skolan?

Anf. 102 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! Det behövs fler lärare i skolan, framför allt speciallärare. Men det är inte bara lärare som behövs. Här behövs också de som vi sade farväl till under 90-talets ekonomiska kris. Skolpsykologer, kuratorer och fritidsledare är utomordentligt viktiga funktioner för att få situationen i klassrummet och på skolan att fungera. Det talar vi om. Jag är glad om Leijonborg nu ansluter sig – det är i alla fall något stöd på den borgerliga kanten för denna skolsatsning.

Besked har nu getts om socialförsäkringarna, och stora pengar dessutom – det är miljardbelopp vi talar om. Det är alltså en ordentlig social reform.

Skulle oturen vara framme och vi får en helt annan riksdagsmajoritet kan den mycket väl riva upp det här i den budget som läggs hösten 2002. Det är de facto den riksdag som sitter hösten 2002 som gör detta, därför att det är från 2003 som det ska gälla. Så ligger landet.

Nu har jag en minut på mig, och jag kommer tillbaka till det centrala. Vi har alltså under några år nu lyckats vända utvecklingen i Sverige vad gäller lönebildningen. Vi träffar avtal på låg nivå i Sverige, avtal som inte slår ut svensk konkurrenskraft, avtal som fackföreningsrörelsen tar ansvar för i en direkt förhandling med sin motpart. Vi har utomordentligt goda vitsord också internationellt i fråga om vad som nu händer i Sverige.

I det läget vill Lars Leijonborg gå in och skärpa konflikträtten, alltså vrida ett vapen ur händerna på fackföreningsrörelsen. I det läget vill ni försämla anställningsskyddet. I det läget vill ni också försämla arbetskadeförsäkringen. Varför? Vari ligger logiken i detta för ett parti som ändå ligger så pass nära att man kan skriva gemensamma debattartiklar med TCO:s ordförande? Var ligger logiken, Leijonborg?

Anf. 103 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker att det Göran Persson har sagt om skolan här i dag är intressant. Han sade bl.a. att han står bakom Gudmund Larssons synsätt. Jag kan säga att det gör inte Göran Perssons skolminister Ingerd Wärnersson när Gudmund Larsson skriver en bok om att betygen är arbetarbarnens bästa vän. Tänk om vi skulle kunna få in en sådan klarsyn i socialdemokratisk skolpolitik!

Göran Persson säger att vi ska ha tillbaka speciallärarna. Det är lyssande! Men de är tyvärr avskaffade. Det utbildas inga speciallärare längre. Det finns något som heter specialpedagoger, med en helt annan uppgift, men det är just speciallärare som vi behöver. Det vore underbart om Socialdemokraterna hade ändrat uppfattning på den punkten.

Det kommer ett antal besked från det socialdemokratiska skoletablisemanget som alla känns som om de var daterade 1968. Det är fel med betyg, säger man. Det är fel att kräva närvaro i skolan därför att gymna-

siet är en frivillig skolform, var det någon på Skolverket som sade. Sedan fick han förstås be om ursäkt några timmar senare. Det är självklart att man måste infinna sig om man har fått plats på en svensk gymnasieskola. Sedan var det socialdemokratiska kommunalpolitiker i Göteborg – strålande! – som hade upptäckt att det fanns en möjlighet i skollagen att sätta press på föräldrarna att de skulle göra vad de kan för att skolkande barn verkligen kommer till skolan. Då sade Skolverket att det var fel. De fick be om ursäkt, för det stod i skollagen. Kan vi ha en tillsynsmyndighet som hela tiden saboterar arbetet med att få en fungerande skola?

De synpunkter vi har på anställningsskyddet har vi i huvudsak fått igenom med Miljöpartiets hjälp. Att vi skulle försämra arbetsskadeförsäkringen är ett fullständigt felaktigt påstående.

Anf. 104 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! När det gäller socialförsäkringssystemen tycker vi att det är viktigare att fler omfattas av trygghetssystemen än att de som ligger i toppen får bättre villkor.

För några år sedan skrev vi en rapport där vi lanserade en modell med brutet tak, dvs. att man upp till en viss inkomst skulle ha en högre ersättningsnivå än i dag, och över den brytpunkten skulle procentsatsen vara lägre. Vi håller på att revidera den rapporten nu, men grundtanken är densamma. Om det ska läggas mer pengar på systemet tycker vi att en förstärkning i botten är viktigare än en förstärkning i toppen.

Moderaterna är beredda att sänka ersättningsnivån från 80 till 75 %. Det skulle vara intressant att höra om Folkpartiet också är berett att göra det.

I dag varierar den ersättning man får om man är föräldraledig från 60 kr till över 600 kr per dag. Vi tyckte att det var en viktigare rättvisereform att förbättra villkoren för dem som hade 60 kr än för dem som hade över 600 kr. Vi lyckades också, som jag nämnde tidigare, efter många om och men enas om det i vårbudgetförhandlingarna. Nästa år fördubblas lägstanivån till 120 kr, och året därpå ökas den på till 180 kr om dagen. Det är viktigt.

Varför skulle det vara högprioriterat att förbättra villkoren i föräldraförsäkringen för dem som tjänar mer än 23 000 kr i månaden? Det har jag svårt att förstå, i synnerhet eftersom taknivån i arbetslöshetsförsäkringen är lägre. Låt oss höja det taket först. Rättvisa, herr talman, kan inte reduceras till en så simpel tanke som att den som har betalat in mer till det allmänna också ska få ut mer av det allmänna.

När det gäller föräldraförsäkringen handlar det också mycket om att pricka in barnen vid rätt tidpunkt. De som får barn tidigt straffas för det trots att de kommer att bidra med sina skattepengar senare i livet. Med en sådan politik har det inte varit så konstigt att förstföderskorna har blivit få.

Anf. 105 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Matz Hammarström sade att bara för att man betalar in mer till det allmänna ska man inte få mer tillbaka. Det är någonstans där själva förklaringen till Miljöpartiets ståndpunkt är. Det ser det som en ren skatt, och det ser det man får ut som ett rent bidrag.

Det som vi försöker att bilda opinion för är att man ska se socialförsäkringarna som det som ordet säger, nämligen en försäkring. Man kan ha synpunkter på att några får 60 kr och andra får 600 kr. Men den skillnaden är förmodligen mindre än vad människor som inte är sjuka får och inte är föräldralediga får.

Frågan är: Är det just när man är sjuk som man ska tvingas in i en utjämning? Om Matz Hammarström anser att skillnaden är för stor är det väl i första hand de friska han ska ge sig på och inte de som råkar vara sjuka? Om Matz Hammarström tänker på det som en försäkring blir allt genast mycket enklare.

Man brukar ta ett hus som exempel. Om man har ett hus som kostar 1 miljon, varför ska man inte få försäkra det för 1 miljon? Varför ska man bara få ut en halv miljon så att pengarna ändå inte räcker till att bygga huset igen om det har brunnit ned?

Poängen med att även dem som tjänar bättre ska få ut sina 80 % är att de annars förr eller senare inte kommer att vilja stanna i systemet, och då blir alla förlorare. Då förlorar samhällssolidariteten, och då förlorar de svaga, eftersom då hotas hela finansieringen av systemet.

Tänk på det som en försäkring, så blir allt mycket lättare.

Anf. 106 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Se på det som en försäkring, säger Lars Leijonborg, så blir det mycket lättare. Det är ju ingen försäkring. Det är en allmän skatt, och därför ser vi det som en allmän skatt. Om det hade varit en försäkring hade man kunnat välja att sluta betala den om man inte tyckte att man fick valuta för pengarna. Men i och med att det är en allmän skatt föreligger inte den "optionen".

Gubbstrutten i DN är läsvärd ibland. För någon månad sedan sade Gubbstrutten så här: Vad hjälper det att det är högt i tak när det är för trångt mellan väggarna? Så tror jag att situationen egentligen är. Försök att se det så, Lars Leijonborg.

De jämställdhetsargument som Lars Leijonborg och andra har fört fram klingar lite falskt. Det är inte ersättningsnivån som avgör om en man tar ut föräldraförsäkring eller inte. En avhandling i Uppsala från i våras visar att det är faktorer som kvinnans utbildningsbakgrund och grad av etablering på arbetsmarknaden som avgör om fadern tar ut sin ledighet eller inte.

Sedan kan man undra om det verkligen kan vara så svårt för män med hög lön att leva ett par månader på en ersättning som ändå är högre än den lön som de flesta måste leva på hela livet.

Anf. 107 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Miljöpartiet är ju ett vänsterparti och befinner sig på den socialistiska delen av skalan. Det märkliga är att tanken på obligatoriska allmänna socialförsäkringar attackeras från två håll. Det sker från vänster med jämlikhetsargument. Man tycker att det sticker i ögonen att de som tjänar bättre får ut mer av försäkringen. Det sker också från höger, eftersom man tycker att det är bra att systemen eroderar.

Jag hoppas att Matz Hammarström ändå med tanke på att han befinner sig på vänsterkanten tar till sig detta argument. Ett samhälle där de gemensamma försäkringarna bryts sönder kommer att bli ett samhälle

med större klyftor. Det kommer att bli ett samhälle där de som har det sämre ställt på sikt kommer att få mindre möjligheter att få ut rimligt med pengar i systemet.

Jag håller med Matz Hammarström om att det har varit för mycket skattelikhande inslag i systemet. De är just därför vi länge har förespråkat en ganska radikal reform där vi bryter ut försäkringarna och gör dem till autonoma försäkringar som människor verkligen kan lita på. Det är ett jätteproblem i dag att människor inte litar på de sociala trygghetssystemen.

För mig som en socialt engagerad reformpolitiker är detta ett samhällsproblem. Människor litar inte på de sociala trygghetssystemen. Det måste vi göra någonting åt.

Anf. 108 MATZ HAMMARSTRÖM (mp):

Herr talman! De fem prioriterade områden som statsministern nämnde inledningsvis kan jag sympatisera med alla fem. Men som vanligt, tvingas jag säga, verkligen lyser miljöfrågorna med sin frånvaro. Det gäller inte bara statsministern utan samtliga övriga talare.

Det hörs knappt ett ljud om vår livsmiljö och inte ett ljud om en så avgörande framtidsfråga som den globala uppvärmningen och växthuseffekten. Men det är klart, miljöfrågorna är inte "inne" just nu. Desto viktigare är det då för oss politiker att hålla liv i miljöintresset. Miljöfrågorna är långt ifrån lösta.

Jag ska ge ett tydligt exempel. Modern som ammar sitt barn är väl själva sinnebilden för det livgivande. Men amningen riskerar på grund av alla miljögifter att bli dödsbringande i stället. Amning ökar risken för cancer. I en nyligen publicerad forskarstudie påvisas samband mellan uppkomsten av lymfkörtelcancer hos barn och tiden de ammas.

Miljögifter binds i fett och förs över från modern till barnet via bröstmjölken. Att vi har miljögifter i bröstmjölken är en kosekvens av en dålig kemikaliepolitik där alltför få politiker tagit tillgängliga forskningsresultat på allvar. Man har tagit större hänsyn till industrins behov än till människors hälsa. Så får det inte fortsätta.

Människors hälsa måste komma i första rummet. Miljögifterna måste bort, ju förr dess bättre, och industrin får rätta sig därefter. Det är vissa förändringar på gång, det ska erkännas, även om tempot är alldeles för långsamt. Häromveckan undertecknades t.ex. den s.k. Stockholmskonventionen.

Representanter för nära 100 regeringar skrev under ett internationellt avtal om att fasa ut de tolv värsta miljögifterna. Men det finns här en irriterande miljöschizofreni, för samtidigt som Sveriges regering är värd för undertecknandet av Stockholmskonventionen sker en oroväckande ökning av sopförbränningen i landet. Greenpeace har gjort en undersökning som visar att det finns planer på ökad sopförbränning i ett 30-tal kommuner i Sverige. Om alla planerade anläggningar byggs så får vi en fördubbling av sopförbränningen i Sverige fram till 2005.

Cementa, som tidigare har bränt farligt avfall i sin cementugn på Gotland och därför ockuperats av aktivister från Greenpeace, har nu infört ett stopp under ett år för att diskutera andra lösningar. Det är lovande.

Det stora problemet med sopförbränningen är att den ger upphov till en mängd giftiga ämnen som kommer ut i luften, fastnar i anläggningens

filter eller blir kvar i askan. Det är bl.a. tungmetaller och andra mycket giftiga ämnen som dioxiner och furaner, som kan orsaka såväl cancer som störningar i immun- och nervsystem.

Det kanske inte ser ut som det är så mycket i den burk som jag har med mig och visar här, men den innehåller den askmängd som motsvarar den mängd aska som varje svensk varannan timme, dygnet runt, året om producerar genom sopförbränning.

Om en fördubbling av förbränningen blir verklighet till 2005 så blir det denna mängd aska varje dag. Det är rätt mycket om man multiplicerar den med 8 888 888 svenskar, som vi är numera.

Förr eller senare hamnar de gifter som sopförbränningen ger upphov till i vår miljö, i fettvävnaden hos djur och människor och i bröstmjölken. Dioxinerna är en av de tolv värsta miljögifter som Sverige häromveckan skrev under ett avtal om att vi skulle sluta producera. Vi måste sätta ett stopp för dioxinproducerande avfallsförbränning i Sverige.

Detta är långt ifrån det enda miljöproblemet. Nyligen kom den europeiska miljöbyråns rapport om miljötillståndet i EU. Den kallas för *Miljösignaler*. Och visst visar den också på sådant som har blivit bättre, t.ex. att utsläppen av kväveoxider har minskat tack vare den katalytiska avgasreningen. Men problemen är tyvärr fler.

Ett av de stora problemen är att transportvolymerna hela tiden ökar, särskilt de minst hållbara transportsätten, dvs. landsväg och flyg. Investeringarna i transportinfrastruktur i EU har ökat, men fördelningen mellan väg och järnväg fortsätter att vara två tredjedelar väg och en tredjedel järnväg. Det är en situation som Alf Svensson och Lena Ek tycks vara nöjda med.

Under perioden 1990–1998 byggdes tio hektar ny motorväg per dag i EU. Det motsvarar nästan 30 000 hektar på åtta år, eller en bra bit över 10 000 kilometer ny motorväg.

Äntligen tycks fler än vi ha fattat att det inte kan fortsätta så, även om Alf Svensson inte tillhör den skaran.

I sin strategi för hållbar utveckling har EU-kommissionen nu föreslagit åtgärder för att bryta kopplingen mellan ökad BNP-tillväxt och ökade vägtransporter. Kommissionen förespråkar ett skifte från vägtransporter till järnvägstransporter så att andelen vägtransporter 2010 inte ska vara större än 1998.

Det finns många intressanta ordvändningar i denna strategi för hållbar utveckling. Man erkänner äntligen att det behövs en ny politisk agenda för att lösa problemen. Man skriver tydligt att den rådande politiken måste förändras. Man slår fast att snabb handling krävs och att det är dags att konfrontera hindren mot hållbarhet. Vi måste öppet och ärligt våga möta de utmaningar som kommer. Man skriver vidare: Smala sektorsintressen kan inte tillåtas att väga tyngre än välmåendet för samhället som helhet.

Det som är gott med rapporten är att man talar klarspråk. Många av de trender som nu hotar en hållbar utveckling är resultatet av tidigare val av produktionsteknik, mönster för markanvändning och infrastrukturinvesteringar, slår man fast.

Detta innebär, Bo Lundgren och Alf Svensson, att vi måste avveckla kärnkraften samtidigt som vi minskar vår oljeanvändning kraftigt och hejdar motorvägsutbyggnaden – i synnerhet på god åkermark. Vi måste

satsa på järnväg i stället för på asfalt. Ni som vill vara så moderna – är det inte dags att överge kärnkraftskramandet och motorvägsfundamentalismen?

Jag har några frågor till statsministern. De är högaktuella inför toppmötet i Göteborg nu i slutet av veckan. Den ena rör EU:s strategi för hållbar utveckling, som jag nämnde nyss. Den andra rör Nicefördraget och irländarnas folkomröstningsnej i förra veckan.

Förslaget till strategi är som sagt var lovande när det gäller hållbar utveckling. Bl.a. föreslås att alla trafikslag inklusive flygtrafik ska bära sina egna samhällskostnader 2005. Det är en bra målsättning. Ett trendbrott måste ske när det gäller fördelningen av investeringsmedel så att det satsas mer på järnväg och mindre på vägbyggen, säger man.

Det som jag skulle vilja veta är dels om statsministern bedömer det som sannolikt att detta strategidokument om hållbar utveckling kommer att antas i nuvarande skick i Göteborg, dels om han själv är beredd att aktivt driva samma politiska linje här hemma t.ex. när det gäller omfattande satsningar på järnväg.

Sedan har vi Irlands nej till Nicefördraget, som väl rimligen innebär att det faller eftersom det måste ratificeras av alla EU-länder för att gälla. Jag förstår att denna heta potatis kommer att vara en huvudfråga i Göteborg, och jag vill fråga statsministern: Varför inte ta initiativ till att kasta Nicefördraget i papperskorgen och i stället dra i gång en helt annan process som syftar till en alleuropeisk samarbetslösning, som går i takt med folkviljan och som förenar behovet av viss överstatlig beslutskraft med respekt för mångfald och nationellt, regionalt och lokalt självbestämmande?

Kan vi lita på att det irländska folkets demokratiska beslut respekteras fullt ut och att EU-fördragets regler om hur nya fördrag och fördragsändringar ska beslutas om, dvs. enhälligt av EU:s samtliga medlemsstater, följs till punkt och pricka? Kan vi lita på att Nicefördraget därför slutgiltigt är förkastat i och med Irlands nej och att inga försök kommer att göras för att kringgå det irländska folkets beslut?

Kan vi som en konsekvens av det hoppas på att arbetet med att utforma en lämplig samarbetsstruktur för världsdelen Europa, där samtliga drygt 40 europeiska stater ska kunna medverka på lika villkor, tillåts börja om från en annan ända än Nicefördraget? Kan Sverige som ordförandeland ta upp det som en huvudpunkt på toppmötet i Göteborg? (Applåder)

Anf. 109 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tror att jag har svarat på frågan förut – till Gudrun Schyman i replikväxlingen med henne. Det irländska folkets beslut kan det bara överpröva självt. Som Matz Hammarström tolkar fördraget gör jag det också, och det är därför en motgång för oss som vill ha en utvidgning av EU. Utvidgningen står ju inte precis runt hörnet, även om vi är inne i en kritisk fas och driver på den. Jag tror alltså att det vore utomordentligt dumt att nu dra i väg och säga: Nu kastar vi hela projektet överbord och tar fram någonting annat – något slags alleuropeisk samarbetslösning.

Det kan möjligen fungera i en diskussionsklubb en kväll, men jag kan försäkra Matz Hammarström att om detta skulle göras till praktiskt poli-

tik under det svenska ordförandeskapet så skulle vi totalt haverera. Dessutom har jag väldigt svårt att se vad det egentligen är som Matz Hammarström förespråkar. Vi har den europeiska unionen med alla dess tjänster och några brister. Den kan förbättras och den ska utvidgas. Vi tänker se till att vi kommer dit. Vi ska driva det dithän, men vi behöver ha med oss det irländska folket. Jag är hoppfull om att så ska ske, men det är inte min uppgift att se till att så sker. Det måste irländarna själva hantera.

Jag vet inte i dag hur långt vi kommer med miljöfrågorna i Göteborg. Vi ska driva på så gott vi kan. Jag har varit på rundresa till huvudstäderna nu. På de allra flesta ställena finns det en god uppslutning. Kommissionens rapport är bra, men den kom lite sent. Det är många konkreta förslag i rapporten som ska förankras, eftersom besluten även där fattas med enhällighet. Irland har lika mycket att säga till om som Tyskland eller Sverige när besluten ska fattas i den här frågan. Det är en finess med EU-samarbetet.

Jag vågar inte föregripa detta. Vi tycker att det är ett bra papper. Vi ska se till så att det överlever Göteborg, om man säger så, att det går i den riktningen och att vi jobbar vidare i den processen. Exakt hur långt vi kommer i detaljerade beslut vet jag inte i dag.

Anf. 110 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Statsministern säger att det är utvidgningen irländarna har sagt nej till. Men liksom Gudrun Schyman undrade förut, undrar jag också om det stämmer. Jag har snarare fått det intrycket att det man reagerat mot är den ökade militariseringen och de förändringar i federalistisk riktning som Nicefördraget innebär. Det är något som säkert hade stött på patrull också i Sverige om vi hade fått ha en folkomröstning här.

Som jag ser det både kan och bör utvidgningsprocessen fortsätta. Nicefördraget har aldrig haft något konstitutionellt samband med utvidgningen.

Om jag inte minns fel gjorde statsministern själv, vid ett möte med samtliga riksdagspartiers ledare några dagar före Nicemötet, en nedtoning av sambandet mellan Nicefördraget och utvidgningen. I stället betonades att Amsterdamfördraget uttryckligen ger utrymme för nya EU-medlemmar utan fördragsförändring. Såvitt jag vet beslutade väl också EU-ledarna tillsammans med företrädare för ansökarländerna redan dagen före själva EU-toppmötet i Nice att utvidgningen skulle fortgå med målet att nya medlemsländer skulle anslutas fr.o.m. slutet av 2002.

Anf. 111 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! Det handlar om ett fördrag som gör unionen redo att ta emot nya medlemmar. En union som förhoppningsvis snart kommer att bestå av 25 medlemmar, kanske ännu fler, är ju en helt annan union än den som består av 15. Vi ska komma fram till beslut i en sådan union också. Vi ska rösta med majoritetsomröstning i en sådan union också. Då ska man veta hur röster fördelas och hur inflytande regleras. Allt sådant är basala förutsättningar för att utvidga unionen. Det står också i förtexten till Nicefördraget.

Jag förstår mig inte på dem som tycker att det bara är att rycka på axlarna och säga att det var en protest mot militariseringen och gå vidare

med utvidgningen ändå. Det är en helt felaktig politisk bedömning. Jag har varit med i hela processen. Jag vågar påstå att det är på det viset.

Det är en motgång. Sedan får vi se hur länge den varar och om den kan hanteras. Men vi behöver Nicefördraget för att utvidga unionen. Det är så.

Jag tycker också att unionen behöver nya medlemsstater för att utvecklas. Jag hoppas att vi kan skicka den signalen tydligt i Göteborg, men jag vet inte hur det går.

Anf. 112 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Det var en annan fråga som jag också var inne på som jag tyvärr inte fick svar på. Jag vet inte om statsministern har lite tid kvar och kan utveckla den sedan. Det gällde detta med strategin för en hållbar utveckling. Vad jag förstod var det osäkert om den kunde antas. Jag skulle nog tolka det så, eftersom den var sent lagd på bordet. Det vore synd, för där finns det många goda idéer.

Jag efterfrågar också statsministerns personliga inställning till en massiv satsning på järnvägsutbyggnad i Sverige. Nu står statsministern och läser någonting. Kan vi köra det vanliga med hand upp eller en nickning? Nej, det går inte, men statsministern får gärna återkomma i frågan om järnvägar om tid finnes.

Anf. 113 ALF SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag ska ställa en mycket enkel fråga till Matz Hammarström. När EU:s miljödokument presenterades kom samma dag ett TT-meddelande i vilket Miljöpartiet sade att detta var ett sagolikt dokument. Det var fantastiskt fina skrivningar. Man var ense med dem till 90 %. Det var ett vackert dokument som visade att EU kommit långt med frågorna i teorin. Var skulle ett sådant här dokument ha producerats i Hammarströms och Miljöpartiets värld – de vill ju egentligen inte ha EU – om inte EU hade funnits? Det måste ni ha funderat över.

Anf. 114 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Det finns ett mycket enkelt svar på den frågan. I ett all-europeiskt samarbete skulle man också kunna producera en sådan här skrift. Det är inte EU som är den enda möjliga lösningen för ett samarbete europeiska stater emellan.

Anf. 115 ALF SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Det låter kanske illasinnat, men jag tror inte att Hammarström riktigt tror på detta själv. Om inte EU hade funnits hade vi fått uppfinna EU för att få till stånd den här typen av dokument.

Anf. 116 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Men då, Alf Svensson, hade vi kanske uppfunnit ett annat EU än det vi har i dag. Vi hade kanske uppfunnit ett EU där man fokuserade på miljöfrågorna. Det skulle vara miljöfrågorna man jobbade med på överstatlig nivå. Man skulle inte ha överstatlig styrning på andra områden, där man inte bör ha det. Det skulle vara ett EU där man jobbar med miljön men inte har den militärallians som man nu bygger upp.

När det gäller det här dokumentets sagolikheter är det viktigt att man nu vågar anta det i Göteborg, vilket statsministern har flaggat för inte alls är säkert. Dessutom är det viktigt att man vågar gå den väg som stakas ut i det här strategidokumentet också. Det är en lång väg mellan ord och handling i politiken. Det har vi fått bevittna åtskilliga gånger.

Anf. 117 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Miljöpartiet hade ju en kongress som vi har följt med stort intresse i massmedierna. Den dominerades av de fundamentalistiska krafterna i Miljöpartiet. Ett av de beslut som fattades var att er ståndpunkt i Europafrågan formulerades så att ni vill upplösa Europeiska unionen. Samtidigt vill ni sitta på en annan stol, nämligen att ni vill vara positiva till utvidgningen. Men kan Matz Hammarström förstå att en del människor tycker att detta är egendomligt? Om man anser att Europeiska unionen bör upplösas, är det väl opraktiskt att man dessförinnan tar in ytterligare medlemmar? Skulle det inte vara ärligare att säga att eftersom ni är emot hela saken är ni också emot utvidgningen?

Anf. 118 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Vi gröna i Sverige tycker inte att EU, som det ser ut i dag, är någonting som vi vill vara medlemmar i. Men vi är inte så förmätna att vi vill förhindra andra länder, som kanske vill vara med i denna union, att vara det. Det är upp till de enskilda länderna om de vill bli medlemmar i unionen vid en utvidgning.

Vi fattade inte beslut om att vi ska eller vill upplösa unionen. Det som sades var att vi i ett längre perspektiv ser det som önskvärt att den upplöses. Vi kommer inte att aktivt driva på för en upplösning, men i och med att vi är kritiska till den form unionen har i dag är det fullt följdriktigt att anse att den formen av union inte bör fortleva.

Anf. 119 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Matz Hammarström tog till passivformen, nämligen Europeiska unionen upplöses. Men någon måste ju upplösa Europeiska unionen om den finns. Miljöpartiets uppfattning är att den bör upplösas. Då blir det väl svårare att upplösa den om den har fler medlemmar än färre.

Jag är passionerat för EU och EU:s utvidgning, så jag skulle väl inte titta om att få fler utvidgningsmotståndare. Men jag tror att en del människor reagerar mot dubbelspelet. Om ni nu är emot, är det väl lika bra att ni står för det och att ni säger ärligt att ni inte heller tycker att fler ska komma med.

Anf. 120 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Jag undrar om Lars Leijonborg på allvar menar att vi, Miljöpartiet i Sverige, ska bestämma hur ansökarländer ute i Europa ska göra, att vi ska säga till dem att vi inte tycker att de bör bli medlemmar. Det är väl upp till dem att avgöra.

Sedan tror inte jag att det är så säkert att det blir svårare att upplösa unionen om den får fler medlemmar. Det är möjligt att den kommer att falla ihop av sin egen tyngd och av inre motsättningar.

Herr talman! Jag valde medvetet att inte säga någonting i mitt första anförande om hur jag ser på det halvår vi snart lägger bakom oss när det gäller ordförandeskapet i den europeiska unionen.

Jag sade heller ingenting om kommande dagars toppmöten i Göteborg. Jag ville ha en debatt, och det tror jag också att riksdagen vill ha, om inrikespolitik efter ett mycket spännande och utrikespolitiskt inriktat halvår.

Vi vet inte hur vi så småningom kommer att beskriva det här halvåret. Vi vet inte hur toppmötet i Göteborg går. Men för Sverige har det betytt en chans. Dels har vi fått bidra till unionens utveckling, dels har vi skaffat oss erfarenheter.

Jag tror att vi har visat en sak för svenska folket. Det är att det går att påverka. Mycket av debatten kring EU har varit av det slaget att man har beskrivit unionen som näst intill omöjlig att rubba. Bara för de riktigt stora länderna har det gått att puffa i en viss riktning. Vi har ändå med våra initiativ och med vår dagordning visat att det går att förändra unionen. Har man goda argument, arbetar man ihärdigt, håller man i och har man duktiga medarbetare går det att förändra.

Man kan säga att den dagordning vi har arbetat efter har varit svensk: sysselsättning, miljöfrågor, öppenhet, utvidgning, handelspolitik. Visst, vi känner igen det och vi tycker om det. Men det är egentligen nu också ett uttryck för en europeisk *mainstream*, eller mittfåra, i politiken. Här ligger tyngdpunkten.

Jag är särskilt glad för att vi klarade hem öppenhetsdiskussionen. Det var någonting som vi alla trodde att vi skulle misslyckas med. Det var också någonting som var oerhört tidspressat. Vi klarade öppenhetsbeslutet i EU mycket tack vare ett bra samarbete med Europaparlamentet, era kolleger i detta parlament. Det är jag glad för.

Jag är också glad för att vi klarade hem beslutet om handelspolitiken gentemot de 48 fattigaste länderna. Vi har höga ambitioner när det gäller bistånd. Det ska vi fortsätta att ha. Men bistånd blir så ohyggligt mycket mer effektivt om det också kombineras med en generös handelspolitik. *Everything but arms*, som det heter. Det innebär att man öppnar upp hela handeln med de 48 sämst ställda länderna. Det är några undantag de första åren, men sedan är det helt öppet. Det är en fantastisk möjlighet.

Vi har också klarat att beta av mycket svåra förhandlingskapitel i utvidgningen. Det som kommissionen satte upp för något år sedan som en tidtabell för utvidgningen var ambitiöst. Men vi har visat under det svenska ordförandeskapet att det också var realistiskt. Kommissionen säger att man ska kunna fullfölja förhandlingarna före utgången av år 2002. Jag tycker att vi har visat att det faktiskt är en realistisk bedömning. Vi har haft mycket svåra förhandlingar vad gäller arbetskraftens fria rörlighet. Jag pratade i morse med den polske premiärministern från flygplatsen i Amman. Han skickar signaler om att Polen nu är intresserat av att hitta något slags lösning när det gäller den fria rörligheten för arbetskraften ihop med oss före toppmötet. Också den frågan kommer vi kanske att hantera på ett sådant sätt att det kan beskrivas som en framgång.

Jag hoppas också att det Matz Hammarström tog upp om miljöpolitiken är sådant om vilket vi efteråt kan säga: Det var i Göteborg som vi tog

det första ordentliga steget mot en strategi för en hållbar utveckling inom EU.

Jag kan förstå om Matz Hammarström jublar över papperet som har kommit från kommissionen. Det är ett mycket radikalt dokument. Det är framsynt, och det är kontroversiellt. Det är också god miljöpolitik därför att det tvingar oss att ändra vårt sätt att leva och bete oss om vi ska minska belastningen på den jord, den luft och det vatten som våra barn ska ärva så småningom. Vi kanske inte hinner förankra allt i tid, så att vi fattar alla beslut i Göteborg. Men processen hoppas jag vi kan säga startade i Göteborg.

Vi har också under det svenska ordförandeskapet den fullständigt fantastiska situationen att vi kommer att ha suttit i kretsen av stats- och regeringschefer och fört direkta överläggningar med först Rysslands president och sedan USA:s president. Det har skett under svenskt ordförandeskap, ett litet lands ledning av unionen. Men det har varit de femton som har mött presidenterna för dessa två stora makter. Det har varit gemensamma ståndpunkter, gemensamma positioner. Så växer en utrikespolitik fram, informellt, inom unionen. Vi har kunnat bidra till den koreanska återföreningsprocessen genom egna initiativ. Vi kanske också kan bidra till utvecklingen i Mellanöstern.

Det går att påverka om man tar initiativ. Det går genom den europeiska unionen att förändra den värld vi lever i. Jag vill inte tillbaka till en tid då Sverige stod ensamt och isolerat. Jag vill fullt ut fortsätta att arbeta för att utnyttja de resurser och de möjligheter som det politiska samarbetet inom EU har gett oss. Det har varit en fantastisk tid. Tack för allt stöd från kammaren. Jag önskar er verkligen en skön sommar. Tack ska ni ha.

(Applåder)

Anf. 122 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Låt mig först rikta mig till Kammarkansliet och talmannen. Vi har ju gjort lite kompromisser på talmannens – inte den sittande, men talmannens – initiativ. Den här talarordningen är kanske inte den allra mest intressanta. Det var ju inte riktigt tänkt att statsministern skulle hålla avslutningsanförande utan inleda debatten just nu eftersom vi inte hade replik på det första anförandet. Men låt oss bortse från detta en sådan här härlig försommardag.

Det finns skäl att ändå fundera på vad som döljs bakom den vackra blå himlen. Molnen på himlen är kanske inte så tydliga annat än i svensk ekonomi, inte bara för enskilda människor utan också för ekonomin i sin helhet. Det förvånar mig, med tanke på den tid statsministern har haft, att han inte har använt något av den för att resonera om de stora risker som ligger i den kronförsvagning vi har upplevt. Varje valutaförsämring för den svenska kronan innebär i realiteten en lönesänkning för Sveriges löntagare. Det innebär att inflationsrisken ökar och det innebär att vi i andra avseenden har sämre förutsättningar att få en bra utveckling när det gäller det svenska näringslivets omvandling.

Möjligen skulle Göran Persson kunna lyssna på oss andra i debatten. Det skulle i varje fall se artigare ut.

Riskerna med kronförsvagningen är nu så allvarliga att regeringen borde fundera kring var bristerna finns. En brist är avsaknaden av till-

växtpolitik. Göran Persson har ju präglat konjunkturteorin att det går som tåget oavsett vad vi gör, men så är det inte riktigt. Det saknas åtgärder från regeringen för att åstadkomma något som ger en högre genomsnittlig tillväxttakt. Euroanslutningen saknas.

Till sist en fråga som statsministern ändå inte hade tänkt svara på, nämligen om fastighetsskatten: Hur kan en socialdemokratisk regering tvinga pensionärer och andra bort från sitt boende? Det är en skam, och det är omoraliskt och orättfärdigt. Fastighetsskatten måste slopas.

(Applåder)

Anf. 123 ALF SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Låt mig önska statsministern all framgång under Göteborgsmötet. Man kan fråga sig med vilken kraft Europa skulle ha kunnat agera i Mellanösternkonflikten, om Europa inte varit samlat. Vi måste tillstå att konflikter i dag och i framtiden inte kommer att kunna isoleras geografiskt, ekonomiskt och miljömässigt. Var rak nu, Göran Persson, i kommunicerandet med grupper som kommer till Göteborg och som tror att det går att stoppa globalisering och internationalisering, och förklara entydigt att det är med EU i ryggen som Sveriges statsminister kunnat tala klarspråk, så att parterna lyssnat!

Vi har allesammans all anledning att i större utsträckning än vad vi hittills gjort sprida information om att EU är en nödvändighet i dagens Europa och i den globala situation och utveckling som gäller. För närvarande är Mellanöstern i våra tankar, och vi hoppas innerligt att Göteborgsmötet, där företrädare för EU och USA samlas, ska kunna få till stånd fredsförhandlingarna igen.

Vi har en lång rad andra uppgifter av den mest allvarliga karaktär i Europa att gemensamt ta oss an. Många miljoner barn i vår världsdel far oerhört illa. Det bedrivs en handel med barn och kvinnor i vår världsdel. Tragedierna är många inte långt ifrån oss här i Riksdagshuset. Narkotikan flödar. Kriminalitet och maffiametoder sprider sig. Jag tror att det är nödvändigt att vi inser att det bara är tillsammans som vi kan bygga ett bättre Europa.

Herr talman! Jag ber att få önska statsministern, regeringen, riksdagsledamöterna, Kammarkansliet och er alla en riktigt trevlig sommar.

(Applåder)

Anf. 124 LENA EK (c) replik:

Herr talman! Dagens partiledardebatt avslutas nu i den internationella solidaritetens namn med en slutsummering av ordförandeskapet. Jag kan hålla med statsministern om att mycket har gått rätt väg under det här halvåret. Det är roligt att kunna konstatera det. Samtidigt kan jag också notera att Sverige på några områden har försummat att utnyttja sin roll och den plattform som ordförandeskapet ger.

Det handlar om den ganska livliga debatt som vi har fört i Sverige, även i den här kammaren, om de internationella kapitalrörelserna och betydelsen av globaliseringen på detta område. Det är ju en fråga som engagerar ungdomar väldigt mycket, men inte bara ungdomar. Också t.ex. den mycket äldre ärkebiskopen har engagerat sig i den här diskussionen.

Det är synd att behöva konstatera att Sverige som ordförandeland inte har sett till att vi fått ett samordnat agerande i Världsbanken och Valutafonden, där Sverige agerar inom de valkretsar som finns, nämligen tillsammans med de baltiska staterna, men där EU inte samlat tagit något grepp för att föra utvecklingen framåt när det gäller den internationella finansiella strukturen och när det gäller skuldavskrivningen till förmån för de fattiga länderna. Men det som inte har gjorts till i dag kan ju göras i morgon, åtminstone om man inte tar till samma strategi som när det gäller infrastrukturpropositionen, för då får vi kanske vänta på detta.

Ett annat område som har betonats bl.a. av Rädda Barnen och andra stora frivilligorganisationer är barns rättigheter i EU-arbetet. Portalparagrafen i barnkonventionen har inte förts in i EU-materialet på det sätt som vi önskat i de första diskussionerna inför ordförandeskapet.

Allra sist vill jag peka på den betydelse som president Bush har när det gäller inställningen till de frivilligorganisationer som bekämpar hiv och aids runtom i utvecklingsländerna. Rätt tillfälle att tala med den mycket mäktige amerikanske presidenten om detta är på Göteborgsmötet. Många människor världen över hoppas att det ska bli en diskussion som löser den konflikten.

Till slut vill jag också jag önska alla ledamöter och även statsministern en trevlig sommar.

Anf. 125 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Statsministern ser förvånansvärt pigg ut med tanke på hans arbetsschema, men det är ju Göran Perssons bästa gren att alltid verka glad och förtröstansfull hur läget än är. Han har också utvecklat en teknik att i intervjuer berätta om hur förfärligt tungt det var ett par år tidigare. Jag har funderat lite på hur Göran Persson kommer att skriva om den här tiden om ett par år. Då tror jag att det kommer att låta så här:

”Slutet av våren 2001 var tung. Jag var trött efter ordförandeskapet. Kurvorna i ekonomin pekade fel. Kronan var rekordsvag. Men vi var som handlingsförlamade. Regeringsunderlaget höll på att rämna, och jag brottades ständigt med frågan om vi skulle bryta med Miljöpartiet men kom inte till något beslut. Jag kände att några av fackministrarna var oacceptabelt svaga men hade inte ork att ta itu med det. Jag kände att en förlust av regeringsmakten blev allt troligare.”

Så tror jag att Göran Persson kommer att skriva. Det är också min syn på hur det politiska läget egentligen är.

Min recension av ordförandeskapet vill jag vänta med tills det är avslutat. Så länge det pågår ska vi på allt sätt sluta upp bakom de svenska ansträngningarna att göra det så bra som möjligt, men efter det kommer inrikespolitiken att tränga sig på, och då har den här debatten givit en försmak om vad som är att vänta.

Ni måste läsa på mycket bättre om Stockholm än vad ni har gjort. Era faktauppgifter är fullständigt felaktiga. Regimen i Stockholm satsar kraftfullt, och det som pågår där är inte ett moderat systemskifte utan ett socialliberalt systemskifte. Det ska vi försvara, och vi ska också visa hur det på många sätt skulle kunna bli bra för hela Sverige.

(Applåder)

Anf. 126 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Låt också mig ta tillfället i akt att önska alla en trevlig sommar och hoppas att det moderata-socialliberala systemskiftet verkligen ska komma att prägla hela landet.

Prot. 2000/01:122

11 juni

Partiledardebatt

Anf. 127 ALF SVENSSON (kd):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att understryka att det i så fall också är kristdemokratiskt.

Anf. 128 MATZ HAMMARSTRÖM (mp):

Herr talman! Den som spar han har.

Låt mig inleda med att kommentera en nyhet som nått mig i dag. Tydligt har ett stort antal buräggsproducenter begärt ytterligare sju års dispens med att leva upp till vår djurskyddslagstiftning. Det är rätt otroligt. De har redan haft dispens i 14 år med att leva upp till den lag som vi stiftat. De vill fortsätta att hålla hönorna instängda i gallerburar där de inte ser dagens ljus och inte har någon möjlighet till ett naturligt beteende. Bättre lösningar finns, men branschen hänvisar till att investeringen skulle vara för dyr.

Jag förutsätter att fortsatt dispens inte kommer att beviljas. Det är fullständigt löjeväckande att besluta om en skärpning för att förbättra djurens villkor och sedan ge dispens för fortsatt pina i mer än 20 år.

Jag skulle också vilja använda talartiden till att blicka lite framåt. Vi har ju här talat om den kommande helgen i Göteborg men nästa år är ett viktigt år för det internationella miljöarbetet. Redan nu pågår förberedelserna för den världskonferens om hållbar utveckling som ska hållas i Johannesburg. Konferensen kallas också för Rio +10, eftersom den innebär en uppföljning tio år efter det stora miljömötet i Rio de Janeiro år 1992. Från Miljöpartiets sida vill jag redovisa sex frågor som vi vill att regeringen ska arbeta för att få upp på dagordningen i Johannesburg. Vi anser att det är nödvändigt att

1. motverka klimatförändringar, bl.a. genom att införa en global skatt på flygbränsle,
2. förbättra den globala miljöstyrningen genom en ny miljöorganisation inom FN, ett slags motvikt till Världshandelsorganisationen, WTO,
3. jobba för införandet av en Tobinskatt – en skatt på internationella valutatransaktioner – och att lätta skuldbördan för utvecklingsländerna,
4. på allvar ta itu med de ohållbara produktions- och konsumtionsmönstren i vår del av världen, i synnerhet vad gäller energi och transporter,
5. hejda skogsskövlingen – såväl regnskog som tempererad skog i t.ex. södra Chile och Argentina hotas av omfattande avverkning; Sverige och EU bör ta initiativ till ett verkningsfullt internationellt skogsskydd för att skydda såväl den biologiska mångfalden som den viktiga koldioxidsänka som de här skogarna utgör, och

6. minska kemikaliespridningen – som ett resultat av den ökade världshandeln sprids ju kemikalier över hela världen; till världskonferensen bör tillräckligt många ha skrivit under det POP-fördrag som undertecknades i Stockholm så att detta kan träda i kraft.

Sverige bör ta ett globalt initiativ för att stärka regelverken kring den globala kemikalieanvändningen och motverka att kemiska produkter som är förbjudna i väst säljs till och används i syd.

Det är, herr talman, viktigt att den svenska regeringen kommer till Johannesburg med angelägna förslag och driver dem hårt. För att vi ska kunna få en hållbar utveckling måste vi utrota fattigdomen, hejda de globala klimatförändringarna och förändra de ohållbara produktions- och konsumtionsmönster som råder i den rika delen av världen.

I EU:s strategi för en hållbar utveckling efterfrågas en ny politisk dagordning. Det är vi gröna som står för den. För framtiden, för det radikala ifrågasättandet och för den nödvändiga omorienteringen behövs Miljöpartiet i Sveriges riksdag.

För att klara miljömålen och i synnerhet problemet med de höga och ökande koldioxidutsläppen krävs dels en radikal klimatpolitisk proposition som inte väjer för verksamma åtgärder, dels en infrastrukturproposition som innebär en massiv satsning på järnvägen i syfte att föra över både person- och godstrafik från väg till järnväg. Järnvägssatsningarna krävs inte bara för miljöns skull, utan de är centrala också i ett regionalpolitiskt perspektiv för att förbättra pendlingsmöjligheterna och skapa större arbetsmarknadsregioner.

Därför är det mycket lämpligt att också den regionalpolitiska propositionen nu är på gång. Vi har alltså en spännande politisk höst att se fram emot.

Glad sommar!
(Applåder)

Partiledardebatten var härmed avslutad.

11 § (forts. från 9 §) **Ändring i läns- och landstingsindelningen** (forts. BoU13)

Anf. 129 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! I och för sig är det trist att så många lämnar kammaren nu när vi ska diskutera en viktig demokratisk fråga men jag förstår att ledamöterna också har annat att tänka på.

Den här frågan är inte ny i år och var det inte heller i fjol eller i förfjol, utan den har levt i Heby kommun egentligen sedan Heby kommun bildades och placerades i Västmanlands län. Egentligen har ju delar av kommunen hela tiden tyckt att man i stället borde tillhöra Uppsala län. Vi som har varit med i svängarna några år har också upplevt denna diskussion en lång följd av år.

Herr talman! Per Lager har nu lämnat kammaren men jag skulle vilja fråga honom och de fyra borgerliga partiernas företrädare, som för ett par månader sedan mycket kraftfullt förklarade att regeringsbeslutet om att Heby ska kvarstanna i Västmanland skulle kastas över ända genom ett

*Ändring i läns- och
landstingsindelningen*

lagstiftningsarbete i riksdagen: Vart har det lagstiftningsarbetet tagit vägen?

Vad vi nu har som förslag här är ett harmlöst tillkännagivande till regeringen om att utskottet i brödtexten har anfört vissa ståndpunkter. Intressant att veta är om utskottsföreträdarna – ordföranden saknas – har uppfattningen att det här är ett imperativ till regeringen – om Heby kommun gör en ny framställning, då ska denna bifallas. Om detta är ett sådant imperativ är det, enligt min mening, inte förenligt med de principer som borde prägla kammararbetet. Är det inte ett sådant imperativ, ja, då är det i praktiken fråga om en nullitet – om ingenting – som inte någon behöver ta hänsyn till. Det vore intressant att få den frågan utredd innan kammaren går till beslut.

Det vore också intressant att få veta varför företrädarna för majoriteten i utskottet vid redovisningen av resultatet av folkomröstningen konstaterar att nästan 60 %, 6 av 10, har röstat för detta. Varför redovisas inte i demokratins intresse det som är kvar? Nästan 4 av 10 i Heby vill ju inte byta län. Det har väl också en viss betydelse, åtminstone för de partier som i andra sammanhang så kraftfullt brukar hävda att minoritets-hänsyn ska tas.

I den tänkta lagstiftning som utskottsmajoriteten skisserar finns det många ganska kuriösa bestämmingar. Bl.a. ska Kammarkollegiet få den avgörande rollen här men framför allt får man i Kammarkollegiet eller i regeringen inte ta hänsyn till om det i en kommunal del är en kraftig koncentration av nej-röster eller, omvänt, av ja-röster, utan det är bara totalresultatet som ska räknas. Det är ju en anpassning direkt till Hebys förhållanden därför att där är det skillnad mellan den ena och den andra sidan av länsgränsen, det s.k. krondiket. Väster om krondiket vill man vara kvar i Västmanland, och öster om krondiket vill man gå över till Uppsala. Det är precis det förhållandet, alltså att opinionen är splittrad, som jag bedömer att också regeringen har tagit hänsyn till.

Får jag, herr talman, också peka på sättet att resonera. Man hävdar att Uppsala landsting och länsstyrelse säger ja, vilket har mycket stor betydelse för det här. I Västmanland däremot har det, sägs det, ingen större betydelse därför att där är man oenig. Där gäller inte längre majoritetsprincipen eftersom man är lika oenig i landstinget och i länsstyrelsen som vid folkomröstningen. Men varför ska deras ståndpunkter så att säga spelas ned till intet värde bara därför att man har röstat om sin ståndpunkt?

Det sägs och skrivs att Kommunförbundet har en ståndpunkt i frågan. Jag skulle vilja få den redovisad. Jag har undersökt detta men har inte kommit fram till att Kommunförbundet har någon uppfattning om till vilket län Heby ska höra.

Allra sist, herr talman, måste jag konstatera att vad majoriteten nu försöker få riksdagen att uttala är att regeringen ska besluta att bifalla en ansökan från Heby kommun.

Då ska man förstå den nuvarande lagstiftningen som om den skulle vara ändrad på det sätt som utskottsmajoriteten vill att en utredning ska lägga fram förslag om. Regeringen ska alltså åläggas att följa utskottsmajoritetens tänkta förslag till förändrad lagstiftning. Jag uppfattar det som en väldig innovation på lagstiftningsområdet och tycker att man från utskottsmajoriteten verkligen borde fundera över om det här ska ställas

under proposition och röstas om. Jag kunde åtminstone få hoppas att en och annan konstitutionellt intresserad i konstitutionsutskott eller i andra utskott av denna kammare antingen avstår eller röstar nej till förslaget. För min del kommer jag att stödja reservationen, vilken jag yrkar bifall till.

Anf. 130 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Fru talman! Varför vill inte majoriteten dela kommunen? frågar konstitutionsutskottets vice ordförande. Det har inte kommit någon begäran från kommunen om att den ska delas. Det har kommit en begäran från kommunen om att den ska tillföras Uppsala län. Det finns i kommunstyrelsen sympatier för detta. Samtliga har ställt sig bakom det. De stöder sig på en folkomröstning som ändå har givit ett ganska tydligt utslag.

Det var ett harmlöst uttalande, en harmlös språkmyt ut i luften, sade talaren. Man kan fråga sig vad det kan innebära när konstitutionsutskottets vice ordförande säger att ett uttalande från riksdagen är en nullitet som ingen behöver bry sig någonting om. I det här fallet är riksdagens uppfattning, om den följer utskottets förslag, väldigt klar. Men den uttrycks i form i en begäran om en utredning som ska klara ut huruvida där finns några i dag icke skönjbara skäl för att inte följa den inställningen. I grunden ligger ändå att såväl politiskt i form om en folkomröstning och riksdagens uppfattning som sakligt i form av Kammarkollegiets utredning talar i fallet Heby saken väldigt entydigt i en och samma riktning. För övrigt är det en generell lagstiftning som begärs av utskottets majoritet.

Anf. 131 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har förstått att det är en generell lagstiftning som begärs. Det som är kuriöst i den här framställningen till kammaren är att den lagstiftning som begärs också ska gälla i samma ögonblick som den begärs. Det är det som är mycket märkligt.

Jag förespråkar ingen delning av kommunen, jag tycker att det i första hand är en fråga för kommunen. Jag har ingen anledning att ha någon uppfattning om detta. Jag pekade bara på att opinionen i kommunen är delad ur geografisk synpunkt, och det kan man väl ha anledning att ta hänsyn till.

Jag skulle vilja fråga Carl-Erik Skårman vilken ställning tillkännagivandet har ur konstitutionell synpunkt. Det vore bra om Carl-Erik Skårman redde ut detta. Min fråga är: Är regeringen bunden av det uttalande som Carl-Erik Skårman och majoriteten här vill ha? Ur konstitutionell synpunkt har naturligtvis alla riksdagsbeslut sin tyngd och sin betydelse, men riksdagsordningen och regeringsformen känner inte till att riksdagen skulle regera genom uttalanden. Det är ju genom lagstiftning och konkreta beslut som riksdagen kan påverka tillvaron. Det är regeringen som har att handlägga den här typen av förvaltningsärenden. Den möjligen konstitutionella konflikten gäller frågeställningen om riksdagen kan ålägga regeringen att i ett visst förvaltningsärende fatta ett visst beslut. Det är det som jag menar att majoriteten försöker sig på, om än maskerat genom en hänvisning till brödtexen.

Anf. 132 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Fru talman! Göran Magnusson känner väl till, liksom kammarens övriga ledamöter, att ett tillkännagivande anses kräva regeringens återkomst till riksdagen och förklaring till varför man inte följer tillkännagivandet om man inte gör det. Det är den formella praxis som gäller.

I det här fallet är det dessutom så att om t.ex. Heby kommun skulle återkomma med en ansökan finns det redan en utredning som säger att det sakligt sett är riktigt att föra Heby kommun till Uppsala län, och dessutom vidimerar det politiska uttalanden från snart sagt landets alla beslutande instanser på att detta är en uppfattning som man delar. I det fallet borde det inte vara någon svårighet för regeringen att följa den intention som finns i majoritetens ställningstagande.

Anf. 133 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Hanteringen av tillkännagivanden kan möjligen diskuteras, men det är riktigt att regeringen ska reagera på ett tillkännagivande, i varje fall ett tillkännagivande av konkret innehåll. I det här fallet innehåller tillkännagivandet uppfattningen att man vill ha en utredning av den relevanta lagstiftningen. Det är okontroversiellt i sig, som jag ser det, det kan man gott göra.

Den intressanta frågan är om Carl-Erik Skårman anser att regeringen är bunden av det tillkännagivande som här finns beträffande Hebys läns-tillhörighet. Anser man att det här är ett riksdagsbeslut om att regeringen ska fatta ett beslut om att Heby kommun ska tillhöra ett annat län än vad man för närvarande gör tycker jag att det är ett mycket märkligt sätt för riksdagen att lägga sig i regeringens förvaltningsbeslut.

Anser Carl-Erik Skårman att det beslut som regeringen fattade om Hebys läns-tillhörighet strider mot gällande lagstiftning?

Anf. 134 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik:

Fru talman! Precis när jag kom in i kammaren hörde jag Göran Magnusson referera till Kommunförbundet. Då förmodade jag att det var det som jag pratade om. Kammarkollegiet gav ett uppdrag till Svenska Kommunförbundet att titta igenom vad det innebär att ändra landstings-tillhörighet. Här skrivs mycket klart att det inte finns några ekonomiska hinder för att byta landsting, medan man i regeringens nej när det gäller Heby kommun just anför ekonomin som ett skäl och hänvisar till att Sala lasarett kommer att läggas ned. Där har Svenska Kommunförbundet en annan uppfattning.

Jag vill därför fråga Göran Magnusson om han anser att det här med ekonomin verkligen är ett så starkt skäl för att man inte ska låta Heby kommun byta läns-tillhörighet. Sedan har jag också en annan fråga till Göran Magnusson. Det betänkande som vi har skrivit har kommit till därför att vi upplever att det har skett saker som inte är så bra. Här finns alltså en folkmajoritet för att byta län. I det här betänkandet menar vi att man ska ta särskild hänsyn till folkets vilja. Jag undrar om socialdemokraterna och Göran Magnusson stöder detta att man i ett majoritetsbeslut ska ta särskild hänsyn till folket. När det gäller Torslanda kommun hade ni också en annan uppfattning. Det gäller tydligen även här.

Anf. 135 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! När det gäller Torslanda kommun hade Göteborgs kommun den inställningen att man inte ville att Torslanda bröt sig ur. Det var en uppfattning som även Miljöpartiet i Göteborgs kommun delade.

Frågan om Svenska Kommunförbundet är väl inte så mycket att diskutera i sig. Det är bara ett tecken på att man är slarvig med uppgifterna. Det var en tjänsteman på Svenska Kommunförbundet som på konsultbasis utredde frågan åt Kammarkollegiet. Svenska Kommunförbundet har över huvud taget inte intagit någon ståndpunkt i den här frågan. Det är det som jag försöker peka på. Man försöker här få större tyngd i utredningen än vad den faktiskt har.

Sedan kan man ju alltid diskutera om man ska folkomrösta om läns- och tillhörighet. Vilka ska då delta i en sådan folkomröstning? Ska salaborna i det här fallet delta? Eller är det bara hebyborna, som är berörda av frågan, som ska delta?

Ska man tillmäta folkomröstningar stor betydelse måste man också diskutera under vilka förutsättningar de kan komma till, hur frågorna ska formuleras, vem som ska finansiera kampanjmaterial och annat. Det finns en rad frågor av den här typen. Det som man ska komma ihåg när man diskuterar denna fråga är ju att folkomröstningen är utlyst av en församling som inte har behörighet att fatta beslut i frågan. Det är den grundläggande biten.

Jag uppfattar det också så att utskottsmajoriteten inte heller är så intresserad av folkomröstningar i fortsättningen. Man föreställer sig att det inte ska behövas folkomröstningar. Men i grunden är det så att om det finns ett beslut om att det ska hållas en folkomröstning ska resultatet naturligtvis respekteras. Men här ska det ju vara ett entydigt resultat, enligt utskottsmajoriteten. Tydligt är 58 % mot 40 % eller 42 %, eller vad det nu var, ett entydigt resultat. Det kan man väl också diskutera.

Anf. 136 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik:

Fru talman! Vi har fortfarande majoritetsbeslut i Sverige, och 57,7 % är en majoritet.

I beredningen av ärenden – det var Kammarkollegiet som enligt indelningslagen beredde ärendet – tillfrågade man länsstyrelsen och landstinget om man skulle utreda frågan. Det var alltså inte bara folkomröstningen som låg till grund. Då svarade länsstyrelsen och landstinget i Uppsala län att man tillstyrkte en utredning där Svenska Kommunförbundet utgör en del av denna utredning. Det var alltså på Kammarkollegiets uppdrag som man gjorde denna utredning.

Däremot avstyrkte Västmanlands län utredningen, men man var inte enhällig. Svenska Kommunförbundet kommer alltså ändå in här.

Jag hade tyckt att det hade varit positivt om socialdemokraterna hade ställt sig bakom betänkandet och sagt att de är för demokrati och att de tycker att folket ska ha möjlighet att påverka på det sätt som man har gjort i Demokratiutredningen som enhälligt har ställt sig bakom det här. Det hade varit roligt om man även här i kammaren enigt hade ställt sig bakom detta.

Anf. 137 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Majoritetsbeslut gäller, säger Annelie Enochson, för folkomröstningsresultatet. Men besluten i Västmanlands läns landsting och i länsstyrelsen där är inte lika mycket värda därför att de inte var eniga. Men här gäller väl också majoritetsbeslutet. Majoritet som majoritet, är det inte på det sättet?

När det gäller Svenska Kommunförbundet vill jag inte längre uppehålla mig vid vad som egentligen är en definitionsfråga. Det vore bättre om Annelie Enochson klev av den frågan och konstaterade att Kommunförbundet som sådant inte har någon uppfattning i saken. Det är den väsentliga stånpunkten.

Socialdemokraterna är naturligtvis beredda att respektera folkomröstningsresultat. Det har vi ju gjort i alla sammanhang. Men man måste också komma ihåg under vilka förutsättningar folkomröstningarna har ägt rum, vad de har handlat om och på vilket sätt de har lagts upp. Det finns kanske inte så förfärligt mycket att invända mot den här folkomröstningen, men det är ju inte tänkt i indelningslagstiftningen att det är folkomröstningen som ska vara det avgörande, utan det är regeringen, som enligt en av riksdagen stiftad lag, har att göra en total sammanvägning i varje enskild fråga.

Nu har inte Annelie Enochson möjlighet att svara, men min fråga till henne är: Anser Annelie Enochson att regeringen har brutit mot den lagstiftning som för närvarande gäller på indelningsområdet?

Anf. 138 PER BILL (m):

Fru talman! Till att börja med vill jag med glädje yrka bifall till förslaget i bostadsutskottets betänkande och avslag på reservationen.

När 57,7 % i valet 1998 sade ja till ett länsbyte var vi många som blev glada. Vi trodde att det skulle bli ett snabbt länsbyte. Nästan 60 % av folket hade sagt ja till ett länsbyte. Det tycker jag är en mycket stor majoritet.

För mig kändes det extra roligt eftersom jag hade motionerat i den här frågan redan innan folkomröstningen och sagt att oavsett vad man kom fram till borde folkviljan respekteras.

Sedan har jag tyvärr tvingats motionera gång på gång under den här mandatperioden för att man skulle följa folkomröstningsresultatet och för att ärendet skulle hanteras snabbt. Så har tyvärr inte skett.

Nej, regeringen har segdragit på frågan i två och ett halvt år. I april kom ett för många mycket oväntat nej. Man struntade i folkomröstningsresultatet, och detta trots att Kammarkollegiet var positivt i sin utredning.

Det är därför extra viktigt och roligt att det här betänkandet innehåller någonting positivt. Med anledning av min motion ger man nu regeringen till känna riksdagens mening. Betänkandet innehåller en svidande kritik av regeringens agerande i Hebyfrågan.

Enligt bostadsutskottets mening är regeringens beslut om Heby kommun ”inte acceptabelt ur en demokratisk synvinkel”. Det är hårda ord från en riksdag till en regering. Regeringen har visat att man struntar i folkomröstningsresultatet. Vissa uttalanden talar också tyvärr för att man tänker strunta i det som riksdagen säger i det här ärendet.

Fru talman! Sverige är en parlamentarisk demokrati. Socialdemokraterna är inte ett majoritetsparti. Vi har ingen majoritetsregering. Därför

vore det mycket klokt av regeringen att lyssna noga på vad riksdagen – Sveriges högsta beslutande organ – säger i dessa frågor.

Att strunta i ett klart folkomröstningsresultat är illa. Det skadar vår demokrati. Om regeringen dessutom struntar i riksdagens beslut gör det saken ännu värre.

Tyvärr tycks demokratiminister Britta Lejon helt ha fått sin uppgift om bakfoten. Man ska ju inte motarbeta den lokala demokratin, utan den borde uppmuntras. I stället för att spendera miljontals kronor på ganska märkliga demokratiprojekt borde hon vara här i kammaren och försvara folkomröstningsresultatet och peka på den fantastiska uppslutningen och det stora engagemang som frågan har väckt i Heby. Det hade gynnat demokratin och givit oss politiker ett bättre förtroende som hade kunnat bidra till ett större valdeltagande vid nästa års val. Men det här får precis motsatt effekt.

Sanningen är väl att socialdemokraterna talar vitt och brett om demokratin och hur viktig den är. Men på senare tid har man börjat att bekänna färg och visa vad man egentligen menar. Demokratin är något man värnar om så länge folk tycker som regeringen. Så fort människor väljer någon annan linje som i många borgerliga kommuner eller i Hebyfrågan hittar socialdemokraterna skäl efter skäl för att utan pardon slå ned på den lokala demokratin och ägna sig åt centralstyrning.

Fru talman! Det här betänkandet är en viktig seger för den lokala demokratin i Sverige.

Det är min förhoppning att beslutet innebär att regeringen i sommar ger Heby kommun, när man skickar in sin nya ansökan, en annan behandling och ser till att Heby kommun får byta länstillhörighet i samband med valet. Om inte, kommer kampen att gå vidare i höst. Om det behövs kommer Heby att bli en stor fråga i nästa riksdagsval – en symbolfråga som kommer att visa på en maktfullkomlig centralistisk socialdemokratisk variant å ena sidan och en enad borgerlig front som sätter lokal demokrati och folkvilja i främsta rummet å den andra sidan.

Jag hoppas dock att det här inte ska bli en valfråga utan att Heby ska få en annan och bättre behandling när man kommer in med sin nya ansökan.

Anf. 139 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tror att Charlotte Wall, som är ordförande i Länsbytarpartiet i Heby, har rätt när hon säger att Heby kommun kommer att leva vidare och fungera väl oberoende av om kommunen tillhör Västmanlands län eller Uppsala län.

Min fråga till Per Bill är vilken konstitutionell ställning ett sådant här tillkännagivande har enligt Per Bills och utskottsmajoritetens uppfattning. Är det så att regeringen är bunden till detta tillkännagivande från riksdagens sida, är det i så fall en ny konstitutionell princip som bostadsutskottets majoritet knäsatte. Då tror jag att det vore klokt att fundera ett varv till på detta innan man är beredd att gå fram på det sättet.

När det gäller demokratin är jag inte helt säker på att moderaterna har ett avsevärt mycket bättre *record* än vad socialdemokraterna har. Socialdemokraterna står för en man – en röst och direkt påverkan i riksdagen. Det som Per Bill och hans moderata kamrater slåss för är att även om det föreligger en majoritet här riksdagen för ett lagstiftningsärende ska en

tredjedel av riksdagens ledamöter kunna flytta beslutet till en folkomröstning, trots att de partier som har fått majoritet i ett riksdagsval står bakom beslutet. Det kallar inte jag för att hylla något slags majoritetsparlamentarism, utan det är ett sätt för moderaterna att försöka begränsa den vanlige väljarens möjligheter att på valdagen påverka riksdagens sammansättning och riksdagens beslut.

Jag tycker att Per Bill borde läsa en och annan moderatmotion innan han tar i alltför kraftigt i den här demokratifrågan.

Anf. 140 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Den senaste mandatperioden har varit skrämmande för många lokalpolitiker. Tyvärr har en del lokalpolitiker också slutat därför att de mer och mer ser hur makten förs över till riksdagen, hur Göran Persson bestämmer över alltmer. Via stopplagar och via olika typer av påverkan på borgerliga kommuner har man på alla upptänkliga sätt försökt att sätta demokratin i kommuner och landsting ur spel. Det har t.o.m. diskuterats att införa tvåtredjedelsmajoritet i vissa frågor – frågor som innebar att en moderat politik skulle drivas och inte en socialdemokratisk politik. Det visar väl hur desperata vissa socialdemokrater är att se till att det inte ska få finnas någon skillnad i den politik som bedrivs oavsett vad kommun- och landstingsval har gett för utslag.

När det gäller den konstitutionella frågan har jag ingen annan åsikt än den som Carl-Erik Skårman har framfört.

Anf. 141 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Jag måste konstatera att någon åsikt i den konstitutionella frågan, framförd av Carl-Erik Skårman, har jag inte uppfattat, så då förblir den här frågan obesvarad. Jag tror att det är på det sättet att även moderata politiker känner att de balanserar på en gräns här som det är svårt att klara av. Det är väl också anledningen till att lagstiftningsarbetet, som så käckt skulle ha startat för ett par månader sedan, har begravts och kommit av sig. Det har helt enkelt visat sig vara inkonstitutionellt.

Jag vill, fru talman, uppehålla mig ett ögonblick vid detta med tvåtredjedelsmajoritet, som Per Bill gör så stort väsen av. Javisst, det är väl någonting som man kan diskutera, och det förekommer ju i olika sammanhang. Jag har tagit avstånd från den tanken. Men jag tar också avstånd från Per Bills älsklingstanke, nämligen att en tredjedel av denna kammare skulle kunna förhindra genomförandet av ett majoritetsbeslut. Det är lika galet ur demokratisk synpunkt.

Det vore bra om Per Bill ägnade någon dag i sommar åt att tänka igenom sin demokratiska konstitutionella uppfattning i stället för att mest ägna sig åt att här tala om det som han upplever som avigsidor.

När det gäller konstitutionella frågor och demokratifrågor har det funnits en tradition av samsyn i denna kammare kring vilka spelregler som ska gälla. Jag är rädd för att Per Bill är företrädare för dem som inte längre är så intresserade av denna samsyn.

Anf. 142 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Jag tror att Hebyärendet kommer att vara intressant ur konstitutionell synvinkel och att det finns mycket att lära av ärendet.

Det är, tror jag, för väldigt många hebybor väldigt konstigt hur man först får möjlighet att folkomrösta i en fråga och att regeringen sedan talar om för dem att de nog egentligen inte skulle fått folkomrösta om detta, att redan det var dumt och att de dessutom kom fram till fel saker. Jag tror att det är väldigt svårt för de tusentals människor som har engagerat sig oerhört djupt och ägnat timmar, dagar, veckor och månader åt den här frågan att i efterhand få höra: Det är nog tveksamt om ni över huvud taget skulle ha fått folkomrösta om det här. Dessutom kom ni ju inte fram till det som vi ville. Därför struntar vi i resultatet.

Jag tror att Sverige skulle vinna på att ta fram bra regler för hur och när det ska folkomröstas lokalt, därför att det är ju en ganska märklig tingens ordning att man först får folkomrösta, att det sedan utreds om man kom fram till rätt sak i folkomröstningen och att det därefter fattas beslut av regeringen.

Jag tror att vi behöver tänka på de här frågorna ganska ordentligt om vi vill ha den lokala demokratin levande och att människor ska engagera sig i den här typen av frågor.

Anf. 143 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag vill, liksom flera andra talare, uttrycka min glädje över att vi har fått till stånd en majoritet i utskottet i det här ärendet som handlar om läns- och landstingsindelningen.

Vi i majoriteten är av den bestämda uppfattningen, som flera har sagt tidigare, att människor ska få bestämma så mycket som möjligt själva och att folkviljan måste få slå igenom i mycket större utsträckning än vad som sker i dag.

Flera har tidigare redogjort för resultatet av omröstningen. Därför och eftersom det är ont om tid hoppar jag över det.

Jag vill i all korthet framhålla att Folkpartiets bestämda uppfattning är att den uttalade viljan hos invånarna i Heby kommun, nämligen att få flytta över till Uppsala län, borde ha fått slå igenom i regeringens ställningstagande.

På Dagens Nyheters ledarsida i dag stryker ledarskribenten under att det som har skett i Hebyfallet är ett av många exempel på att det råder kraftiga spänningar mellan lokalt och nationellt inflytande.

Det är uppenbart att det svenska politiska systemet befinner sig i en kris, eftersom man gång efter annan misslyckas med att tillgodose folkviljan.

Problemen behandlas bl.a. i Kommundemokratiska kommitténs betänkande, och kommittén ser det som angeläget att öka medborgarnas inflytande. Kommittén föreslår bl.a. att en rådgivande folkomröstning ska genomföras om 10 % av de röstberättigade kräver det. Om ett sådant förslag går igenom måste naturligtvis också regeringen ha lite större benägenhet att faktiskt följa folkviljan i t.ex. ett fall som Heby.

Många tecken tyder dock på att regeringen inte är särskilt benägen att öka inflytandet på lokal och regional nivå. Det pågår just nu enligt tidsuppgifter ett arbete i Näringsdepartementet som går ut på att stärka den statliga rollen i stället för den regionala och lokala. Medan landstings- och kommunpolitiker i hela landet är engagerade för att utöka och fortsätta försöken med regional självstyrelse tycks inte regeringen bry sig om det. I stället backar man och vill stärka landshövdingarnas roll. Det

ska alltså bli så i framtiden att det är regeringen och dess förlängda arm landshövdingarna som bestämmer i vårt land och inte människor på det lokala och regionala planet.

Fru talman! Sverige har ställt sig bakom den s.k. Istanbuldeklarationen, som antogs vid Habitatkonferensen i Istanbul 1996. Där sägs bl.a. att: "Inom ramen för de legala förutsättningarna i varje land främjas en decentralisering till folkvalda lokala myndigheter och kommuner och en förstärkning av deras finansiella och institutionella kapacitet."

Fru talman! Jag kommer just från New York, där jag och flera andra riksdagsledamöter har deltagit i uppföljningen i generalförsamlingen av Istanbulkonferensen. När man där har lyssnat till hur våra företrädare talar mycket väl om lokalt inflytande är det lite förvånande att agerandet här hemma inte alls stämmer med de orden.

Fru talman! Jag är orolig över den utveckling som pågår, och jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 144 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Först får jag konstatera att flera av de ledamöter som har talat vitt och brett, skulle jag vilja säga, om demokratin inte längre övervarar den här debatten. Jag är inte särskilt imponerad av det sättet att delta i debatten.

Sedan vill jag fråga Yvonne Ångström vad den konkreta innebörden är av det tillkännagivande som riksdagen nu ska göra. Vad är den konkreta, praktiska innebörden? Jag har ställt frågan tre fyra gånger tidigare och fått en massa ord till svar, men jag har ännu inte förstått vad det egentligen handlar om.

Den av Bengt Göransson ledda Demokratikommittén förordar rådgivande folkomröstningar. Vad majoriteten här förordar är ju snarast beslutande folkomröstningar. Det är klart att man måste skaffa sig regler och system för hur det här ska gå till i fortsättningen, och det vore intressant att veta om det är så att Yvonne Ångström och Folkpartiet vill ha beslutande folkomröstningar. Vilka ska i så fall delta i en folkomröstning om länstillhörighet?

Anf. 145 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! För det första kan jag inte stå till svars för de ledamöter som har givit sig iväg från kammaren. Det tror jag att Göran Magnusson är alldeles överens med mig om.

Sedan frågar Göran Magnusson om den konkreta innebörden. Jag har inte skrivningarna framför mig, men som jag har uppfattat det är det dels så att vi vill tillkännage för regeringen vilken uppfattning vi har när det gäller Heby kommun och den hantering som har skett, dels så att vi vill att man gör en förändring av lagstiftningen. Göran Magnusson är givetvis mycket skickligare på konstitutionella frågor än vad jag är. Jag kan lätt inveckla mig i felaktiga svar, det är jag övertygad om.

Folkpartiet vill inte i dag ha beslutande folkomröstningar, men vi har fortfarande uppfattningen att om en majoritet har uttryckt folkviljan så är den majoriteten, i det här fallet på 57 %, lika viktig som varje annan majoritet. Annelie Enochson var också inne på det. Vi har det faktiskt så att 50,1 % är tillräckligt när man har val i beslutande i församlingar. Det måste vara på samma sätt i det här fallet.

Anf. 146 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Demokrati är verkligen svårt, det är ett som är säkert. Demokrati handlar om makt. Demokrati kräver nämligen att några släpper ifrån sig makt, men det betyder också att andra får mer makt. Från Centerpartiets sida anser vi att besluten ska fattas så nära människorna som möjligt. I enlighet med det är det naturligt att kommunmedborgarna och det kommunala självstyret måste få ett starkt inflytande. Det är dags för en radikal decentralisering av samhällets funktioner och beslutordningar. Demokrati kräver också lyhördhet och att vi har respekt för varandras åsikter. För att verklig demokrati ska råda krävs det handling och inte bara ord.

Om demokrati i vardagen handlar ärendet här i dag. Betänkandet från bostadsutskottet är svaret på motioner om frågan om huruvida Heby kommun ska få byta län. Frågan är väl demokratiskt behandlad. Folket har fått säga sitt i en folkomröstning. Därefter har kommunfullmäktige beslutat hur man skulle gå vidare med en ansökan. En utredning har gjorts som visade att det inte finns några hinder, så egentligen borde sakfrågan vara helt klar. Regeringen borde ha sagt ett klart ja. Med det här betänkandet får regeringen ytterligare en chans.

Fru talman! Från Centerpartiets sida hade vi helst sett att ett lagförslag om att föra över Heby kommun till Uppsala län hade funnits på riksdagens bord i dag. I det måste jag säga att jag instämmer i Göran Magnussons frågor tidigare. Det hade varit rejälare. Men som jag sade tidigare är demokrati svårt. Det kräver samarbete och kompromisslösningar emellanåt. Juridiska spetsfundigheter går inte heller att räkna bort. Därför är det förslag som nu förs fram det bästa möjliga för en majoritet i bostadsutskottet att föra fram.

Önskvärt hade varit att det funnits ett enigt utskott, men det hör även till demokratins spelregler att finns det över 50 % i utskottet innebär det en majoritet. Så är det också här i riksdagen. Det måste jag säga att vi lever med nästan dagligen, vi som är riksdagsledamöter i opposition. Vi får finna oss i det.

Jag vill passa på att faktiskt rikta en uppmaning till samtliga partier. Se upp med demokratifrågorna! Våga vara tydliga! Släpp fram medborgarnas krav! Jag tycker mig ana en rädsla för att släppa ifrån sig makten även på den nationella arenan från regeringen till riksdagen. Det är den politiskt valda församlingen, riksdagen, som är den lagstiftande församlingen.

Fru talman! Som en av de motionärer som önskade att Heby kommun ska få tillhöra Uppsala län vill jag säga tack till kollegerna i utskottet, som verkligen jobbat med den här frågan på ett konstruktivt sätt. Det har arbetats intensivt. Det har gått åt mycket tid och många olika vägar har prövats. Nu utgår jag från att regeringen kommer att avgöra indelningsfrågor i enlighet med vad som sägs i det här betänkandet. Det måste till en ökning av medborgarnas inflytande även när det gäller förändringar av läns- och landstingsindelningar. Så måste bli fallet när Heby kommer in med en ny ansökan.

Fru talman! Den här frågan har blivit ett riksintresse, för den är väldigt central i dag. Alla medborgare i vårt land vill ha och måste få mer att säga till om. Demokratifrågorna är dessutom stora i världens alla länder. Jag hade också förmånen att vara på ett FN-seminarium om samhällspla-

nering i förra veckan. Det var intressant att konstatera att flera länder tog upp att politiker på alla nivåer måste samarbeta för att reellt lyfta och hjälpa fram människornas deltagande och ta deras synpunkter på allvar.

Då blir man lite snopen eller förvånad när det från Sveriges sida ställs frågan: Hur kan man på nationell nivå stödja lokala initiativ? Det undrar jag också. Men jag är tvärsäker på att vi kommer att lyfta fram den här frågan om och om igen om inte Sveriges regering tar till sig våra ord.

Fru talman! Jag ber om ursäkt för att jag drog över min talartid med några sekunder.

Anf. 147 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Får jag fråga Rigmor Stenmark varför det nu inte finns något lagförslag. Och i så fall: Är det på det sättet att detta är en direkt uppmaning till regeringen att fatta beslut på ett visst sätt i ett förvaltningsärendet?

Sedan finns det naturligtvis anledning att påminna om att det inte finns något land i världen som har den grad av kommunal självstyrelse som Sverige har. Här diskuterades ju som om det inte vore tillåtet med någonting i kommunerna. Det är ju en långtgående kommunal självstyrelse som faktiskt präglar författningssystemet i Sverige. Det vore ju klädsamt om talarna någon gång erinrade sig detta faktum. Vem som ska fatta beslut om indelningarna kan alltid diskuteras. Men den som ska fatta besluten måste alltså följa den lagstiftning som ju vid varje tidpunkt gäller. Och min fråga är: Har regeringen brutit mot den lagstiftning som nu gäller? Är det klokt av riksdagen att säga att regeringen ska tillämpa den nuvarande lagstiftningen som om den vore ändrad på det sätt som utskottsmajoriteten här föreslår?

Anf. 148 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! För att göra det riktigt klart vad utskottets ställningstagande i dag gäller, Göran Magnusson, ska jag be att få läsa innantill från betänkandet, eftersom Göran Magnusson tydligen inte har gjort det.

Jag läser från utskottets ställningstagande i övrigt på s. 23.

”Utskottet har angivit den utgångspunkt som den förordade utredningen bör ha och i stora drag inriktningen på de överväganden som utskottet önskar. Skulle utredningen konstatera att den skisserade ordningen har avgörande nackdelar eller påvisa att det finns betydande fördelar med en annan modell bör förslag i enlighet med sådana ställningstaganden lämnas.”

Och som jag sade hade vi från Centerpartiets sida helt klart hellre önskat en färdig lag där det helt klart sades att Heby kommun ska föras över till Uppsala län. Men det fanns ingen majoritet, inte ens på oppositionssidan. Jag ska inte säga vilket parti som motarbetade vad. Men det fanns ingen majoritet, och det tycker jag att vi ska vara ärliga och säga.

Jag tycker att det vore förskräckligt om Sverige inte skulle vara ett föregångsland när det gäller demokratifrågorna. Men eftersom man från Sveriges sida faktiskt på en FN-konferens frågar sig hur man från nationell sida kan stödja lokala projekt, så anser i alla fall jag att det finns en lång väg till att gå.

När det gäller hur man har behandlat Hebyärendet så kan vi tyvärr inte säga att vi har kommit särskilt långt.

Anf. 149 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Fru talman! Jag skulle vilja att vi helt enkelt skiftar perspektiv. Vad jag menar med det ska jag förklara genom att tala om lite grann vad som står i 1 kap. 1 § indelningslagen. En ändring i indelningen av kommuner får – i de fall att en kommun som närmast berörs av ändringen motsätter sig denna – meddelas endast om det finns synnerliga skäl för ändringen.

Det som vi vill göra i detta ärende är att helt enkelt ändra perspektivet. När ett initiativ tas underifrån om en delning, eller som i detta fall ett länsbyte – det finns många anledningar att jämföra dessa saker – ska det finnas synnerliga skäl att inte göra denna ändring. Man måste helt enkelt byta perspektiv från ett uppifrånperspektiv, att man planerar Sverige uppifrån och talar om hur det ska vara indelat, till ett underifrånperspektiv om ett initiativ tas genom en folkomröstning och som i detta fall ett enat kommunfullmäktige ansöker om ett länsbyte.

Jag förstår att frågan är oerhört intressant konstitutionellt, eftersom socialdemokraterna låter sig företrädas av en ledamot i konstitutionsutskottet i denna fråga. Varför det inte är fler här kan man ju undra. Göran Magnusson känner sig lite ensam här när det gäller konstitutionella frågor. Men självklart är ju vi andra också väldigt intresserade av konstitutionella frågor. Och tyvärr så kommer vi inte längre. Jag vet inte om konstitutionsutskottet hade kunnat hjälpa oss med en ändring i indelningslagen om vi hade frågat. Det hela är lite oklart.

Det som är väldigt klart är att det är nya friska vindar som blåser. Göran Magnusson säger att detta är ett väldigt gammalt ärende. För mig är det inte det. Det är ganska nytt, eftersom jag är ny i riksdagen. Det gör ju inte regeringens ståndpunkt mer begriplig att det är ett gammalt ärende och att man har låst fast sig så och att man inte kan ändra sig på denna punkt. Men som sagt, de nya friska vindarna som blåser kommer väl till uttryck i Kommundemokratikommittén. Och såvitt jag har förstått så är alla partier eniga om att de vill göra en del förändringar.

Att jag blev så besviken på regeringens ståndpunkt i denna fråga beror på att man faktiskt i direktiven till Kommundemokratikommittén säger att man ska se över bestämmelserna i indelningslagen, att man ska lägga fast förutsättningarna för att genomföra en indelningsändring samt att man ska föreslå de ändringar som kan anses motiverade. Kommittén ska därför se över hur de procedurer som har samband med kommunindelningar kan underlättas.

Kommittén ska i sitt arbete också beakta den kommunala självstyrelsens betydelse för den svenska folkstyrelsen och i sina förslag till åtgärder ta hänsyn till kommunernas ansvar för att utveckla den lokala demokratin.

Detta är ju väldigt tydliga saker. Därför hade jag väntat mig väldigt annorlunda tongångar från regeringen när det gäller detta ärende. Hur långt vi kommer med detta betänkande är ett tillkännagivande om att börja utreda den när frågan och en liten anvisning om vad riksdagsmajoriteten vill att det ska leda till.

Jag tycker faktiskt att Socialdemokraterna och Vänsterpartiet i detta fall är lite efter. Jag hoppas därför verkligen att det leder fram till något helt annat.

Göran Magnusson säger ju mycket riktigt att det alltid kan diskuteras vem som ska fatta beslut om indelning. Det är denna diskussion som vi vill påbörja på detta sätt.

Prot. 2000/01:122
11 juni

*Ändring i läns- och
landstingsindelningen*

Anf. 150 LENNART NILSSON (s):

Fru talman! Om det ankommer på mig så klarar vi det.

Jag vill till Göran Magnusson säga att om detta betänkande hade handlat om ett tillkännagivande om Heby kommun, då hade jag föreslagit en återremiss för att detta skulle granskas utifrån konstitutionell utgångspunkt. Det vågar man ju inte göra, även om utskottsmajoriteten i sin brödtext skriver så. Hela detta bygger på att det ska vara en utredning. Men efter att jag har lyssnat på denna debatt kan jag konstatera att det tydligen inte heller är mycket värt med en utredning, eftersom det här sägs att om Heby kommun kommer in med en ansökan i sommar så bör regeringen ta ställning till den utifrån vad möjligtvis en majoritet säger. Då är ju inte heller en utredning värd någonting, utan det handlar egentligen om en demonstrationspolitik utifrån att man vill sätta käppar i hjulet för regeringen.

Egentligen är de frågor som Göran Magnusson har ställt de allvarliga. Man skriver ju i utskottsmajoritetens text att regeringens beslut i fråga om Heby kommun inte är acceptabelt ur en demokratisk synvinkel. Göran Magnusson har ju utifrån den lagstiftning som regeringen har haft att rätta sig efter frågat flera här om det är rätt eller fel enligt gällande lagstiftning.

Man kan då bara konstatera att majoritetstexten hänvisar till att det beslut som regeringen har fattat tidigare strider mot demokratiska principer. Då skulle jag egentligen vilja ställa en fråga till Göran Magnusson. Om det vore på detta sätt enligt majoritetens utgångspunkter, vore detta då inte ett fall för konstitutionsutskottet att granska om regeringen har handlat rätt enligt den lagstiftning som den har att följa?

Fru talman! Jag kan bara konstatera att detta är mycket av en demonstration. Det har varit många turer. Man har inte kommit fram till det som man hade önskat att göra, nämligen att fatta beslut om Heby kommun, som riksdagen inte har att fatta beslut om.

Med utgångspunkt i den diskussion som vi har haft här tidigare och med utgångspunkt i den reservation som vi socialdemokrater har tillsammans med Vänsterpartiet så yrkar jag bifall till reservationen.

Anf. 151 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja fråga Lennart Nilsson, som också har varit ute i världen och lyssnat på demokratifrågorna: Tycker Lennart Nilsson att vi har kommit tillräckligt långt i Sverige när det gäller att på nationell nivå lyssna till medborgarna ute i landet, till enskilda människor?

Anf. 152 LENNART NILSSON (s) replik:

Fru talman! Svaret är nej.

Anf. 153 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Lennart Nilsson. Det var ett ärligt svar. Nej, vi har inte kommit tillräckligt långt. Min nästa fråga är hur vi ska

göra för att det ska bli bättre. Kan Lennart Nilsson dela min åsikt att indelningslagen måste förändras?

Jag tycker att vi ska ta bort frågan om regeringen har gjort fel. Regeringen har inte gjort något fel. Men indelningslagen är så formulerad att regeringen ska bestämma. Regeringen har inte gjort något fel. Det är ingenting att diskutera. Vad vi bör diskutera är hur vi ska kunna förbättra, så att människor ute i landet känner tilltro till oss politiker. Tyvärr gör de inte det i dag.

Anf. 154 LENNART NILSSON (s) replik:

Fru talman! Det handlar inte enbart om indelningslagen. Mitt svar att vi inte har kommit tillräckligt långt innebär att vi ständigt måste arbeta för att utveckla demokratin på livets olika områden.

Anf. 155 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik:

Fru talman! Jag reagerade när Lennart Nilsson sade att vi vill sätta käppar i hjulet för regeringen och att vi har bedrivit demonstrationspolitik. Det har vi inte. Vi har gjort det lika lite som när det gällde Torslanda kommun. Där ansåg vi att det som folket tycker ska träda igenom. Vi vill att demokrati ska råda.

Jag nämnde i mitt anförande fem olika saker som har skett i fallet med Heby kommun. Det var bl.a. en folkomröstning, Kammarkollegiet har sagt ja och en utredning har sagt ja. Det har också funnits andra saker. Ändå säger regeringen nej. Det är det vi reagerar så starkt emot.

Om vi vill att demokratin ska kunna fortsätta, om det ska finnas tilltro till demokratin i Sverige måste vi låta människorna påverka. Det har de gjort i Heby. De gjorde det i Torslanda. Det fanns en majoritet i Torslanda. Det finns en majoritet här också. Men socialdemokraterna säger hela tiden nej och vill inte detta. Vill ni inte ha demokrati? Vill ni inte att människorna ska påverka utvecklingen i sin kommun?

Anf. 156 LENNART NILSSON (s) replik:

Fru talman! Folkomröstningen om Torslanda har i och för sig inte med det här betänkandet att göra. Men vi kan konstatera att en majoritet av de som röstade i folkomröstningen i kommunen sade nej till en egen kommun i Torslanda.

Anf. 157 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik:

Fru talman! Okej, då lämnar vi Torslanda. I Heby kommun finns där emot en majoritet som är för. Det var 57,7 % i folkomröstningen. Gäller inte den majoriteten?

Anf. 158 LENNART NILSSON (s) replik:

Fru talman! Demokrati handlar om att göra en avvägning mellan olika intressen. Det har varit regeringens utgångspunkt, som ni ifrågasätter ur demokratisk synvinkel. Ni menar att man har handskats felaktigt med ärendet ur demokratisk synvinkel. Det är ganska allvarligt.

Anf. 159 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis inte odemokratiskt att ha en annan uppfattning än Annelie Enochson, Rigmor Stenmark eller någon annan i majoriteten. Man kan ha olika uppfattningar i demokratins namn.

Lennart Nilsson för ett resonemang om KU-granskning. Vi har planerat den administrativa granskningen från KU i höst. Jag har då föreslagit att vi skulle titta på regeringens sätt att handlägga indelningsfrågor, för att se om regeringen har förbrutit sig mot lagen. Efter Rigmor Stenmarks uttalande kanske man inte behöver göra det. Hon säger att regeringen inte har gjort något fel.

Den intressanta frågan uppstår så småningom, hur majoriteten i den här frågan kommer att hantera ett regeringsbeslut som går emot en ny ansökan från Heby, om det nu kommer någon. Då är det väl läge för en KU-anmälan mot beslutsfattande statsråd, kan jag tänka mig, om man nu menar allvar med resonemanget om hur regeringen ska fatta beslut i indelningsfrågan.

Anf. 160 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Fru talman! Utan att göra några som helst anspråk på att undervisa i exegetik vill jag säga följande. Det som föreslås av utskottet är att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför. Utskottet lämnar förslaget med anledning av motionerna 2000/01:Bo302 och 2000/01:Bo303. Det som utskottet har anfört i en central mening dessförinnan är att det enligt utskottet bör undersökas om det finns några bärande invändningar mot den skisserade ordningen.

Efter förslaget gör utskottet också en kommentar såtillvida att man utgår från vissa konsekvenser, beroende på att riksdagen har uttalat sig om en opinion. Där skulle man möjligen med Göran Magnussons ord kunna fråga sig om det formellt är en nullitet.

Anf. 161 LENNART NILSSON (s) replik:

Fru talman! Det är inte säkert att riksdagen i morgon fattar det beslut som Carl-Erik Skårman står för. Vi får se huruvida det blir som majoriteten föreslår eller som vi reserverar föreslår. Riksdagen kan inte fatta beslut om att Heby kommun ska tillhöra Uppsala län. Det är en regeringsfråga. Regeringen ska komma tillbaka till riksdagen.

Vi måste vara överens om att det handlar om ett utredningsförslag som ni inte tycker är något värt. Regeringen ska ju säga ja till att Heby överförs till Uppsala län oavsett vad som händer med utredningen. Det tycker jag är illavarslande.

Anf. 162 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Fru talman! Det är möjligt att uttalandet inte är något värt för bostadsutskottets vice ordförande. Likväl är det ett förslag om ett tillkännagivande som yrkar på en utredning och därtill en kommentar om vad riksdagen kan komma att förvänta sig genom sitt opinionsbildande uttalande.

Anf. 163 LENNART NILSSON (s) replik:

Fru talman! Man ska ta utredningar på allvar. Men här sägs att Heby kommun kommer att göra en ny ansökan i sommar. Det är sommar nu, även om det inte ser så ut. Det betyder att en utredning inte är något värd för dem som driver frågan om Heby kommun, eftersom man anser att regeringen ska säga ja oberoende av vad en utredning kommer fram till.

Anf. 164 EWA THALÉN FINNÉ (m):

Fru talman! Genomgående i debatten har det varit konstitutionella frågor och system mot människor. I frågan om Hebys länstillhörighet kan vi se alla ingredienser. Det finns en folkvilja som säger ja till att byta län. Kommunfullmäktige säger ja. Kammarkollegiet säger ja. Men systemet säger nej. Regeringen säger nej. De har all rätt att säga nej. Men man kan från moralisk utgångspunkt fundera i demokratiska termer. Det tillsätts demokratiutredningar därför att man är orolig över det demokratiska underskottet, över att människor hoppar av sina politiska uppdrag och över att många människor känner förakt mot politiker och de beslut som vi fattar.

I Heby i dag känner man en mycket stor frustration.

När regeringen sade nej blev vi förvånade. Ingen i bostadsutskottet, anser jag, trodde att regeringen skulle säga nej. Det ser man när man läser utskottstexten. Vad kunde vi göra? Tyvärr hade vi inte kunskap för att stifta en lag. En ren Hebylag var det inte riktigt konstitutionellt möjligt att stifta.

Därför sade vi – en majoritet i riksdagen – att vi vill få till stånd en förändring av indelningslagen. Nu är det mer ett uttalande, precis som Göran Magnusson är inne på, därför att det är ganska komplicerat. Men vi anser att det borde till synnerliga skäl för att regeringen ska säga nej om tre kriterier är uppfyllda – en positiv folkopinion, en positiv kommunfullmäktige och ett kammarkollegium som säger ja.

Vi har begärt denna utredning. Om det kommer in sådana ärenden igen tycker vi, utifrån vad man kan kalla ett moraliskt ställningstagande, att regeringen ska fundera över vad denna folkopinion och vad fullmäktigeopinionen betyder. Borde man inte kunna ta sig en funderare när det gäller att ändra sitt beslut? Man bryter inte mot någon lag om man ändrar sitt beslut. Det har man all rätt till.

Det är ändå så att en majoritet i riksdagen skulle vilja fördjupa demokratin och synen på demokratin. Jag tycker att man måste ta det på allvar. Regeringen fattar vilket beslut den vill, men jag hoppas – det är bara en förhoppning – att den ändrar sig.

Anf. 165 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Nej, regeringen har inte hanterat frågan om länsbyte för Heby kommun på ett formellt felaktigt sätt. I folkomröstning har medborgarna sagt att de vill byta län, men omröstningen är rådgivande. Medborgarna vill byta. Kammarkollegiet har föreslagit byte. Regeringen har att göra en helhetsbedömning.

Men vilka är då skälen till regeringens nej när man har gjort denna helhetsbedömning? Jag har försökt finna dem. När jag inte fann dem i samband med beslutet tänkte jag att jag skulle hitta dem i reservationen

från Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. Där måste jag väl ändå hitta några skäl till att man vid denna helhetsbedömning säger nej.

När jag läser i reservationen finner jag bl.a. följande: Det är enligt vår mening tveksamt om riksdagen över huvud taget bör göra ett uttalande av denna innebörd i ett förvaltningsärende. Motionerna bör sålunda avstyrkas redan på denna grund.

Något mer sägs inte med substans i i reservationen. Det är det här som är så skrämmande. Man ska göra en helhetsbedömning, men anför egentligen inte några som helst skäl till sitt nej. Detta visar, fru talman, nödvändigheten av att söka former för att öka medborgarnas inflytande över länsindelningar.

Särskilt tydligt blir det när jag lyssnar på Göran Magnusson. Göran Magnusson talade bl.a. om folkomröstning utlyst av annan – jag hoppas att jag hörde fel, men så uppfattade jag det – än den som har att besluta. Vad är detta för syn på medborgarinflytande?

Fru talman! Medborgarna har sagt sitt, och det är tydligt vad de vill. Kammarkollegiet har sagt sitt. Om då regeringen vid helhetsbedömningen skulle ha starka skäl för att säga nej skulle jag kunna acceptera det, men det har inte angivits. Därför, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 12 juni.)

12 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Proposition
2000/01:136 Äldreförsörjningsstöd

Skatteutskottets betänkande
2000/01:SkU25 Vissa frågor inför den allmänna fastighetstaxeringen
2003, m.m.

Näringsutskottets betänkande
2000/01:NU11 Statens ägande i Telia AB

Konstitutionsutskottets betänkanden
2000/01:KU23 Riksdagen inför 2000-talet
2000/01:KU26 Ändrade regler om koncessionsavgift på televisionens område

Finansutskottets betänkanden
2000/01:FiU29 Utvecklingen inom den kommunala sektorn
2000/01:FiU27 Tilläggsbudget 1 för budgetåret 2001
2000/01:FiU28 Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning av statsskulden 1995/96–2000

Prot. 2000/01:122
11 juni

*Ändring i läns- och
landstingsindelningen*

Justitieutskottets betänkanden
2000/01:JuU26 Sveriges tillträde till 1996 års EU-konvention om utlämning
2000/01:JuU27 Sveriges tillträde till FN:s konvention om bekämpande av bombattentat av terrorister
2000/01:JuU29 Reformeringen av domstolsväsendet
2000/01:JuU30 Internationella brottmålsdomstolen
2000/01:JuU31 Behandling av personuppgifter inom kriminalvården

Trafikutskottets betänkande
2000/01:TU16 Beslutsunderlag för investeringar i vägar och järnvägar

13 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 7 juni

2000/01:1352 av *Margareta Cederfelt* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Fastighetsskatten
2000/01:1353 av *Margareta Cederfelt* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Bostadsskatten
2000/01:1354 av *Jonas Ringqvist* (v) till statsminister Göran Persson
Kärnavfall till Ryssland
2000/01:1355 av *Murad Artin* (v) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Visumregler
2000/01:1356 av *Willy Söderdahl* (v) till utrikesminister Anna Lindh
Västsaharas fiskevatten
2000/01:1357 av *Maud Ekendahl* (m) till socialminister Lars Engqvist
Kriget mot narkotika
2000/01:1358 av *Anita Sidén* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Insyn på fängelser
2000/01:1359 av *Anita Sidén* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Brottsbekämpning
2000/01:1360 av *Anita Sidén* (m) till utbildningsminister Thomas Östros
Rätt till skadestånd

den 8 juni

2000/01:1361 av *Gunilla Tjernberg* (kd) till utbildningsminister Thomas Östros
Institutionen för rymdfysik
2000/01:1362 av *Kerstin Heinemann* (fp) till socialminister Lars Engqvist
Läkemedel för barn
2000/01:1363 av *Inger René* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Tvångsäktenskap

2000/01:1364 av *Helena Bargholtz* (fp) till justitieminister Thomas Bodström

SÄPO-registrerade

2000/01:1365 av *Margareta Viklund* (kd) till statsrådet Maj-Inger Klingvall

Barnens svåra situation

2000/01:1366 av *Margareta Viklund* (kd) till statsrådet Maj-Inger Klingvall

Barnarbete

2000/01:1367 av *Willy Söderdahl* (v) till miljöminister Kjell Larsson

EIB och miljöhänsyn

2000/01:1368 av *Willy Söderdahl* (v) till finansminister Bosse Ringholm
Europeiska investeringsbanken

2000/01:1369 av *Erling Wälivaara* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Bristen på allmänläkare

den 11 juni

2000/01:1370 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till försvarsminister Björn von Sydow

Sotningsmonopolet

2000/01:1371 av *Anita Sidén* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Eftervård för ungdomsbrottslingar

2000/01:1372 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till miljöminister Kjell Larsson

Jakt på rovdjur i Norge

2000/01:1373 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till näringsminister Björn Rosengren

Väg 73

2000/01:1374 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till statsrådet Britta Lejon

Produktsäkerhetslag för offentliga tjänster

2000/01:1375 av *Chris Heister* (m) till statsrådet Ingela Thalén

Föräldrapenningen

2000/01:1376 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Maj-Inger Klingvall

Tillämpning av utlänningslagen

2000/01:1377 av *Marianne Andersson* (c) till utrikesminister Anna Lindh

En rättsprocess mot de röda khmererna

Frågorna 1352–1369 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 12 juni.

Frågorna 1370–1377 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 18 september.

Prot. 2000/01:122

11 juni

14 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 6 juni

2000/01:1291 av *Anita Sidén* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Säkerheten på landets anstalter

den 7 juni

2000/01:1284 av *Anita Sidén* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Straffsätser för innehav av kat

2000/01:1299 av *Inga Berggren* (m) till näringsminister Björn Rosengren

Vindkraftsindustrin

2000/01:1300 av *Lars Ångström* (mp) till försvarsminister Björn von Sydow

Anslag till minröjning

2000/01:1304 av *Catharina Elmsäter-Svärd* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Maximistraff på människohandel

2000/01:1305 av *Agneta Lundberg* (s) till miljöminister Kjell Larsson

Pilotanläggning för produktion av etanol

2000/01:1306 av *Agneta Lundberg* (s) till miljöminister Kjell Larsson

Forskning om förnybara drivmedel

2000/01:1307 av *Agneta Lundberg* (s) till miljöminister Kjell Larsson

Hållbar transport- och miljöteknik

2000/01:1318 av *Henrik S Järrel* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Arvsrätten

den 8 juni

2000/01:1295 av *Harald Nordlund* (fp) till miljöminister Kjell Larsson
Transporter på järnväg

2000/01:1316 av *Murad Artin* (v) till utrikesminister Anna Lindh

Assyrier/syrianers och kaldéers rätt att besöka Turkiet

2000/01:1326 av *Margareta Viklund* (kd) till utrikesminister Anna Lindh

Mänskliga rättigheter

den 11 juni

2000/01:1297 av *Lennart Fridén* (m) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Språkundervisningen i gymnasieskolan

2000/01:1302 av *Catharina Hagen* (m) till statsrådet Ingegerd Wärnersson

Statistikunderlag för gymnasiebidraget till friskolor

2000/01:1303 av *Catharina Hagen* (m) till statsrådet Ingegerd Wärnersson

Pensionskostnader för friskolor

Svar inkomna den 6 och 7 juni redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 12 juni.

Övriga svar redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 18 september.

15 § Kammaren åtskildes kl. 18.05.

Förhandlingarna leddes

av förste vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 4 § anf. 2 (delvis),

av andre vice talmannen därefter t.o.m. 6 § anf. 29 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 12.54,

av talmannen därefter t.o.m. 10 § anf. 84 (delvis),

av förste vice talmannen därefter t.o.m. 11 § anf. 129 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Meddelande om svar på skriftliga frågor under sommaruppehållet	1
3 § Förnyad bordläggning.....	1
4 § Utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa.....	1
Utrikesutskottets betänkande 2000/01:UU9	1
Anf. 1 STEN TOLGFORS (m)	1
Anf. 2 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp).....	5
Anf. 3 BIRGITTA AHLQVIST (s).....	8
Anf. 4 STEN TOLGFORS (m) replik	10
Anf. 5 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik.....	11
Anf. 6 STEN TOLGFORS (m) replik	11
Anf. 7 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik.....	12
Anf. 8 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	12
Anf. 9 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik.....	13
Anf. 10 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	13
Anf. 11 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik.....	13
Anf. 12 MURAD ARTIN (v)	14
Anf. 13 STEN TOLGFORS (m) replik	16
Anf. 14 MURAD ARTIN (v) replik.....	16
Anf. 15 STEN TOLGFORS (m) replik	17
Anf. 16 MURAD ARTIN (v) replik.....	17
Anf. 17 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	18
Anf. 18 MURAD ARTIN (v) replik.....	18
Anf. 19 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	19
Anf. 20 MURAD ARTIN (v) replik.....	19
Anf. 21 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik.....	20
Anf. 22 MURAD ARTIN (v) replik.....	20
Anf. 23 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik.....	20
Anf. 24 MURAD ARTIN (v) replik.....	20
Anf. 25 ANA MARIA NARTI (fp).....	20
Anf. 26 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	21
(Beslut skulle fattas den 12 juni)	22
5 § Nytt huvudmannaskap för vårdhögskoleutbildningar	22
Utbildningsutskottets betänkande 2000/01:UbU17	22
(Beslut skulle fattas den 12 juni)	22
6 § Kärnsäkerhet	22
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2000/01:MJU19	22
Anf. 27 KJELL-ERIK KARLSSON (v).....	22
Anf. 28 INGEGERD SAARINEN (mp)	25
Anf. 29 SINIKKA BOHLIN (s).....	27
Anf. 30 INGEGERD SAARINEN (mp) replik	28
Anf. 31 SINIKKA BOHLIN (s) replik.....	28
Anf. 32 KJELL-ERIK KARLSSON (v) replik	29
Anf. 33 SINIKKA BOHLIN (s) replik.....	29

Anf. 34	ESKIL ERLANDSSON (c)	29
Anf. 35	HARALD NORDLUND (fp)	30
Anf. 36	ESKIL ERLANDSSON (c)	31
Anf. 37	HARALD NORDLUND (fp) replik	31
Anf. 38	ESKIL ERLANDSSON (c) replik	31
Anf. 39	HARALD NORDLUND (fp) replik	31
Anf. 40	SINIKKA BOHLIN (s)	32
Anf. 41	HARALD NORDLUND (fp)	32
Anf. 42	SINIKKA BOHLIN (s)	32
Anf. 43	HARALD NORDLUND (fp)	33
	(Beslut skulle fattas den 12 juni.)	33
7 §	Kommittéberättelse 2001	33
	Konstitutionsutskottets betänkande 2000/01:KU21	33
	(Beslut skulle fattas den 12 juni.)	33
8 §	Riksdagsledamöternas tjänsteresor	33
	Konstitutionsutskottets betänkande 2000/01:KU25	33
Anf. 44	GÖRAN MAGNUSSON (s)	33
Anf. 45	STEN ANDERSSON (m)	34
Anf. 46	GÖRAN MAGNUSSON (s)	36
Anf. 47	STEN ANDERSSON (m)	37
	(Beslut skulle fattas den 12 juni.)	37
9 §	Ändring i läns- och landstingsindelningen	38
	Bostadsutskottets betänkande 2000/01:BoU13	38
Anf. 48	CARL-ERIK SKÅRMAN (m)	38
Anf. 49	ANNELIE ENOCHSON (kd)	39
	(forts. 11 §)	40
	Ajournering	41
	Återupptagna förhandlingar	41
10 §	Partiledardebatt	41
Anf. 50	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	41
Anf. 51	BO LUNDGREN (m)	44
Anf. 52	Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	47
Anf. 53	BO LUNDGREN (m) replik	48
Anf. 54	Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	48
Anf. 55	BO LUNDGREN (m) replik	49
Anf. 56	GUDRUN SCHYMAN (v) replik	50
Anf. 57	BO LUNDGREN (m) replik	50
Anf. 58	GUDRUN SCHYMAN (v) replik	51
Anf. 59	BO LUNDGREN (m) replik	51
Anf. 60	LENA EK (c) replik	52
Anf. 61	BO LUNDGREN (m) replik	53
Anf. 62	LENA EK (c) replik	53
Anf. 63	BO LUNDGREN (m) replik	53
Anf. 64	GUDRUN SCHYMAN (v)	54
Anf. 65	Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	57
Anf. 66	GUDRUN SCHYMAN (v) replik	57
Anf. 67	Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	58
Anf. 68	GUDRUN SCHYMAN (v) replik	58
Anf. 69	BO LUNDGREN (m) replik	59

Anf. 70	GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	59
Anf. 71	BO LUNDGREN (m) replik	60
Anf. 72	GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	60
Anf. 73	LENA EK (c) replik.....	61
Anf. 74	GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	61
Anf. 75	LENA EK (c) replik.....	62
Anf. 76	GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	62
Anf. 77	LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	63
Anf. 78	GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	63
Anf. 79	LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	64
Anf. 80	GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	64
Anf. 81	ALF SVENSSON (kd).....	65
Anf. 82	Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	68
Anf. 83	ALF SVENSSON (kd) replik.....	68
Anf. 84	Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	69
Anf. 85	ALF SVENSSON (kd) replik.....	70
Anf. 86	MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik	70
Anf. 87	ALF SVENSSON (kd) replik.....	71
Anf. 88	MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik	71
Anf. 89	ALF SVENSSON (kd) replik.....	71
Anf. 90	LENA EK (c)	72
Anf. 91	Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	75
Anf. 92	LENA EK (c) replik.....	75
Anf. 93	Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	76
Anf. 94	LENA EK (c) replik.....	76
Anf. 95	MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik	77
Anf. 96	LENA EK (c) replik.....	77
Anf. 97	MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik	77
Anf. 98	LENA EK (c) replik.....	78
Anf. 99	LARS LEIJONBORG (fp).....	78
Anf. 100	Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	81
Anf. 101	LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	81
Anf. 102	Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	82
Anf. 103	LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	82
Anf. 104	MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik	83
Anf. 105	LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	83
Anf. 106	MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik	84
Anf. 107	LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	84
Anf. 108	MATZ HAMMARSTRÖM (mp).....	85
Anf. 109	Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	87
Anf. 110	MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik	88
Anf. 111	Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	88
Anf. 112	MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik	89
Anf. 113	ALF SVENSSON (kd) replik.....	89
Anf. 114	MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik	89
Anf. 115	ALF SVENSSON (kd) replik.....	89
Anf. 116	MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik	89
Anf. 117	LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	90
Anf. 118	MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik	90

Anf. 119	LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	90
Anf. 120	MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik.....	90
Anf. 121	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	91
Anf. 122	BO LUNDGREN (m) replik	92
Anf. 123	ALF SVENSSON (kd) replik.....	93
Anf. 124	LENA EK (c) replik	93
Anf. 125	LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	94
Anf. 126	BO LUNDGREN (m).....	95
Anf. 127	ALF SVENSSON (kd)	95
Anf. 128	MATZ HAMMARSTRÖM (mp).....	95

Prot. 2000/01:122

11 juni

11 § (forts. från 9 §) Ändring i läns- och landstingsindelningen

(forts. BoU13)..... **96**

Anf. 129	GÖRAN MAGNUSSON (s)	96
Anf. 130	CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik.....	98
Anf. 131	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	98
Anf. 132	CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik.....	99
Anf. 133	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	99
Anf. 134	ANNELIE ENOCHSON (kd) replik	99
Anf. 135	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	100
Anf. 136	ANNELIE ENOCHSON (kd) replik	100
Anf. 137	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	101
Anf. 138	PER BILL (m)	101
Anf. 139	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	102
Anf. 140	PER BILL (m) replik.....	103
Anf. 141	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	103
Anf. 142	PER BILL (m) replik.....	104
Anf. 143	YVONNE ÅNGSTRÖM (fp).....	104
Anf. 144	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	105
Anf. 145	YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik.....	105
Anf. 146	RIGMOR STENMARK (c).....	106
Anf. 147	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	107
Anf. 148	RIGMOR STENMARK (c) replik	107
Anf. 149	HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp).....	108
Anf. 150	LENNART NILSSON (s)	109
Anf. 151	RIGMOR STENMARK (c) replik	109
Anf. 152	LENNART NILSSON (s) replik	109
Anf. 153	RIGMOR STENMARK (c) replik	110
Anf. 154	LENNART NILSSON (s) replik	110
Anf. 155	ANNELIE ENOCHSON (kd) replik	110
Anf. 156	LENNART NILSSON (s) replik	110
Anf. 157	ANNELIE ENOCHSON (kd) replik	110
Anf. 158	LENNART NILSSON (s) replik	110
Anf. 159	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	111
Anf. 160	CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik.....	111
Anf. 161	LENNART NILSSON (s) replik	111
Anf. 162	CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik.....	111
Anf. 163	LENNART NILSSON (s) replik	112
Anf. 164	EWA THALÉN FINNÉ (m)	112
Anf. 165	HARALD NORDLUND (fp)	112

Prot. 2000/01:122
11 juni

(Beslut skulle fattas den 12 juni.).....	113
12 § Bordläggning.....	113
13 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	114
14 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	116
15 § Kammaren åtskildes kl. 18.05.	117

Elanders Gotab, Stockholm 2001